

การลงยาเหรียญในประเทศไทย :
กรณีศึกษาการลงยาเหรียญของนายอภิชาติ อุดมรัตน์ศิลป์

THAI COIN ENAMELING : A CASE STUDY OF
MR. ABHICHART UDOMRATANASILPA'S COIN ENAMELING

บุญ ไพธัญญ์นิกุล

อภินันท์นาการ

จาก

บัณฑิตวิทยาลัย ม.มหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2539

๑๗

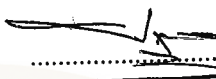
น ๖๘๔๓

๒๕๓๙

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การลงยาเหรียญในประเทศไทย : กรณีศึกษาการลงยาเหรียญของนายอภิชาติ อุดมรัตน์ศิลป์

บุญ โพธิ์อุดมินกุล
ผู้วิจัย

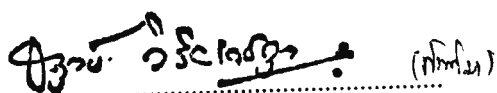
วชิราภรณ์ วรรณดี อ.บ., อ.ม.

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ลักขณา ดารัตนหงษ์ ศศ.ม., Ph.D.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อดุลย์ วิริยเวชกุล ราชบัณฑิต พ.บ.,

น.บ., F.R.C.P.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

เสาวภา พรสิริพงษ์ ศศ.บ., ส.ม.ม.

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การลงยาเหรียญในประเทศไทย : กรณีศึกษาการลงยาเหรียญของนายอภิชาติ อุดมรัตน์ศิลป์

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

วันที่ 10 ตุลาคม 2539

บุญ โปธิ์วุฒินุกูล

ผู้วิจัย

วชิราภรณ์ วรรณดี อ.บ., อ.ม.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

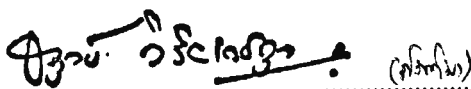
ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ ศศ.ม., Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อภิญญา บัวสรวง ศศ.บ., M.A.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

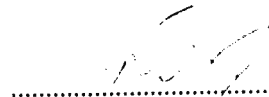

อุดลย์ วิริยเวชกุล ราชบัณฑิต, พ.บ.,

น.บ., F.R.C.P.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

คุณหญิงสุริยา รัตนกุล อ.บ.(เกียรตินิยมอันดับ 1), Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

กลางปี พ.ศ. 2535 ข้าพเจ้าได้รับการติดต่อจาก อาจารย์ทองสุข บุญธรรม หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ข้าพเจ้าเคยบรรจุเข้ารับราชการครั้งแรก ให้ติดต่อหาช่างทำเหรียญท่านพระครูวิมลคุณากร (สุข) อดีตเจ้าอาวาส วัดปากคลองมะขามเฒ่า เพื่อจะได้นำรายได้ไปพัฒนาหมวดวิชาภาษาไทย จากการเป็นนักสะสมเหรียญมาร่วม 20 ปี ข้าพเจ้าจึงได้สืบเสาะหาช่างที่มีฝีมือดีเพื่อจัดทำเหรียญดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าไม่เคยอยู่ในวงการสร้างเหรียญมาก่อนเลย และในที่สุดก็ได้ตกลงทำเหรียญลงยา กับ นายธนยศ เศรษฐวิจิตร (ช่างประดิษฐ์) จากพื้นฐานที่เป็นนักสะสมแสตมป์ และเหรียญต่าง ๆ ข้าพเจ้าพบว่าเหรียญลงยาที่มีการจัดทำขึ้นก่อนหน้านี้ ส่วนใหญ่จะไม่มีคุณภาพ ประณีต จึงทำให้ข้าพเจ้าพยายามศึกษากระบวนการจัดทำเหรียญลงยาในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้เหรียญมีความประณีต สวยงาม ตามความต้องการ ทำให้ข้าพเจ้าได้เข้าไปศึกษาขั้นตอนการลงยาของร้านนายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ (ช่างช่าง) และได้บอกความต้องการของข้าพเจ้าว่าต้องการให้เหรียญเป็นแบบใด นับแต่นั้นมาข้าพเจ้าจึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดทำเหรียญลงยาให้มีความสวยงาม ประณีต ตามความต้องการของนักสะสมเหรียญ ปรากฏว่าช่างช่างสามารถใช้ประสบการณ์ที่อยู่ในวงการลงยามากกว่า 30 ปี พัฒนาเทคนิคการลงยาจนเหรียญลงยาของตนเองมีความสวยงาม ประณีตเหนือกว่าร้านอื่น ๆ มาก

ต้นปี พ.ศ. 2536 ข้าพเจ้าได้เล่าถึงฝีมือการลงยาของช่างช่างให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิญา บัวสรวง พิง และได้ขอความคิดเห็นในการที่จะทำวิจัยเรื่องการลงยาเหรียญ และได้รับการส่งเสริมและเห็นชอบจากท่าน จึงทำให้ข้าพเจ้าได้เข้าไปศึกษาและเก็บข้อมูลจากร้านช่างช่างตลอดระยะเวลา 4 ปี ทำให้ได้เห็นการพัฒนาเทคนิคการลงยาเหรียญของช่างช่างมาโดยตลอด และในช่วงระยะเวลา 4 ปีนั้น ข้าพเจ้าได้มีโอกาสออกแบบเหรียญลงยาของตนเองถึง 9 เหรียญ รวมทั้งได้มีส่วนช่วยเหลือและแนะนำการออกแบบเหรียญลงยาของผู้อื่นตลอดระยะเวลา 4 ปี อีก นับสืบเหรียญ การเข้าไปเก็บข้อมูลจึงเป็นแบบที่ข้าพเจ้าเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งสิ้น ตลอดระยะเวลาที่เข้าไปศึกษาข้าพเจ้าได้รับคำแนะนำจากช่างช่างโดยมิได้ปิดบัง นับเป็นความกรุณาของช่างช่างที่ต้องขอขอบคุณอย่างสูงที่อนุญาตให้นำเทคนิคการลงยาออกมาเปิดเผยได้ และข้าพเจ้าขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ข้อมูล ที่เป็นผู้ร่วมงานกับข้าพเจ้า คือ นายธนยศ เศรษฐวิจิตร (ช่างประดิษฐ์) และนายชัยยุทธ พงษ์เสนหิทธิยา (เสี่ยจิว) ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดทำเหรียญลงยากับ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายบุญ ไพธัญฉินกุล

วัน เดือน ปีเกิด 29 เมษายน 2499

สถานที่เกิด อำเภอไพศาราม จังหวัดราชบุรี

ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2521 กศ.บ.(ฟิสิกส์) มศว.ประสานมิตร
พ.ศ. 2539 ศศ.ม.
สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา แขนงวิชาพิพิธภัณฑ์ศึกษา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยมหิดล

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ ระดับ 6

สถานที่ทำงาน สำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี

ข้าพเจ้าตลอด 4 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งน้อง ๆ ทุกคนที่โรงเรียนเตรียมช่างประดิษฐ์ และช่างลงยา
ร้านช่างซึ่งทุกคนที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้หมด รวมทั้งนายอุกนิษ มาชะวิมาน ช่างลงยาที่มีฝีมือที่
สุดในรอบ 30 ปีของร้านช่างซึ่ง ที่จากไปอย่างไม่มีวันกลับ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ คุณบรรพต (ช่างสอน) และพี่มาลี เคลือบแก้ว อาจารย์ของ
สุข บุญธรรม รวมทั้งเพื่อน ๆ ที่ได้คอยกระตุ้นและเป็นพลังผลักดันให้ข้าพเจ้ามีกำลังใจในการ
เขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จ และโดยเฉพาะช่างประดิษฐ์ ที่ได้ช่วยเหลือด้านที่พักอันแสน
สบายในช่วง 3 เดือนสุดท้ายของการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ที่จะลืมไม่ได้คือความมีน้ำใจของอาจารย์ และเพื่อน ๆ ในสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม
เพื่อพัฒนาชนบท ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจและให้ความเป็นกันเองเสมือนญาติแก่ข้าพเจ้าอย่าง
ไม่เคยพบในสถาบันใด ๆ โดยเฉพาะอาจารย์วิจิตรภรณ์ วรรณดี ประธานกรรมการ และอาจารย์
ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ กรรมการ ที่คอยแนะนำการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาโดยตลอด และ
บุคคลที่สำคัญยิ่ง คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิญา บัวสรวง อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีจิตใจอัน
งดงาม ท่านทำให้ข้าพเจ้าได้ค้นพบตัวเอง จึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านในสถาบันวิจัยภาษา
และวัฒนธรรมฯ แห่งนี้

ขอขอบพระคุณคุณครูทุกท่านที่ได้สั่งสอนข้าพเจ้ามา และทุก ๆ ท่านที่มีส่วนทำให้งาน
วิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

ความดีทั้งหมดของวิทยานิพนธ์นี้ ขอมอบแด่ เตี่ยปั้ง และแม่บุญช่วย แซ่ผุง ผู้เป็นบิดา
มารดาของผู้วิจัย

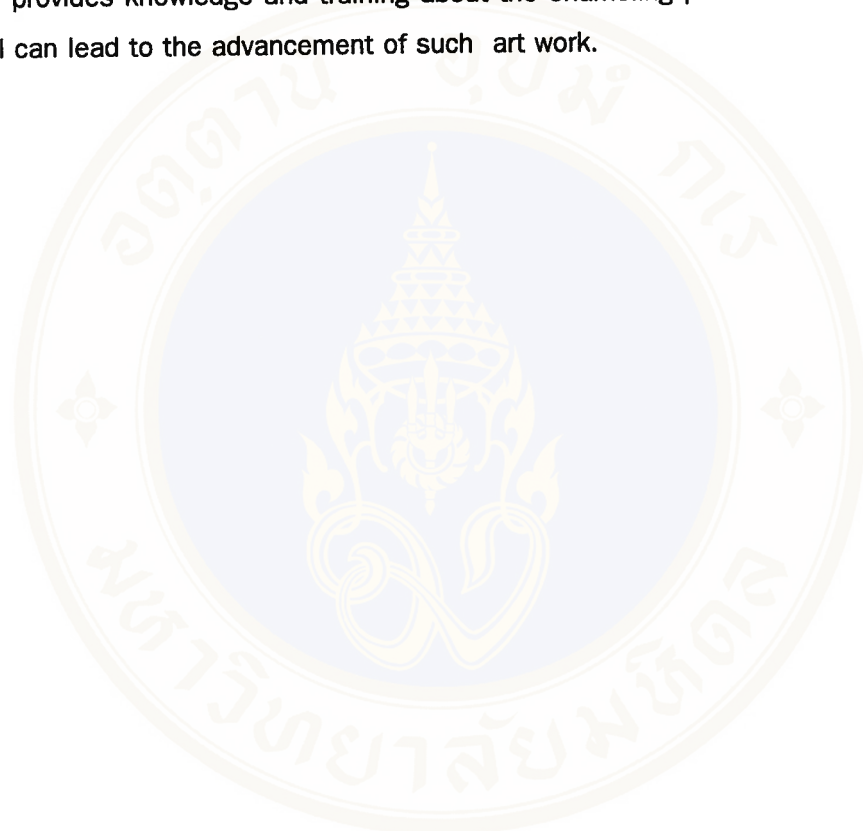
บุญ ไพธิ์วุฒินุกุล
ผู้วิจัย

ลงยาได้พัฒนาการลงยาออกมาได้สวยงาม ประณีต จนทำให้เหรียญลงยาได้รับความนิยมมากขึ้นในสังคมไทย

งานวิจัยเรื่องนี้ทำให้ทราบว่า เทคนิคเฉพาะของการลงยาเป็นความรู้ที่สั่งสมกันมานาน และบิดเป็นความลับเฉพาะ ทำให้การลงยาเหรียญในเมืองไทยอยู่ในวงการแคบ ๆ ไม่แพร่หลาย โดยเฉพาะเทคนิคการลงยาเหรียญเป็นงานที่ต้องการความประณีตสูงมาก มีเทคนิคเฉพาะในทุกขั้นตอน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานลงยาประเภทอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี สถานศึกษาที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปกรรมน่าจะส่งเสริมให้มีการศึกษา วิจัย และสอนกรรมวิธีการลงยาเพื่อเป็นการแพร่หลายงานศิลปกรรมแขนงนี้ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

This research has found that enameling techniques are a highly secretive using a formula which has been developed over a long period of time. The secretive nature of the enameling process has prevented it from becoming a more open craft. If the enameling process can become widely known, it will assist in the improvement of the enameling processes in general, not just for coins. Educational institutes responsible for the advancement of this particular type of learning should initiate a program that teaches and provides knowledge and training about the enameling process so that this particular skill can lead to the advancement of such art work.

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา	3
1.5 ขอบเขตในการศึกษา	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา	4
บทที่ 2 ความเป็นมาและลักษณะของการลงยาเหรีญในประเทศไทย	5
2.1 ความเป็นมาและวิธีการลงยาประเภทต่าง ๆ	5
2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการลงยา	5
2.1.2 ประเภทของการลงยาแบ่งตามวิธีการ	8
2.2 งานลงยาในประเทศไทย	12
2.3 เหรีญลงยาในประเทศไทย	17
2.3.1 เหรีญลงยายุคต้น	22
2.3.2 เหรีญลงยายุคกลาง	23
2.3.3 เหรีญลงยายุคปัจจุบัน	24
2.4 แหล่งลงยาเหรีญในประเทศไทย	25
2.4.1 แหล่งลงยาเหรีญทั่วไป	25
2.4.2 ร้านลงยานายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ หรือช่างซัง	27
2.4.2.1 การจัดการภายในร้านช่างซัง	29
2.4.2.2 การฝึกสอน	30
บทที่ 3 เทคนิคและวิธีการลงยาเหรีญของนายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ หรือ “ช่างซัง”	31
3.1 ความเป็นมาการลงยาของ “ช่างซัง”	31
3.2 ขั้นตอนการผลิตเหรีญเพื่อการลงยา	33

3.2.1 การออกแบบ	34
3.2.2 การทำแม่พิมพ์	36
3.2.3 การเตรียมโลหะสำหรับการทำเหรียญลงยา	42
3.2.3.1 เนื้อทองแดง	42
3.2.3.2 เนื้อเงิน	42
3.2.3.3 เนื้อทองคำ	43
3.2.4 การปั๊มเหรียญและการเก็บรักษาก่อนการลงยา	43
3.3 การลงยาและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการลงยา	45
3.3.1 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการลงยา	45
3.3.1.1 ตัวยาหรือตัวสี	45
3.3.1.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการลงยา	47
1) เครื่องมือบดยา	47
2) เครื่องมือลงยา	50
3) เครื่องให้ความร้อน	53
3.3.2 การคั่วเหรียญ	54
3.3.3 การทำความสะอาดพื้นเหรียญ	55
3.3.3.1 ทองแดง	55
3.3.3.2 เงิน	56
3.3.3.3 ทองคำ	56
3.3.4 การบดตัวยาและการเก็บรักษา	56
3.3.5 การผสมตัวยาและการเก็บรักษา	58
3.3.6 การพิจารณาลงตัวยาก่อน-หลัง	59
3.4 เทคนิคและวิธีการลงยาเหรียญ	59
3.4.1 แบบลงยาตามร่องลาย	59
3.4.2 แบบระบายสีหรือหยอดสี	62
3.4.3 แบบผสม	63
3.4.3.1 การลงยาแบบผสมเหรียญเนื้อทองแดง	65

3.4.3.2 การลงยาแบบผสมเหรียญเนื้อเงิน	74
3.4.3.3 การลงยาแบบผสมเหรียญเนื้อทองคำ	82
3.5 การตรวจสอบความเรียบร้อยและการเก็บรักษาเหรียญลงยา	83
3.5.1 การตรวจสอบความเรียบร้อยของเหรียญลงยา	83
3.5.2 การตกแต่งและซ่อมแซมเหรียญลงยา	83
3.5.3 การเก็บรักษาเหรียญลงยา	89
บทที่ 4 บทบาทของเหรียญลงยาในสังคมไทย	90
4.1 บทบาทการลงยาเหรียญของ “ช่างช่าง” ต่อดวงการเหรียญลงยา	90
4.1.1 บทบาทต่อนักสะสมเหรียญ	90
4.1.2 บทบาทต่อดวงการช่างลงยา	99
4.1.3 บทบาทต่อดวงการสร้างเหรียญลงยา	100
4.2 บทบาทของเหรียญลงยาในสังคมไทย	100
4.2.1 บทบาทด้านความเชื่อและค่านิยมในสังคม	101
4.2.2 บทบาทด้านศาสนากับการพาณิชย์	102
4.2.3 บทบาทด้านหลักฐานทางประวัติศาสตร์	105
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	109
5.1 สรุปผลการศึกษา	109
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	109
5.3 ข้อเสนอแนะ	114
5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป	114
5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้	114
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก	120

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

การลงยา (Enameling) เป็นงานของช่างตกแต่งประเภทหนึ่งที่ใช้น้ำยาเคลือบสีอย่างแก้ว ผสมกับสีอันได้จากสารประกอบของโลหะ (Metal oxide) และน้ำพอเป็นแป้งเปียก หยอดหรือเขียน บนเครื่องใช้ที่เป็นโลหะ แล้วให้ความร้อนด้วยอุณหภูมิประมาณ 470 องศาเซลเซียส จะได้ผล เป็นผิวเคลือบแข็งติดบนผิวภาชนะ (ราชบัณฑิตยสถาน 2530 : 63) เทคนิคการลงยาเป็นศิลปะ การตกแต่งเครื่องประดับและของใช้ที่ทำด้วยทองคำ เงิน และทองแดง ที่มีมาแต่โบราณไม่ต่ำกว่า 3,000 กว่าปีมาแล้ว โดยมีหลักฐานที่สำคัญคือการตกแต่งมัมมี่ Tutankhamen (Joachim F. Richter 1990 : 16) ซึ่งต่อมาได้แพร่หลายไปยังกรีก อาณาจักรโรมัน ยุโรป จีน และญี่ปุ่น ตามลำดับ ส่วนไทยได้รับมาจากจีนอีกต่อหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน 2530 : 63) จากหลักฐานที่ปรากฏ การลงยาของประเทศไทยได้มีการกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในรัชกาลพระเอกาทศรถ เมื่อคราวเสด็จไป เมืองพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2134 แต่ครั้งนั้นเรียกว่า "ทองประเทส" ดังความว่า "...ก็มีพระราชโองการตรัสให้เอาทองนพคุณ เครื่องราชูปโภคสำหรับเป็นทองประเทส..." (พระจักรพรรดิพงศ์, 2504 : 366) ในสมัยพระเจ้าปราสาททอง พ.ศ. 2184 ได้มีการกล่าวถึงเครื่องลงยาพิเศษชนิดหนึ่ง คือ เครื่องทองลงยาราชาชาติ ซึ่งเป็นการลงยาสีพลอยขึ้นกการเวกหรือสีฟ้า จากตำราพระเครื่องต้นที่แต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นั้น ทำให้ทราบว่า เครื่องต้นที่เป็นของประดับของพระเจ้าแผ่นดิน 9 อย่างนั้น ที่เป็นเครื่องลงยาราชาชาติ คือ ทองพระกรลงยาราชาชาติ และรองพระบาทลงยาราชาชาติประดับพลอย (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ และ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ 2515 : 131)

เครื่องลงยาของไทยในสมัยโบราณ ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องราชูปโภคของพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งถือว่าเป็นของสูง ในสมัยอยุธยาถึงกับมีข้อห้ามไม่ให้ช่างทองรับจ้างทำพวกจี้ เสมา ภาคจันที่ประดับเพชรหรือถมยาราชาชาติ (กฎหมายตราสามดวงหมวดพระราชบัญญัติ 2515 : 594-595) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศห้ามไม่ให้ราษฎรสามัญชนทั่วไปประดับเครื่องประดับลงยา แม้แต่การแต่งตัวของพวกละครก็ทรงประกาศห้ามว่า

"...ผู้ใดจะเล่นก็เล่นเถิด ขอยกเสียแต่รัศมีเกล้าอย่างหนึ่ง เครื่องแต่งตัวลงยาหนึ่ง..." (กรมศิลปากร 2511 : 114) งานลงยาแต่โบราณจึงเป็นงานสำหรับราชสำนักและขุนนางผู้ใหญ่เท่านั้น ในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้เสด็จประพาสยุโรปถึง 2 ครั้ง ทำให้พระองค์เห็นความเจริญของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ตลอดจนงานด้านฝีมือและศิลปะชั้นสูง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงตามอย่างสากลนิยมอย่างมากมายรวมทั้งมีการสะสมของเก่า ซื้อและสั่งทำ งานศิลปะที่ทำจากยุโรปมากขึ้น โดยเฉพาะเครื่องลงยาที่ผลิตจากห้างฟาแบร์เซ่ ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ เห็นที่ไหนก็ต้องจำได้ หรือเดาได้ว่าเป็นของที่ทำมาจากห้างฟาแบร์เซ่ (ธงทอง จันทรางศุ 2533 : 33) งานลงยาจึงได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางทั้งในราชสำนักและหมู่สามัญชนทั่วไป นับแต่นั้นมา

คติความเชื่อเรื่องเครื่องรางในสังคมไทยมีมาแต่โบราณ มีการใช้คาถาอาคม ผ่าประเจียด ตระกรุด เสื่อยันต์ การสัก ฯลฯ จนกระทั่งช่วงปลายรัชกาลที่ 4 จึงมีการนำพระเครื่องมาใช้ติดตัวเพื่อป้องกันภัยเช่นเดียวกับเครื่องราง (ศรีศักร วัลลิโภดม 2537: 79-81) ประกอบกับช่วงนั้นสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) แห่งวัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีวิชาอาคมแก่กล้าในสมัยนั้น ท่านได้สร้างพระพิมพ์สมเด็จพระพุฒาจารย์ ซึ่งเป็นการนำพระพุทธรูปมาทำเป็นเครื่องรางให้ผู้ที่เคารพนับถือนำไปติดตัวเพื่อป้องกันภัยและเป็นสิริมงคลแก่ผู้ใช้ ได้รับความนิยมในพระเครื่องจึงเริ่มนิยมจากนั้นมา การสร้างพระเครื่องในสมัยโบราณมักจะทำด้วยปูน ผงวิเศษ ดิน ว่าน โดยใช้กดลงในแม่พิมพ์ และอีกวิธีหนึ่งคือการหล่อด้วยโลหะชนิดต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2403 ประเทศไทยสามารถผลิตเหรียญด้วยเครื่องจักรเป็นผลสำเร็จ โรงงานนี้ได้รับพระราชทานนามจาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า 'โรงกลาปนิก สิทธิการ' หลังจากนั้นจึงมีการผลิตเหรียญที่ระลึก และเหรียญกษาปณ์ สำหรับเหรียญพระเครื่องเหรียญแรกเท่าที่ปรากฏหลักฐานเป็นเหรียญพระพุทธรูป คือ เหรียญพระพุทธรูปชินสีห์ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2440 (กรมธนารักษ์ 2525 : 91) เหรียญพระสงฆ์เหรียญแรกคือเหรียญพระพุทธรูปวิริยากร (จิต ฉันทโน) วัดสัตตนารถปริวัตร จังหวัดราชบุรี สร้างเมื่อ พ.ศ. 2458 สั่งทำจากประเทศญี่ปุ่น (สามารถ คงสัตย์ มปป. : 7, 20) ส่วนเหรียญลงยาเหรียญแรกเท่าที่ปรากฏหลักฐานเด่นชัด คือ เหรียญรัชมง์มงคลาภิเษก เป็นรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงม้า สร้างเมื่อ พ.ศ. 2451

การลงยาเหรียญพระพุทธรูป พระสงฆ์ พระมหากษัตริย์ และบุคคลที่นับถือว่ามีคุณศักดิ์สิทธิ์นั้น จะพบว่าในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการลงยาน้อยมาก ถือว่าเป็นเหรียญซึ่ง

ทำพิเศษเฉพาะ โดยมีช่างทองตามร้านทองบางร้านเท่านั้นที่ทำได้ การลงยาเหรียญจะทำได้ ครั้งคราวเท่านั้น และเป็นความสามารถเฉพาะตัวของช่างทอง ซึ่งจะหวงแหนสืบทอดกันเฉพาะ หมู่ญาติเท่านั้น ความรู้ในการลงยาเหรียญจึงไม่แพร่หลายและพัฒนาเท่าที่ควร แม้ในปัจจุบัน พ.ศ. 2539 ผู้ที่มีอาชีพลงยาเหรียญแต่เพียงอย่างเดียว ก็ไม่สามารถอยู่ได้ต้องหางานลงยาอื่น ๆ มาทำด้วย เพราะงานลงยาเหรียญจะมีเป็นช่วง ๆ และมีจำนวนน้อยมาก จึงทำให้หาผู้ที่สามารถ ลงยาเหรียญที่มีฝีมือในการลงยาได้ดียากมาก ในปัจจุบันผู้ที่นิยมเหรียญลงยาต่างยอมรับฝีมือ การลงยาของร้านนายอภิชาติ (ช่างซัง) อุดมรัตนศิลป์ โดยดูจากผลงานการลงยา ความนิยม และ ปริมาณงานที่ทำ ซึ่งบางเหรียญที่มีความประณีตวิจิตรบรรจงมาก จะไม่มีร้านไหนทำได้ นอกจาก ร้านช่างซังเท่านั้น และอีกประการหนึ่ง ร้านลงยาเหรียญในปัจจุบันก็ไม่มีแห่งใดที่มีลักษณะเป็น โรงงาน นอกจากร้านช่างซังเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนเท่านั้น และ ฝีมือก็ไม่ดีเท่าช่างซัง จากสภาพของการลงยาที่ดีมีฝีมือประณีตซึ่งมีน้อยมากในปัจจุบันดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษากระบวนการและกรรมวิธีการลงยาของ นายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ (ช่างซัง) เพื่ออนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังศึกษาและสืบทอดศิลปะสาขานี้สืบไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา และกระบวนการจัดทำเหรียญลงยาในประเทศไทย ตลอดจน เทคนิคและวิธีการลงยา โดยเฉพาะของ นายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของเหรียญลงยาในสังคมไทย

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 เป็นการบันทึกข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการลงยาเหรียญในประเทศไทย ซึ่งจะเป็น ข้อมูลสำคัญในการศึกษาเรื่องการลงยา ทำให้เราทราบกระบวนการผลิต และเทคนิคที่ใช้ในการ ลงยาเหรียญ

1.3.2 ได้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ และสืบทอด ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาการ ลงยาเหรียญ

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาทางมานุษยวิทยา ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน การศึกษา ดังนี้

- 1.4.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการลงยา
- 1.4.2 สำรวจแหล่งลงยาที่สำคัญในปัจจุบัน
- 1.4.3 สัมภาษณ์ สอบถาม และร่วมสังเกตการณ์การจัดทำเหรียญลงยา
- 1.4.4 บันทึกขั้นตอนการลงยา ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์
- 1.4.5 วิเคราะห์และพัฒนารูปแบบเหรียญและกระบวนการจัดทำ ตลอดจนการสืบทอดรวมทั้งบทบาทและความสำคัญในปัจจุบันและอนาคต
- 1.4.6 สรุปผลที่ได้จากการศึกษาและเสนอแนะ พร้อมทั้งจัดทำรูปเล่มที่สมบูรณ์

1.5 ขอบเขตในการศึกษา

ศึกษาเฉพาะการลงยาเหรียญพระพุทธรูป พระสงฆ์ พระมหากษัตริย์ และบุคคลผู้เป็นที่เคารพสักการะ รวมถึงการถ่ายทอดการลงยาเหรียญในปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2539 และมุ่งศึกษาเฉพาะการลงยาเหรียญของนายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ เท่านั้น

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

เหรียญ	ในวิทยานิพนธ์นี้หมายถึง เหรียญที่ผลิตโดยเครื่องจักร โดยอาศัยแรงกระแทกจากมอเตอร์ไฟฟ้า ซึ่งเรียกว่า 'เหรียญปั๊ม' ซึ่งมีเหรียญที่ผลิตโดยวิธีการหล่อ
เหรียญพระพุทธรูป	หมายถึง รูปเหมือนพระพุทธรูปซึ่งผลิตโดยการปั๊ม
เหรียญพระสงฆ์	หมายถึง เหรียญรูปเหมือนพระสงฆ์ที่ผลิตโดยการปั๊ม
คั่ว	หมายถึง การชุดพื้นเหรียญให้เป็นร่องลึกลงไปเพื่อเป็นการปกปิดผิว
เชียว	หมายถึง การนำตัวยามาหยอดลงในช่องเหรียญ
เดินเครื่อง	หมายถึง การทำตัวหนังสือและร่องลายในเหรียญ โดยใช้เครื่องจักรกล ไม่ต้องใช้มือแกะแบบสมัยก่อน
โค้ด	หมายถึง สัญลักษณ์ที่ทำขึ้นบนเหรียญเพื่อป้องกันการทำเหรียญปลอม
ลองพิมพ์	หมายถึง การทดลองพิมพ์ตัวอย่างขึ้นมาเพื่อดูความเรียบร้อยของงานเพื่อทำการแก้ไขต่อไป

บทที่ 2

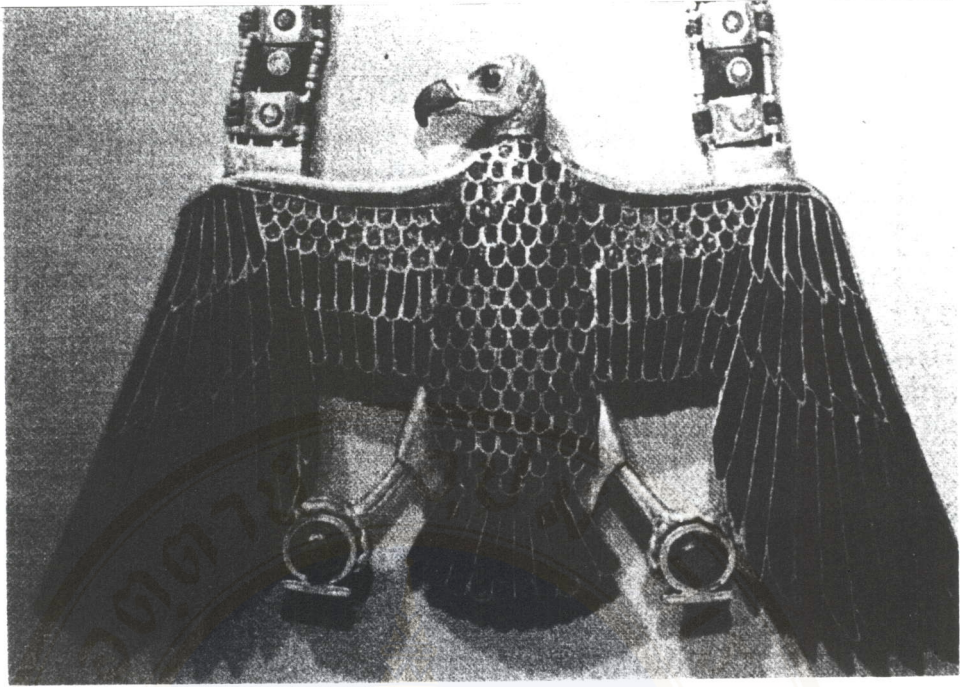
ความเป็นมาและลักษณะของการลงยาเหรียญในประเทศไทย

2.1 ความเป็นมาและวิธีการลงยาประเภทต่าง ๆ

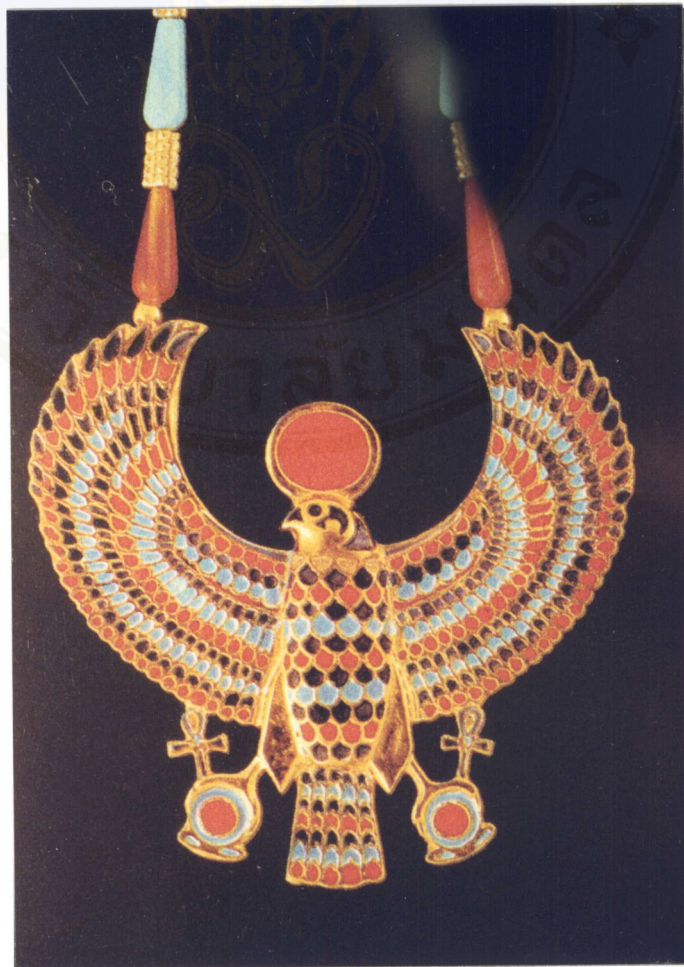
2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการลงยา

จากการศึกษาจากเอกสาร ผู้วิจัยพบว่า Joachim F. Richter (1990 : 15) ได้เขียนไว้ในหนังสือ Antique Enamel For Collectors ถึงประวัติการลงยาว่า ช่างทองและช่างหัตถกรรมชาวอียิปต์โบราณ ได้รู้จักนำหิน ไข่มุก โมรา เทอร์ควอยส์ (Turquoise) ไพฑูรย์ (Lapis) ผังลงตามร่องของเครื่องประดับมานานแล้ว โดยนำหินหรือพลอยมีค่าเหล่านั้นมาบดแล้วใส่เข้าไปในช่องลายที่ประดับ โดยใช้ยางไม้ผสมกับผงซอสค์เป็นตัวเชื่อมให้ติดแน่นกับเครื่องประดับ จากการขุดค้นหลุมฝังศพโบราณของฟาโรห์ และขุนนางชั้นสูงของอียิปต์ พบเครื่องประดับ เพชร พลอย ที่มีค่าฝังรวมอยู่เป็นจำนวนมาก และมีความนิยมกันมาก จึงทำให้พลอยและหินที่มีค่าเหล่านั้นหายากขึ้น ในเวลาต่อมาศิลปินและช่างเรียงหินจึงคิดหาวัสดุอื่นเพื่อทดแทนหินและพลอยมีค่าเหล่านั้น โดยใช้แก้วแทนพลอยและหินสีที่มีค่าหายาก โดยนำแก้วมาบดให้เป็นผงผสมกับยางไม้หรือตัวประสานสี นำไปหยอดในช่องลายแล้วทำให้ร้อน

มีหลักฐานชิ้นสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าช่างชาวอียิปต์โบราณ มีความรู้เรื่องการลงยา คือ Hawk Pectoral (Joachim F. Richter 1990 : 15-16) ซึ่งค้นพบบนมัมมี่ของ Tutankhamen ซึ่งมีอายุราว 1362-1352 ก่อนคริสตศักราช เป็นรูปนกอินทรี มีขนาดความสูง 6.5 เซนติเมตร และกว้าง 11 เซนติเมตร ทำด้วยทองคำ ลงยาด้วยแก้วบดสีน้ำเงิน แดง และเขียว ได้มีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว พบว่าลักษณะของแก้วไม่มีตัวประสานใด ๆ ทั้งสิ้นในร่องลาย แสดงให้เห็นว่าแก้วที่ฝังอยู่นั้นต้องใช้วิธีหลอมละลายลงไปเนื้อทองเท่านั้น นับว่า Hawk Pectoral เป็นวัตถุลงยาที่เก่าที่สุดที่พบในปัจจุบัน โดยใช้กรรมวิธีลงยาแบบ Cloisonne นับเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่แสดงว่าชาวอียิปต์โบราณได้รู้จักวิธีการลงยามาไม่น้อยกว่า 3,300 ปีแล้ว

รูปที่ 1 ภาพ Hawk Pectoral ของอียิปต์ (Joachim F. Richter 1990 : 15)

รูปที่ 2 ของที่ระลึกจากอียิปต์ทำเลียนแบบ Hawk Pectoral

(Joachim F. Richter 1990 : 16)

ต่อมาการลงยาได้แพร่หลายไปถึงกรีก โรมัน และเยอรมันก่อน หลังจากนั้นได้แพร่กระจายไปทั่วโลก ส่วนทางเอเชีย การลงยาแบบ Cloisonne ได้แพร่เข้าไปในจีนช่วงปลายศตวรรษที่ 13 ในภาษาจีนเรียกการลงยาแบบ Cloisonne ว่า Fo-Lin หรือ Fa-lang หมายถึง Byzantine นอกจากนั้นยังมีชื่อเรียกอีกว่า Ta-Ship-Yao หมายถึง Arabian wares หรือ Oven - Fired Goods และบางแห่งก็ให้ความหมายว่า 'Burned Wares From the Devil's Land' (Joachim F. Richer 1990 : 23)

นักวิชาการได้อธิบายถึงที่มาของการลงยาของจีน (Joachim F. Richter 1990 : 23) ว่า น่าจะเข้ามาในประเทศจีน 2 ทางคือ จาก Byzantine ผ่านแผ่นดินใหญ่ และจาก Arabia ผ่านทางทะเลเข้ามาทางจีนตอนใต้ เรื่องนี้ตรงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ คือ ประมาณปลายศตวรรษที่ 13 หลานของเจงกิสข่าน ได้ขยายอาณาจักรจีนมายังชายแดน Byzantine และ Persia ในอาณาเขตนี้อิทธิพลของการลงยาทั้งสิ้น และหลานของเจงกิสข่าน พระองค์นี้ก็มีพรสวรรค์ในศิลปะอยู่แล้ว จึงได้ทำให้ศิลปะการลงยาเจริญขึ้นด้วย และท่านเป็นราชวงศ์ 'ซ่าน' พระองค์เดียวที่ได้ประทับอยู่ในกรุงปักกิ่ง และมีความสนใจในศิลปะต่าง ๆ ด้วย (จึงน่าจะเป็นช่วงที่ศิลปะการลงยาได้รับการทำนุบำรุง พื้นฟูด้วย)

หลักฐานจากวรรณคดีของจีน ที่มีการกล่าวถึงการลงยา คือ หนังสือเรื่อง Ko Ku Yao lun ซึ่ง Tsao Ch'ao เขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1387 ก็ได้กล่าวถึง 'Arabian Wares' ว่า "เนื้อของวัตถุซึ่งทำด้วยทองแดงนั้น มีการประดับตกแต่งด้วยลวดลายสีอันหลอมมาจากวัตถุหลายอย่าง ดูแล้วเหมือนกับงานถมบีทม (Folang) ศิลปะแบบนี้ปรากฏบนกระถางรูป แจกันดอกไม้ กล้องกลม จอกเหล้า และของใช้ของสตรี มีสีล้วนสวยงาม เรียกว่า "Burned Wares From The Devil's land..."

งานลงยาของจีนนั้นมาเจริญถึงขีดสุดในสมัยราชวงศ์ Ming ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในหมู่พวกมองโกล ซึ่งชอบสีล้วนฉูดฉาด เครื่องลงยาในสมัยราชวงศ์หมิงนั้นมีสีเด่นคือ Turquoise, Lapiz Lazuli Blue (สีฟ้าไพฑูริย์), Dark Coral Red (แดงเข้มปะการัง) สีน้ำตาล เหลืองสด เขียวจัด ดำ และขาว สีเหล่านี้ใช้กับหม้อ จาน อ่างพิธีกรรม แจกันดอกไม้ ฯลฯ นอกจากนั้น ยังมีข้อควรสังเกตว่า ในสมัยหมิง ใช้ลวดทองเหลืองสำหรับลงยา (Cloisonne) แต่ในสมัยศตวรรษที่ 18 จะใช้เส้นทอง และเส้นทองแดง ความรู้ในการผลิตเครื่องลงยาของจีนได้แพร่ขยายไปยังเกาหลี ญี่ปุ่น และไทย อีกต่อหนึ่ง

2.1.2 ประเภทของการลงยาแบ่งตามวิธีการ

การลงยา (Enameling) หากจะแบ่งตามวิธีการจัดทำสามารถแบ่งได้เป็น 3 วิธีคือ

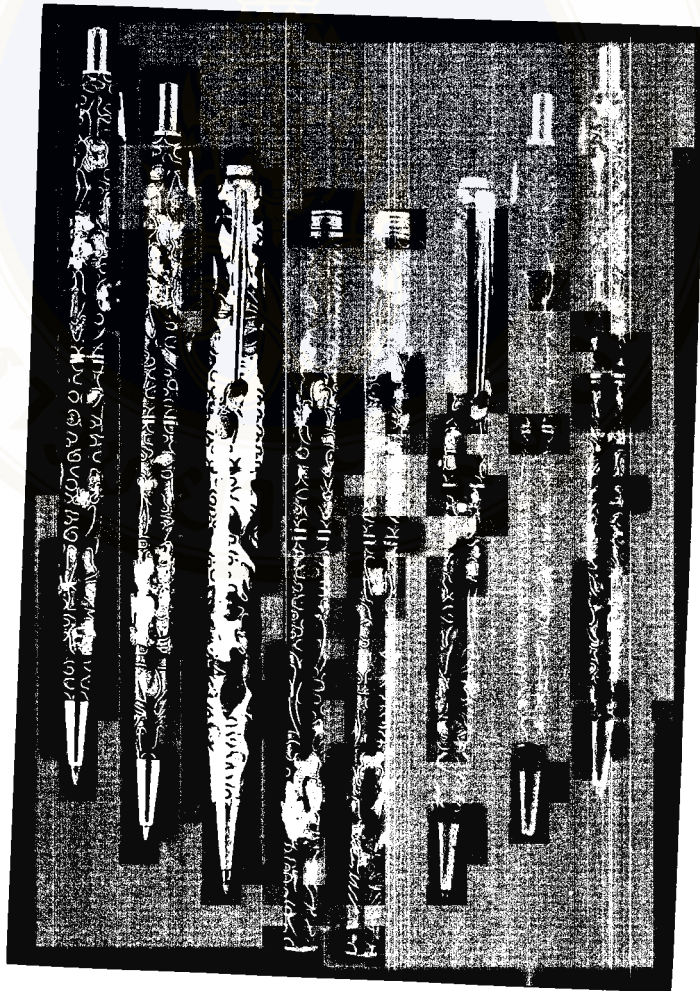
1. Cloisonne หรือ Cell Enamel เป็นวิธีการลงยาแบบลงตามร่องลาย เป็นวิธีลงยาที่เก่าแก่ที่สุด โดยใช้เส้นลวดเส้นเล็ก ๆ มาขีดและเชื่อมกันให้เป็นลายตามที่ออกแบบไว้ แล้วนำตัวยาหยอดเข้าไปในช่องลายเหล่านั้น แล้วนำไปให้ความร้อนจนหลอมละลาย เมื่อตัวยาเย็นแล้วจึงนำมาขัดให้เรียบ วัสดุที่ใช้ทำมีทั้ง ทอง เงิน ทองแดง และทองเหลือง

รูปที่ 3 ไชอีสเตอร์ลงยาแบบ Cloisonne ผลงานของ FABERGE

(Gerard, Hill. 1991 : 64)

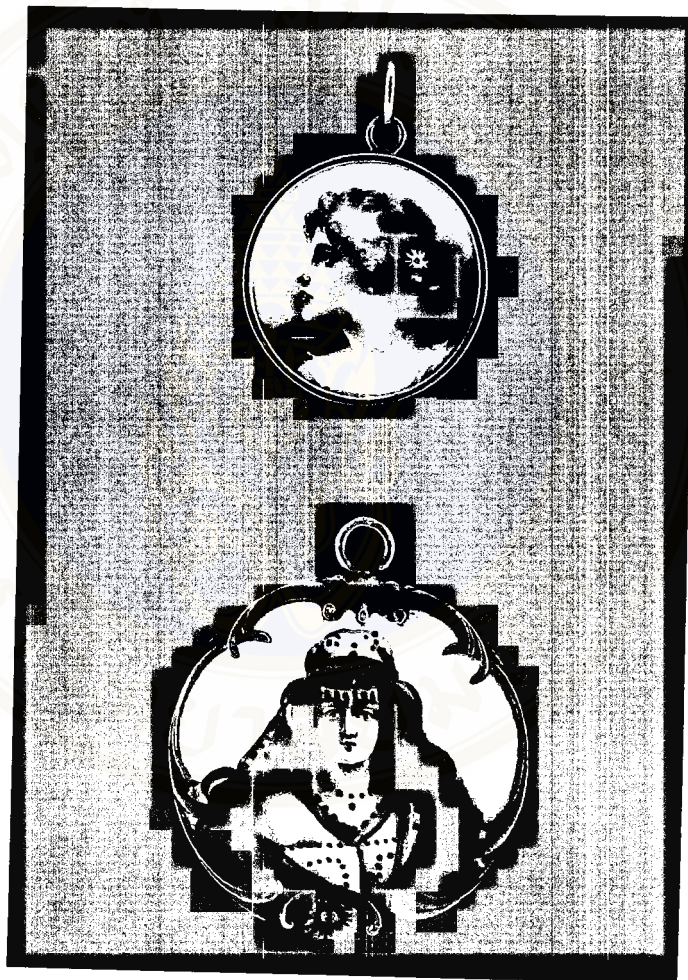
2. Champleve หรือ Pit Enamel เป็นวิธีการลงยาที่ทำร่องลายโดยการใช้อกรดกัด หรือใช้แม่พิมพ์กดให้เป็นช่อง แล้วลงยาลงไปตามร่องลายนั้น ชาว Celts ในอาณาจักรโรมันเป็นผู้พบเทคนิคนี้ในช่วงศตวรรษที่ 1-3 Pit Enamel นี้เหนือกว่า Cell Enamel ตรงที่สามารถออกแบบได้ โดยอิสระ สะดวกกว่า และไม่มีขอบเขตจำกัด นอกจากนี้สีที่ใช้ใน Pit Enamel นั้น ก็ใช้ได้แต่สีทึบ (Opaque colors) ซึ่งการผลิตสีทึบในสมัยนั้นมีคุณภาพดีกว่าสีใส (Translucent) มากมาย และคุณสมบัติที่ดีอีกอย่างหนึ่งก็คือ สีทึบนั้นเมื่อนำไปเผาจะเหลวน้อยกว่าสีใส ทำให้สะดวกขึ้นเมื่อใช้สีหลายสีตกแต่ง เพราะจะไม่ไหลมาปะปนกัน จึงทำให้มีเส้นห้สะดุดตา และสามารถเล่นสีได้ด้วย แม่แต่งานชิ้นเล็ก ๆ ก็ลงยาแบบ Pit Enamel ได้ และงานใหญ่ ๆ ก็ทำได้ไม่จำกัดขนาด จึงแตกต่างจาก Cell Enamel ที่ต้องใช้ขดลวดทำเป็นร่องลายและมีขีดจำกัดที่ไม่สามารถทำร่องลายที่เล็ก ๆ ได้

ภาพที่ 4 ภาพปากกาลงยาแบบ Champleve

(Joachim F. Richter (1990 : 148))

3. Limoges หรือ Painted Enamel เป็นวิธีการลงยาแบบระบายสี ค้นพบครั้งแรกใน Limoges ประเทศฝรั่งเศส เป็นการลงยาแบบระบายไปตามลวดลายที่กำหนดไว้บนตัวภาชนะ การลงยาแบบนี้ช่างลงยาจะต้องมีพื้นฐานการวาดภาพมาก่อน จึงจะทำได้ นับเป็นวิธีการลงยาที่ต้องใช้ความสามารถมากเป็นพิเศษ เท่าที่ทราบในประเทศไทยยังไม่มีวิธีการลงยาแบบนี้

ภาพที่ 5 การลงยาแบบ Limoges หรือ Painted Enamel

(Joachim F. Richter 1990 : 74)

เพราะต้องใช้เทคนิคสูงมาก ช่างลงยาจะต้องทราบจุดหลอมเหลวของแต่ละสีที่ใช้ และจะต้องลงยาไล่จากสีที่มีจุดหลอมเหลวสูง → ต่ำ งานบางชิ้นต้องให้ความร้อนโดยเข้าเตาอบถึงยี่สิบกว่าครั้งก็มี การระบายสีจะต้องต่อเนื่องกลมกลืนกันทุกครั้ง นับว่าเป็นงานลงยาที่ยุ่งยากและต้องอาศัยช่างฝีมือโดยเฉพาะ

ภาพที่ 6 นาฬิกาข้อมือหน้าปิดลงยาแบบ Limoges
(หน้าปิดต้องเข้าเตาอบ 26 ครั้ง)

(Joachim F. Richter 1990 : 74)

2.2 งานลงยาในประเทศไทย

งานลงยาในประเทศไทย จากการค้นคว้าทางด้านเอกสารของผู้วิจัย ไม่พบหลักฐานงานลงยาในสมัยสุโขทัย ได้มีการกล่าวถึงงานลงยาครั้งแรก (พระจักรพรรดิพงศ 2504 : 366) ในสมัยอยุธยาตอนกลาง สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ เมื่อเสด็จไปเมืองพิษณุโลกในปี พ.ศ. 2134 ซึ่งในขณะนั้นจีนมีงานลงยามากกว่า 300 ปีแล้ว และได้มีการกล่าวถึงการลงยาอีกชนิดหนึ่ง คือ ลงยาราชาชาติ (การลงยาสีฟ้า) ในปี พ.ศ. 2184 สมัยพระเจ้าปราสาททอง และในตำราพระเครื่องต้น ซึ่งแต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทำให้ทราบว่า การแต่งกายไปในราชพิธีต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์จะแตกต่างกันไป และได้มีการกล่าวถึงเครื่องทองลงยาราชาชาติแล้ว เช่น ทรงพระมหาพิชัยราชรถ และเรือพระที่นั่งถือไปพระราชทานพระภิกษุ จะทรงรัดพระอุระทองคำ กุดันพลอยแดง ดอกจันทร์ทีก 6 แผ่น 1 พระมหาสังวาลย์กุดันประดับพลอยทับทิม มรกต 1 ทรงชายไหวประดับพลอยต่างๆ 1 ทรงชายแครงประดับพลอยต่างๆ ห้อยหน้า 1 ทรงเครื่องพระมาลาพิชัยมงกุฏ 1 ทรงดอกไม้ ฟองมีกมลชลห้อยพลอยมรกต 1 ทรงพระอำมรงค์ 1 ทรงทองพระกรลงยาราชาชาติประดับพลอย 1 ทรงทองพระบาทลงยาราชาชาติประดับพลอย 1 จะเห็นว่าเครื่องทองราชาชาติมีตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางแล้ว ตามที่มีความเชื่อว่าเครื่องทองลงยาราชาชาติมีมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชนั้น อาจจะไม่คลาดเคลื่อนได้ เพราะในช่วงนั้นในแผ่นดินจีนตรงกับพระเจ้าเฉียนหลง (พ.ศ.2279 - พ.ศ.2339) ซึ่งพระองค์ทรงนิยมเครื่องลงยาสีฟ้าเป็นพิเศษ ประเทศไทย-จีน มีความสัมพันธ์ทางการทูตมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ดังนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสร้างกรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวง ได้มีการส่งเครื่องราชบรรณาการมายังราชอาณาจักรไทย และเมื่อจะมีการสร้างเครื่องราชูปโภคในยุคนั้น คงได้รับอิทธิพลงานลงยาสีฟ้าจากจีน จึงทำให้ในสมัยรัชกาลที่ 1 มีการลงยาราชาชาติ (สีฟ้า) มาก

เครื่องลงยาในสมัยอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์ ไม่ปรากฏว่าพบเครื่องเงินลงยาเลย อาจจะเป็นเพราะว่าเครื่องลงยาเป็นของสูงใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์เท่านั้น จึงไม่นิยมเครื่องเงินลงยาซึ่งเป็นโลหะที่หาง่ายราคาถูกในสมัยนั้น ความเชื่อเรื่องเครื่องลงยาเป็นของสูงมีมาถึงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จะเห็นได้จากพระราชบัญญัติที่ประกาศใช้ในสมัยรัชกาลที่ 1 ปี พ.ศ. 2343 (กฎหมายตราสามดวง : 2521; 594-595) ข้อ 20 ว่า

...แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า ให้ข้าราชการแลราษฎรทำตามอย่างทำเนียม
แต่ก่อน ครั้นนี้โปรดเกล้าฯ ให้แต่ขุนนางผู้ใหญ่กันร่วมผ้าศรีผึ้ง คาคาตคค
หนามขนุนห้ามอย่าให้ข้าราชการผู้น้อยใส่เสื้อครุยกรองคอสังเวียนสำรวาคาค
ราตคคหนามขนุน่งสมปักท้องนากสายเข็มขัดอย่าให้มีดอกประจำ ยามกัน
ร่วมผ้าศรีผึ้ง ใส่เสื้อครุยได้แต่กรองปลายมือ จะแต่งบุตรแลหลานก็ให้
ใส่ได้แต่ จี๋ เสมา จำหลักประดับพลอย แดง เขียว แต่เท่านี้ อย่าให้
ประดับเพชรมณูราชาวะดี ลูกประวะหล่ำเล่า ก็ให้ใส่แต่ลายแทง
แลเกลี้ยงเกี้ยว อย่าให้มีกระจิงประจำยาม 4 ทิศ แลอย่าให้ใส่กระจับบั้ง
พริกเทศทองคำกำไลทองคำใส่เท้า อย่าให้ข้าราชการผู้น้อยแลราษฎรกัน
ร่วมผ้าศรีผึ้ง และกระทำให้ผิดด้วยอย่างทำเนียมเกินบันดาคักดิเป็นอันขาด
ทีเดียว แลห้ามอย่าให้ช่างทองทั้งปวงรับจ้างแลทำ จี๋ เสมา ภควจัน
ประดับเพชรมณูราชาวะดีแล กระจับบั้ง พริกเทศ กำไลเท้า ทงคำ
แลแหวนมณูราชาวะดีประดับพลอย ห้ามมิให้ซื้อขายเป็นอันขาด
ทีเดียว ถ้าข้าราชการผู้น้อยแลอนาประชาราษฎรช่างทอง กระทำให้ผิด
ด้วยอย่างทำเนียมแต่ก่อน จะเอาตัวเป็นโทษจงหนัก...

เครื่องลงยาที่สำคัญสำหรับพระมหากษัตริย์ไทย ได้สูญหายไปสิ้นในคราวเสียกรุงศรี
อยุธยา ดังนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงทำพิธีปราบดาภิเษก
ซึ่งต้องใช้เครื่องราชูปโภค ดังนั้นพระองค์จึงต้องสร้างขึ้นใหม่หมด รวมทั้งการสร้างพระบรม-
มหาราชวังด้วย จึงเป็นการระดมช่างฝีมือครั้งยิ่งใหญ่ที่มีเหลืออยู่ในขณะนั้นมารังสรรค์ผลงาน
ทางด้านศิลปะอย่างมากมาย เป็นการอนุรักษ์และสืบสานงานศิลปะชั้นครู สืบต่อจากกรุงศรี
อยุธยาให้ขาดตอนไป จากผลงานการรังสรรค์ครั้งนั้นทำให้มีผลงานทางด้านศิลปกรรมชิ้นเอก
ของประเทศไทย ที่ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันให้ลูกหลานได้เห็นฝีมือช่างไทยในยุคนั้น สำหรับงาน
ลงยาที่สำคัญที่สร้างในสมัยของพระองค์ คือ เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ และเครื่องราชูปโภค
ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ เป็นของใช้ที่เป็นเครื่องหมายของพระมหากษัตริย์ มี 5 อย่าง
คือ

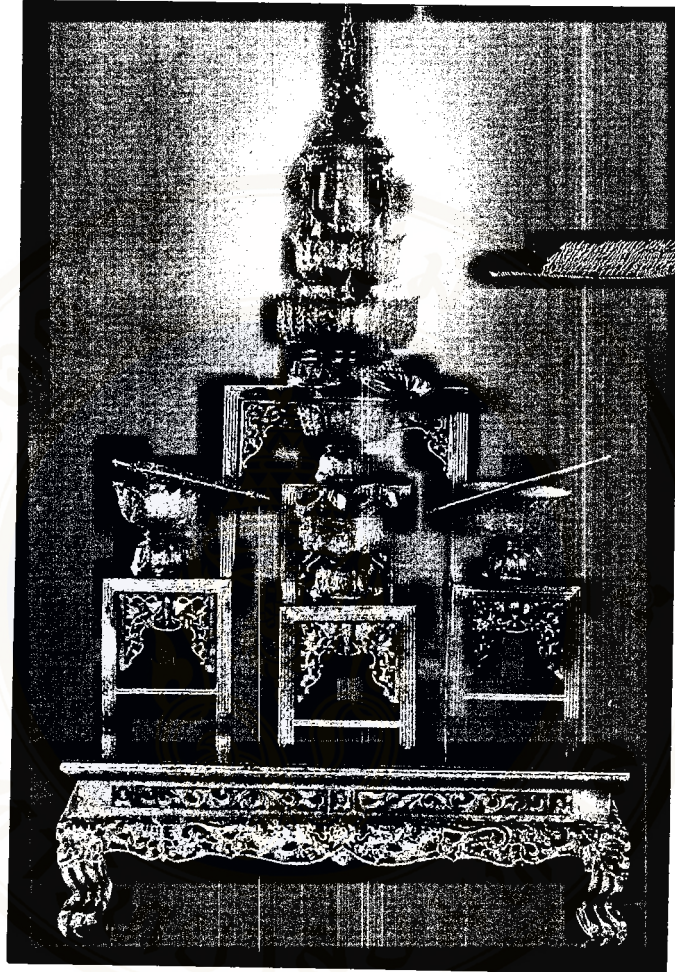
1. **พระมหาพิชัยมงกุฏ** เป็นเครื่องประดับพระเศียร สำหรับพระมหากษัตริย์สวมในงานพระราชพิธีสำคัญ เช่น บรมราชาภิเษก **พระมหาพิชัยมงกุฏนี้** ทำด้วยทองคำลงยาประดับเพชร ในสมัยโบราณไทยเรารู้ว่าพระมหาพิชัยมงกุฏเป็นราชกกุธภัณฑ์ที่มีคุณค่าเท่ากับสิ่งอื่น ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ไทยเรามีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะทางยุโรป ซึ่งถือว่าการได้รับภาวะพระมหากษัตริย์อยู่กับการได้สวมมงกุฏ ดังนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเข้าพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อทรงรับพระมหาพิชัยมงกุฏแล้ว มิได้ทรงวางไว้ดังเช่นรัชกาลก่อน พระองค์รับพระมหาพิชัยมงกุฏมาทรงสวม และนับแต่นั้นมา พระมหาพิชัยมงกุฏถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในบรรดาเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ และในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระมหากษัตริย์จึงทรงสวมพระมหาพิชัยมงกุฏเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

2. **พระแสงขรรค์ชัยศรี** คือ พระแสงราชศัสตรา หรืออาวุธสำคัญประจำองค์พระมหากษัตริย์ ใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีศรีสังฆานกาล (พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา) พระราชพิธีฉัตรมงคล เป็นต้น ตัวพระขรรค์ได้จากชาวประมงเมืองเสียมราฐ ซึ่งทอดแหในทะเลสาบเขมร และได้พระขรรค์ขึ้นมา โดยที่เห็นเป็นของเก่าและมีฝีมือประณีตเกินกว่าที่จะเป็นของสามัญชน เจ้าพระยาอภัยภูเบศร (แบน) ข้าหลวงผู้สำเร็จราชการแผ่นดินของสยามในสมัยนั้น จึงนำมาทูลเกล้าถวาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในวันที่เชิญพระขรรค์มาในเขตพระราชฐาน ฟ้าได้ผ่าลงมาตามเส้นทางที่เชิญพระขรรค์ถึง 7 แห่งด้วยกัน นับเป็นความมหัศจรรย์อย่างยิ่ง และต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดให้ช่างหลวงทำด้ามพระแสงขรรค์นี้ขึ้นใหม่เป็นทองคำลงยาประดับด้วยอัญมณี นับเป็นเครื่องราชกกุธภัณฑ์ที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของราชบัลลังก์

3. **พระธรรกร** ทำด้วยไม้ชัยพฤกษ์ หุ้มด้วยทองคำตลอด

4. **พัทวาลวิชนี และพระแสงจามรี** พัดทำด้วยใบตาลปิดทองทั้งสองด้าน ด้ามและเครื่องประกอบทำด้วยทองคำ พระแสงทำด้วยชนจามรี ด้ามเป็นแก้ว

5. **ฉลองพระบาทเชิงงอน** ทำด้วยทองคำลงยา ใช้สวมเฉพาะในพระราชพิธีขณะทรงประทับเท่านั้น

ภาพที่ 7 เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

เครื่องราชูปโภค เป็นเครื่องประกอบอิสริยยศของพระมหากษัตริย์ มี 4 อย่าง ทำด้วยทองคำลงยาทั้งสิ้น มี 2 สำหรับ สำหรับใหญ่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข เป็นผู้ทรงอำนาจการสร้าง สำหรับเล็กสร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 ประกอบด้วย

1. พานพระชันหมาก เป็นพาน 2 ชั้น รูปสี่เหลี่ยมย่อมุม มีช่องพานและตลับพร้อมสำหรับใส่หมาก มีทรวดทรงและฝีมือการทำประณีตสวยงามมาก นับเป็นศิลปกรรมชิ้นเอกชิ้นหนึ่ง

2. พระมณฑปรัตนกรัณฑ์ รูปทรงมณฑป มีพาน ฝา และจอกสำหรับใส่น้ำเย็น
3. พระสุพรรณศรี กระโถนเล็ก ทำเป็นรูปบัวแดง
4. พระสุพรรณราช กระโถนใหญ่

ภาพที่ 8 เครื่องราชูปโภค
(ภาพแสตมป์ จากกรมไปรษณีย์โทรเลข)

จะเห็นว่าเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ และเครื่องราชูปโภค นับว่าเป็นเครื่องประกอบอิสริยยศที่สำคัญที่สุดของพระมหากษัตริย์ ล้วนแต่ทำด้วยทองคำลงยาเกือบทั้งหมด ทำให้เห็นได้เด่นชัดมากกว่าเครื่องทองลงยาเป็นของสูงมาแต่โบราณกาล นอกจากนั้นแล้วยังมีเครื่องใช้ของพระมหากษัตริย์อีกมากที่ทำด้วยทองลงยา เช่น พานพระศรี เครื่องนมัสการทองลงยา

เครื่องทองน้อย พระเต้าทักษิโณทก พระราชยานลงยา ชฎาพระกลีบ พระชฎาเดินหน พระชฎา 5 ยอด เป็นต้น

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ 1-4 คนไทยเรายังมีความเชื่อและประเพณีต่าง ๆ แบบกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้เสด็จต่างประเทศหลายครั้ง รวมทั้งเสด็จยุโรปถึง 2 ครั้ง มีการติดต่อกับชาวตะวันตกถึงขนาดมารับราชการในประเทศไทยก็มาก ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาถูกปรับเปลี่ยนไปตามสากลนิยมมากขึ้น รวมทั้งการให้สามัญชนสามารถมีเครื่องประดับได้อย่างอิสระ มีการส่งประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ และเครื่องประดับจากประเทศตะวันตกมาก โดยเฉพาะประเทศแถบยุโรป ประกอบกับมีร้านค้าชาวต่างประเทศมาตั้งในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสได้ชื่นชมงานศิลปะอย่างเสรี งานลงยาจึงลงมาสู่สามัญชนนับแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

งานลงยาของไทยเท่าที่พบ พอแบ่งเป็นประเภทได้ ดังนี้

ก) เครื่องราชูปโภค และเครื่องประกอบอิสริยยศ เป็นของสำหรับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ ดังได้กล่าวมาแล้ว

ข) เครื่องใช้ เช่น เครื่องประกอบสมณศักดิ์ของพระภิกษุ ภาชนะต่าง ๆ เช่น ชันน้ำ ฟานรอง แจกัน เชิงเทียน ผอบ โศก นาฬิกา ปากกา ไฟแช็ค ตลับ เป็นต้น

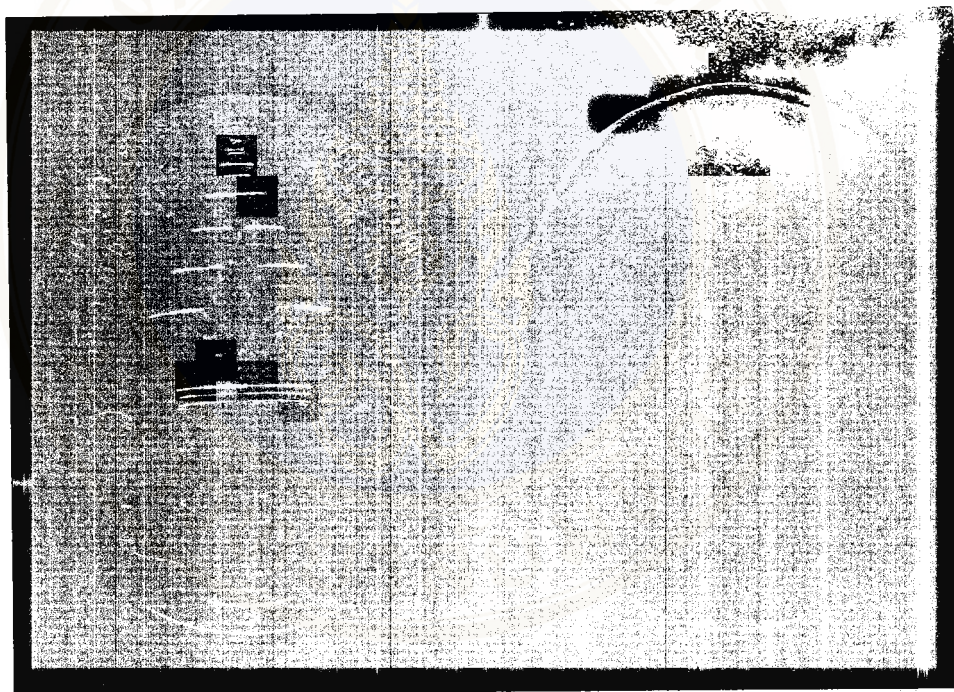
ค) เครื่องประดับ เช่น เครื่องราชอิสริยาภรณ์ สร้อย แหวน กำไล กระดุม จี้ ทับทรวง เข็มขัด ตลับใส่พระ เป็นต้น

ง) ของที่ระลึก เช่น ช้อน พวงกุญแจ ตราสัญลักษณ์ต่าง ๆ เหรียญที่ระลึก และพระพุทธรูป เป็นต้น

2.3 เหรียญลงยาในประเทศไทย

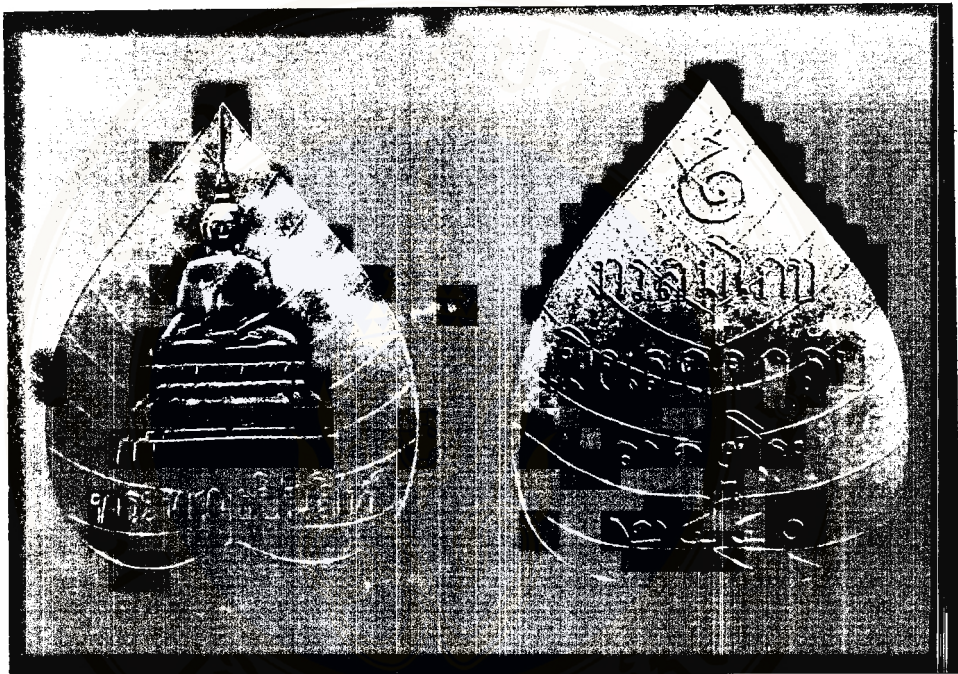
หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ส่งเครื่องจักรมาพิมพ์เหรียญษาปณ์ขึ้นเองในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2403 ประเทศไทยก็มีเหรียญพระธรรมเหรียญแรกในปี พ.ศ. 2434 (กรมธนารักษ์ 2525 : 73) เป็นเหรียญที่ระลึกมหาสมณุตตมาภิเศก ด้านหน้าเหรียญ

เป็นรูปอัฐบริวาร พัดยศ และฉัตร 5 ชั้น มีอักษรเป็นภาษามคธว่า 'อโย โสขิ โตโหติ นิรูปททโว
อนันตราโย ติฏฐุญโย สัพพิโสทธิ ภวันตุเต' แปลว่า ผู้นี้แลมีความสุขไร้ความทุกข์ ไร้อุปัทวะ ไม่มี
อันตราย พึงดำรงอยู่ ขอความสวัสดิ์จงมีแก่ท่าน' สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกในงานพระราชพิธีมหา
สมณุตตมาภิเศก เลื่อนพระอิสริยยศ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์ ขึ้นเป็นพระ
เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระปวเรศวริยาลงกรณ์ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2434
เหรียญนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า 'เหรียญบาทน้ามนต์' หรือ 'เหรียญปวเรศฯ' นับเป็นเหรียญพระ
ธรรมเหรียญแรกในประเทศไทย

รูปที่ 9 เหรียญพระธรรมเหรียญแรก

จากนั้นในปี พ.ศ. 2440 จึงมีเหรียญพระพุทธเหรียญแรก คือเหรียญที่ระลึกทรงสมโภช
เมื่อเสด็จกลับจากยุโรป ครั้งที่ 1 ลักษณะเหรียญเป็นรูปใบโพธิ์ ด้านหน้าเป็นรูปพระพุทธชินสีห์
ด้านหลังมีรูปอุณาโลม และมีข้อความว่า 'งานสมโภชเมื่อเสด็จกลับจากยุโรป 2440'

รูปที่ 10 เหริยญพระพุทธเหริยญแรก

ส่วนเหริยญพระสงฆ์เหริยญแรกเป็นเหริยญพระพุทธวิริยากร (จิต ฉันโน) วัดสันตนาถ-
 ปริวัตติ จังหวัดราชบุรี ด้านหน้าเป็นรูปเหมือนครึ่งองค์ ได้องค์พระเขียนว่าพระพุทธวิริยากร
 รอบองค์พระเขียนอักษรขอมว่า 'อะ สั วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภา สั วิ ธา ปุ กะ ยะ ปะ' ด้านหลังบนสุด
 เป็นลายดอกไม้ และอักษรขอมในบรรทัดต่อมาอ่านได้ว่า พุ สะ นิ มะ และอักษรไทยอ่านว่า
 'ที่ระลึกในการมาปะนะกิจ' บรรทัดต่อมาเป็นตัวขอมอ่านว่า 'ฉันโน' ซึ่งเป็นฉายาของท่าน และ
 ปี พ.ศ. ที่สร้างคือ '2458' เหริยญนี้เรียกกันว่าเป็นเหริยญตาย เพราะสร้างขึ้นหลังจากที่ท่าน
 มรณภาพแล้ว เชื่อกันว่าสั่งปั้นจากประเทศญี่ปุ่น เพราะเหริยญมีความสวยงามมาก แม้ในยุค
 หลัง ๆ ต่อมาก็ยังมีฝีมือห่างไกลกันมาก

รูปที่ 11 เหรียญพระสงฆ์เหรียญแรก

(ด้านหน้า)

(ด้านหลัง)

ส่วนเหรียญลงยาเหรียญแรกเท่าที่ปรากฏหลักฐาน คือ เหรียญรัชมังคลาภิเษก ลักษณะเหรียญเป็นรูปไข่ ด้านหน้าเป็นพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงม้าอยู่บนฐานอนุสาวรีย์ ริมขอบมีพระปรมาภิไธย 'พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว' และมี

ลายบัววรรณอยู่โดยรอบริมขอบ ด้านหลังมีข้อความว่า "ที่ระฤก ที่ได้ฉลองพระเดช พระคุณ ในงาน
 รัชมิ่งคลาภิเศกรัตนโกสินทร์ศก 127"

รูปที่ 12 เหรียญลงยาเหรียญแรก

ผู้วิจัยขอแบ่งยุคของเหรียญลงยาเป็น 3 ยุค คือ ยุคต้น ยุคกลาง และยุคปัจจุบัน โดย
 ยุคต้นเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2451 ที่พบเหรียญลงยาเหรียญแรก จนถึง พ.ศ. 2488 ส่วนยุคกลางเริ่มตั้ง
 แต่ พ.ศ. 2489 ถึง พ.ศ. 2534 และยุคปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน มีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 เหยียลงยายุคต้น

เริ่มตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2451 - 2488 ในช่วงนี้มีการทำเหยียลงยากันน้อยมาก เหยียที่พบจะเป็นเหยียเนื้อเงินและทองคำเท่านั้น ในยุคนี้ยังไม่มีเครื่องชุบด้วยไฟฟ้า จึงไม่ปรากฏว่ามีเหยียทองแดงลงยาเลย เหยียในยุคนี้ส่วนใหญ่แม่พิมพ์จะตีไม่ลึกนัก คงจะเป็นเพราะต้องแกะแม่พิมพ์บนเหล็กวางรถไฟ ซึ่งมีความแข็งมาก อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ เครื่องปั๊มเหยียต้องอาศัยแรงเหวี่ยงจากคน จึงทำให้ไม่สามารถปั๊มพิมพ์ที่ลึก ๆ ได้ ดังนั้นจึงเป็นอุปสรรคต่อการลงยาอย่างมาก เพราะงานลงยาจะต้องการแม่พิมพ์ที่ลึกพอสมควรจึงจะลงยาได้ จะสังเกตได้ว่ามีการแก้ปัญหาข้อนี้ โดยการอุทิศพระมาติดที่หลัง เพราะตัวองค์พระคือส่วนลึกที่สุดของเหยีย ถ้าทำพิมพ์ลึกไปก็จะปั๊มได้ไม่ชัด เพราะแรงเหวี่ยงของเครื่องจักรที่ใช้แรงคนมีน้อย และถ้าทำพิมพ์ตื้นเกินไปน้ำยาก็จะไปล้นทับองค์พระ สังเกตได้ว่ามีหลายเหยียที่ทำด้วยวิธีการนี้ด้วยเทคโนโลยีสมัยนั้นทำให้มีเหยียลงยาน้อยมาก และที่ทำก็จะมีเพียงส่วนน้อยนิดสำหรับผู้ที่ใกล้ชิดและทำเป็นพิเศษ และช่างที่ทำส่วนใหญ่จะเป็นช่างทองตามร้านทองเท่านั้น งานลงยาที่ออกมาจะมีความประณีต สวยงาม

รูปที่ 13 เหยียครุฑราชวิชัย

รูปที่ 14 เหรียญหลวงพ่อดง
วัดชำป่างาม จังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2483)

2.3.2 เหรียญลงยายุคกลาง

เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2489 - 2534 ในยุคนี้เริ่มมีการทำเหรียญลงยากันมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงต้น ๆ ของยุคนี้ยังไม่มีกรชุบผิวด้วยไฟฟ้าเช่นกัน งานลงยาที่พบส่วนใหญ่จะเป็นการลงยาเหรียญเนื้อเงินเท่านั้น และช่างลงยากก็ได้เริ่มเปลี่ยนจากช่างตามร้านทองมาเป็นช่างเงินและช่างทำเครื่องหมายแถบวัสดุทัศนเทพวราราม ผลงานที่ได้ออกมาความประณีต สวยงามสู้ยุคแรกไม่ได้เลย งานมีลักษณะเป็นพาณิชย์เต็มตัว โดยเฉพาะเหรียญลงยาหลวงพ่อโสธรมีการทำตลอดช่วง

ระยะในยุคกลางนี้ แต่ผลงานออกมาไม่ประณีต ถึงแม้ในช่วงกลางของยุคนี้จะมีการชุบผิวด้วยไฟฟ้า ทำให้มีการลงยาเหรียญทองแดงได้แล้ว แต่ปรากฏว่าเหรียญทองแดงลงยาไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร เพราะมีการสั่งทำน้อยมาก ตั้งแต่ในช่วงตอนกลางของยุคนี้ ได้มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาแล้ว แต่ไม่ปรากฏว่ามีการพัฒนาการลงยาเหรียญกันเลย และงานที่ทำก็เน้นไปทางธุรกิจเสียมาก ทำให้ยุคนี้ไม่มีเหรียญลงยาที่ประณีต สวยงาม ทั้ง ๆ ที่เทคโนโลยีในการผลิตดีขึ้นแล้วก็ตาม

รูปที่ 15 เหรียญหลวงพ่อโสธร (พ.ศ. 2504, 2509)

2.3.3 เหรียญลงยายุคปัจจุบัน

เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ในช่วงนี้งานลงยาเหรียญได้รับการพัฒนาก้าวหน้าไปมาก จนมีความประณีต สวยงามกว่ายุคต้นมาก ทำให้นักสะสมเหรียญหันมานิยมเหรียญลงยากันมาก มีการผลิตเหรียญลงยาหลายแสนเหรียญ ถึงกับมีผู้กล่าวว่า นับตั้งแต่มีเหรียญลงยาเหรียญแรกในเมืองไทยจนถึง พ.ศ. 2534 ที่ผ่านมา ยังมีการทำเหรียญลงยาน้อยกว่าในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ยุคนี้นับเป็นยุคทองของเหรียญลงยาอย่างแท้จริง และบุคคลที่มีส่วนผลักดันให้มีการพัฒนาเหรียญลงยาจนเป็นที่ยอมรับของวงการสะสมเหรียญก็คือ นายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ (ช่างช่าง) หรือ เรียกกันในหมู่ช่างลงยาว่า “ช่างลงยา”

รูปที่ 16 เหรียญกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (พ.ศ. 2537)

2.4 แหล่งลงยาเหรียญในประเทศไทย

2.4.1 แหล่งลงยาเหรียญทั่วไป

การลงยาเหรียญในประเทศไทย ในช่วงก่อนปีพุทธศักราช 2535 มีจำนวนน้อยมาก ช่างลงยาที่มีอาชีพลงยาเหรียญ ในช่วงยุคแรกจะเป็นช่างตามร้านทอง แถวบ้านหม้อ ผลงานลงยาเหรียญออกมาประณีต สวยงาม พอใช้ ในยุคกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นช่างลงยาเครื่องหมายสถาบันต่าง ๆ ซึ่งเป็นงานลงยาทองแดง และต้องการปริมาณมากกว่าคุณภาพ ดังนั้น การลงยาจึงลงอย่างหยาบ ๆ ไม่ต้องการฝีมือประณีตและค่าลงยาก็กว้างมาก ช่างลงยาจึงไม่คิดพัฒนา

ทางด้านฝีมือ โดยคิดแต่เพียงจะลดขั้นตอนหรือวิธีการเพื่อให้ลงยาให้ได้ปริมาณมาก ๆ เข้าไว้ เพราะงานลงยาเป็นงานที่ต้องทำที่ละชิ้น ค่าแรงลงยาก็คิดเป็นขึ้น ๆ ไป และเมื่อช่างลงยาเหล่านี้มีงานเหรียญขึ้นมาก็จะทำหายบ ๆ แบบที่เคยทำเครื่องหมายหรือตราสถาบัน จึงทำให้เหรียญลงยาไม่มีความประณีต สวยงามเท่าที่ควร ทำให้ไม่ได้รับความนิยมจากนักสะสมเหรียญ เพราะนักสะสมเหรียญทั้งหลายมักจะใช้กล้องขยายขนาด 10 - 20 เท่า **ส่องดูความเรียบร้อยของเหรียญ** ทำให้เห็นความไม่เรียบร้อยของเหรียญมากขึ้น ในช่วงดังกล่าวงานช่างลงยาส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว ทำกันในบ้านเพียง 2-4 คนเท่านั้น และส่วนใหญ่จะไปรับงานลงยามาจากร้านรับทำเครื่องหมายและตราสถาบันต่างๆ แถบวัดสุทัศน์เทพวราราม เนื่องจากค่าแรงในการลงยาถูกมาก เช่น การลงยาเครื่องหมายแบบสีเดียว ราคาอยู่ในช่วง 1-1.50 บาทเท่านั้น เมื่อเทียบกับราคาค่าตัวยา ซึ่งขายกันปอนด์ละ 300-1,000 บาท ตลอดจนค่าไฟ ค่าแรง แล้วนับว่าแทบจะไม่คุ้มกัน จึงทำให้หลายแห่งอยู่ไม่ได้ต้องเลิกล้มกิจการไป แต่พอมาถึงช่วงปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา มีการลงยาเหรียญพระเครื่องกันมาก การลงยาก็ได้ราคาดีกว่าลงยาเครื่องหมายหลายสิบเท่าตัว ประกอบกับในบางครั้งงานชิ้นหนึ่ง ๆ มีการสั่งเป็นจำนวนมาก ร้าน ๆ เดียว ไม่สามารถจะทำได้ทันตามกำหนดเวลา จึงมีการแบ่งไปให้ร้านอื่นๆ รับทำกันบ้าง จึงทำให้เห็นฝีมือและข้อแตกต่างของการลงยาในแต่ละร้านได้เด่นชัด โดยเฉพาะงานที่ล้นมือไปจากช่างซึ่งแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีร้านไหนจะทำได้ เรียบร้อย สวยงาม ประณีตเท่า และงานบางชิ้นก็ไม่มีร้านไหนสามารถทำได้เลย จึงทำให้ร้านลงยาเหล่านั้น (ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่แถบธนบุรี และวงเวียนใหญ่ทั้งหมด) คิดที่จะพัฒนาฝีมือตนเองขึ้นมาเพื่อรับงานเหรียญลงยา ซึ่งได้ราคาดีกว่าลงยาเครื่องหมายมาก แต่จากช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาราว 4 ปี ไม่ปรากฏว่ามีร้านใดจะสามารถพัฒนาฝีมือขึ้นมาได้เลยยิ่งได้เห็นผลงานการลงยาบางเหรียญ ของช่างซึ่งแล้ว แม้แต่ช่างลงยาด้วยกันยังทิ้ง ในฝีมือ และไม่สามารถทำตามได้ และยิ่งถ้าเหรียญใดเป็นเหรียญที่มีความนิยมกันมาก ราคาสูง ก็มักจะมีการทำแบบที่เหมือนกับเหรียญนั้นเพียงแต่เปลี่ยนตัวรูปพระสงฆ์เท่านั้น เช่น เหรียญนั่งพาน ของหลวงปู่ทิม วัดระหารไร่ จังหวัดระยอง เป็นเหรียญที่ได้รับความนิยมอย่างสูง ก็มีการจัดทำเหรียญนั่งพานของพระเกจิอาจารย์องค์อื่น ๆ หลายสิบรูป ทำให้ร้านลงยาต่าง ๆ ได้รับงานลงยาเหรียญนั่งพานกันมาก แต่ละร้านก็จะมีฝีมือในการลงที่แตกต่างกันออกไปและบางแบบก็ลงยาได้เฉพาะช่างซึ่งเท่านั้น ทำให้เห็นข้อแตกต่างของฝีมือการลงยาเหรียญได้อย่างชัดเจน

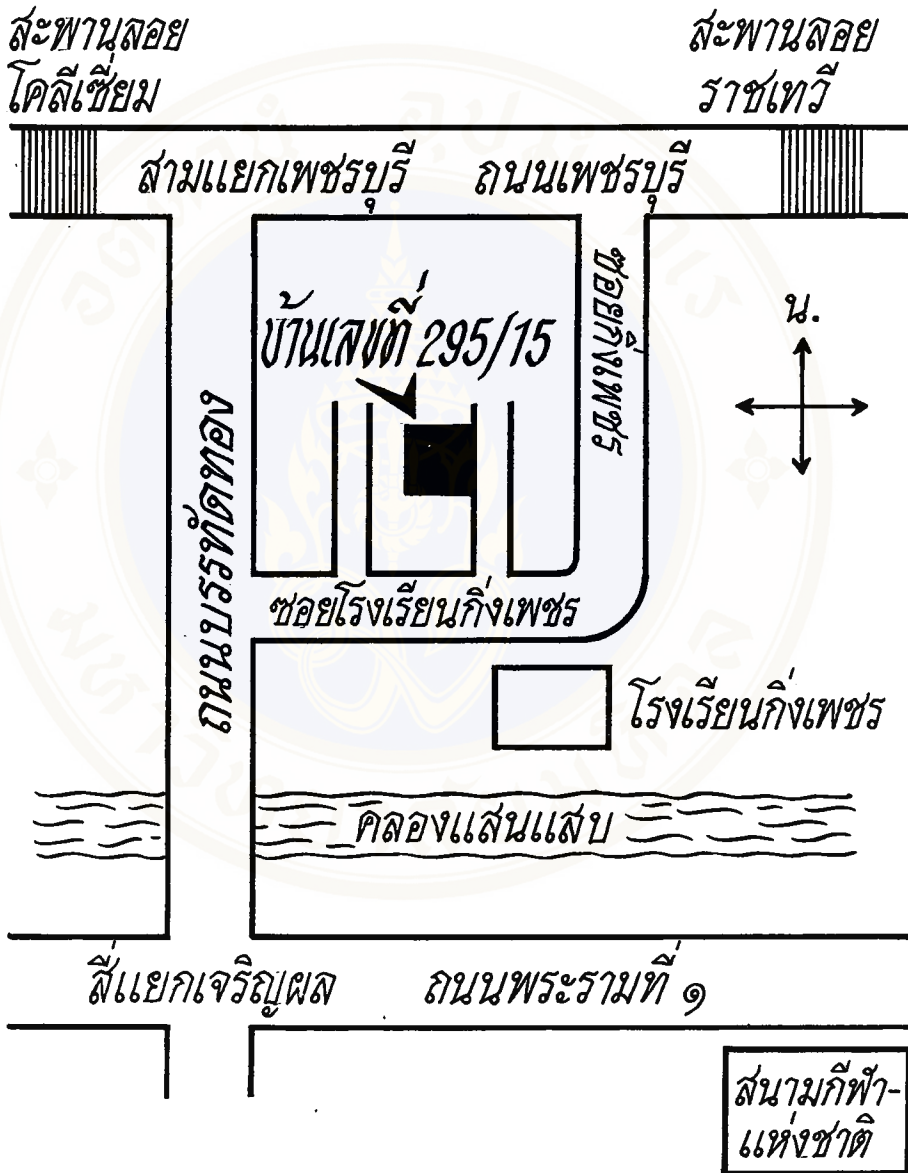

รูปที่ 17 รูปเหรียญนั่งพานหลวงพ่อเมี้ยน

2.4.2 ร้านลงยา นายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ หรือ "ช่างซัง"

ร้านลงยาช่างซัง เป็นอาคารตึกแถว 4 ชั้น ตั้งอยู่หน้าโรงเรียนกิงเพชร เลขที่ 295/15 ซอยโรงเรียนกิงเพชร เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ลักษณะร้านเป็นตึกแถวห้องเดียว หน้ากว้าง 4 เมตร ลึก 10 เมตร มี 4 ชั้น ชั้นแรกเป็นที่รับงานและที่พักอาศัย ส่วนชั้นที่สองและสาม เป็นที่ทำงานลงยาและที่พักอาศัยของช่างลงยา ชั้น 4 เป็นที่พักของช่างลงยาที่มีครอบครัวแล้ว ส่วนดาดฟ้าเป็นที่ทำงานเกี่ยวกับการทำความสะอาดเหรียญที่ใช้กรดชนิดต่าง ๆ ตามปกติจะมีช่างลงยาราว 20-30 คน

แผนที่ตั้งร้านนายอภิชาติ อุดมรัตน์ศิลป์

แผนที่ตั้งร้านนายอภิชาติ อุดมรัตน์ศิลป์

2.4.2.1 การจัดการภายในร้านช่างซัง จะแบ่งเป็น 3 ส่วนย่อย คือ

1) ฝ่ายรับงาน จะมีช่างซังเป็นหัวหน้า และญาติอีก 2 คน เป็นผู้ช่วย เป็นผู้ไปรับงานตามโรงบิ๋ม และร้านรับทำเครื่องหมายแถบวัดสุทัศนเทพวราราม ถ้าหากงานนั้น จะต้องมีการคุ้ม ก็จะต้องนำไปส่งให้ช่างคุ้มก่อน การรับงานและการส่งมอบเหรียญทุกครั้งจะต้อง ใช้ความละเอียดถี่ถ้วนในการนับเป็นพิเศษ เพราะหากมีเหรียญหายไปปรากฏในสนามพระเครื่อง ก่อนที่จะมีพิธีพุทธาภิเษกแม้แต่เพียงเหรียญเดียวก็จะทำให้เหรียญรุ่นนั้นไม่ได้รับการยอมรับใน วงการพระเครื่อง ซึ่งถือว่าการสร้างเหรียญนั้นอาจจะมีการสร้างเสริมหรือไม่ผ่านพิธีพุทธาภิเษก ทำให้เกิดความไม่มั่นใจต่อผู้ใช้ อันจะเป็นผลให้เหรียญนั้นไม่ได้รับความนิยม หรือจำหน่ายไม่ได้ ดังนั้นในการรับ-ส่งเหรียญทุกครั้งจะต้องมีการตรวจนับให้ถูกต้องทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความสบายใจ แก่ทุกๆ ฝ่ายในทุก ๆ ด้าน

การรับงาน ผู้รับจะต้องตกลงเรื่องสีที่จะลงว่าจะลงสีแบบใดบ้าง และจะลงตามความต้องการของเจ้าของงานได้หรือไม่ ผู้รับจะต้องเป็นคนเสนอแนะและให้ความกระจ่างแก่ผู้ว่าจ้าง เพราะบางครั้งไม่สามารถลงสีได้ตามที่ผู้ว่าจ้างต้องการ พร้อมทั้งตกลงราคากันก่อน แต่ในบางครั้งผู้ว่าจ้างกับร้านคุ้นเคยกันมาก่อน อาจจะมีการตีราคาเมื่อลงยาเสร็จแล้วก็ได้ ในด้านการ กำหนดราคา ช่างซังจะเป็นผู้กำหนดราคาด้วยตนเอง ซึ่งราคาจะอยู่ในระหว่างเหรียญละ 3 บาท ถึง 200 บาท แล้วแต่ความยากง่าย และจำนวนสีที่ลง เป็นที่น่าสังเกตว่า เหรียญแบบเดียวกัน ลงยาเหมือนกันเหรียญเนื้อทองแดงราคาจะต่ำสุด เหรียญเนื้อเงิน เนื้อทองคำ จะมีราคาสูงขึ้น ตามลำดับ

2) ฝ่ายเสมียน จะมีเสมียนเป็นผู้บันทึกการรับเหรียญและส่งเหรียญให้ ช่างลงยา ฝ่ายนี้จะอยู่ที่ร้าน เป็นผู้ตรวจว่าลูกค้าส่งเหรียญอะไร จำนวนเท่าไร และต้องการลงสี อะไรเป็นจำนวนเท่าใดและจะต้องเป็นคนส่งงานและรับงานจากช่างลงยา รวมทั้งกำหนดสีและ จ่ายสีให้ช่างลงยาด้วย ซึ่งในบางครั้งถ้ามีงานมากฝ่ายรับงานก็ต้องมาช่วยงานฝ่ายนี้ด้วย และ จะต้องคอยเช็คบัญชียอดเหรียญและจำนวนสีที่ลงยาตามที่ลูกค้าต้องการ รวมทั้งจัดลำดับการ ลงยาเพื่อให้ทันตามกำหนดของลูกค้า

3) ฝ่ายลงยา ช่างลงยาจะต้องไปรับเหรียญจากฝ่ายเสมียน และตรวจรับคำสั่งจากฝ่ายเสมียนว่าตนเองจะต้องลงยาอย่างไร สีอะไร ตรงไหนบ้าง จากนั้นจึงนำเหรียญไปทำความสะอาดเพื่อการลงยาต่อไป

2.4.2.2 การฝึกสอน เป็นที่น่าสังเกตว่า ช่างลงยาร้านช่างซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากภาคอีสาน โดยเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ และสุรินทร์ ที่เป็นดังนี้อาจจะเป็นเพราะช่างลงยาส่วนใหญ่จะกลับภูมิลำเนาของตัวเองในช่วงเทศกาลวันหยุดที่สำคัญ ๆ เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน และสงกรานต์ เมื่อจะกลับมาทำงานก็มักจะชวนเพื่อนในหมู่บ้านเดียวกับตนกลับมาทำงานด้วย และการฝึกงานสำหรับช่างลงยาหัดใหม่ ก็คือ เป็นผู้ช่วยของเพื่อนที่เป็นอยู่ก่อนแล้ว โดยอาจจะเริ่มจากการบดยา และช่วยงานตะไบ พร้อมทั้งดูงานจากรุ่นพี่ ๆ ด้วย การฝึกงานจะไม่มีเงินเดือนให้ แต่หัวหน้างานที่ตนไปฝึกงานเป็นผู้ช่วยจะเป็นผู้แบ่งส่วนแบ่งให้ เมื่ออยู่ไปราว 1-2 เดือน ก็อาจฝึกลงยางานเนื้อทองแดงไปจนกว่าจะมีความชำนาญแล้ว จึงจะได้ทำงานเนื้อเงินและเนื้อทองคำตามลำดับ ตามปกติผู้มาฝึกงานจะสามารถทำการลงยาเนื้อทองแดงได้ประมาณเดือนที่ 2-3 แต่การทำจะมีความชำนาญจนสามารถลงยาเนื้อเงินได้ต้องใช้เวลาานพอสมควร บางคนถึง 1 ปีก็ยังไม่สามารถลงยาเนื้อเงินได้ เพราะเนื้อเงินเป็นโลหะที่ลงยาได้ยากที่สุด แต่ส่วนมากเมื่อผู้ฝึกงานผ่านไปราว 6 เดือนก็จะสามารถลงยาเนื้อเงินแบบง่าย ๆ ได้แล้ว การสอนการลงยาก็จะให้หัวหน้าที่ตัวเองเป็นผู้ช่วยเป็นผู้ฝึกสอนให้ และจะต้องหัดสังเกตดูเทคนิคและวิธีการ รวมทั้งการสอบถามจากเพื่อนคนอื่น ๆ ด้วย สำหรับช่างซึ่งส่วนมากจะสอนเฉพาะงานลงยาที่ยาก ๆ โดยลงมือทำด้วยตนเองพร้อมทั้งแนะนำเทคนิคต่าง ๆ ให้ช่างลงยาทราบ ซึ่งถ้าเป็นแบบลงยาที่ยาก ๆ มักจะพบปัญหาในการลงยาเสมอ โดยช่างซึ่งจะเป็นผู้แนะนำและบอกวิธีการแก้ไขปัญหาการลงยานั้น ๆ ซึ่งในส่วนนี้เป็นส่วนที่ทำให้ช่างซึ่งสามารถประสบผลสำเร็จในวิชาชีพการลงยา เพราะช่างลงยาส่วนมากเมื่อพบปัญหาที่เกิดขึ้นจะไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้คือไม่ทราบสาเหตุ จากความรู้ที่ช่างซึ่งได้สะสมมาจากการเป็นช่างลงยาเครื่องประดับ และเครื่องหมายตราสัญลักษณ์ต่าง ๆ มากกว่า 30 ปี ทำให้ช่างซึ่งเมื่อเห็นงานหรือผลงานของช่างลงยาออกมาไม่สมบูรณ์ก็สามารถทราบสาเหตุและแนะนำแนวทางแก้ไขได้ในทันที นี่คือคุณสมบัติที่ทำให้ช่างซึ่งทำงานลงยาได้อย่างสวยงามเหนือกว่าร้านอื่น ๆ

บทที่ 3

เทคนิคและวิธีการลงยาเหรียญ ของ นายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ หรือ "ช่างซัง"

3.1 ความเป็นมาของการลงยาของช่างซัง

นายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ เป็นบุตรคนที่ 2 ของนายอำ แซ่ซื่อ และ นางผู้ แซ่ตั้ง เกิดเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2492 ณ บริเวณตลาดโต้เบ้ กรุงเทพมหานคร เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนเซนต์บอสโก จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในปี พ.ศ. 2506 แล้วจึงออกไปฝึกงานลงยากับพี่ชาย คือ นายฐิติพงษ์ อุดมรัตนศิลป์ ซึ่งทำงานลงยาเครื่องเงินอยู่ก่อนแล้ว ที่ร้านงี้ไถ่ อยู่แถบเฉลิมกรุง เป็นร้านที่รับสั่งทำเครื่องประดับและของใช้ที่ทำด้วยเงินลงยา เช่น แหวน กำไล ต่างหู ช้อน และของที่ระลึกที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ไทย เช่น ลายไทย รูปเรือสุวรรณหงส์ เป็นต้น ส่วนใหญ่จะทำตามคำสั่ง และส่งออกต่างประเทศ พี่ชายช่างซังได้ออกมาตั้งร้านลงยาของตนเอง อยู่ตรงข้ามร้านขายเครื่องหอยนายเหมื่อน ช่างเรือนจำกลางเป็นเวลา 10 ปี จึงย้ายมาอยู่ที่หน้าโรงเรียนกิงเพชร ในปี พ.ศ. 2516 ในช่วงระยะ 10 ปีดังกล่าว แทบจะไม่มีงานลงยาเหรียญเลย นอกจากเหรียญหลวงพ่อโสธรเท่านั้น และในปี พ.ศ. 2521 ช่างซังก็ได้รับตำแหน่งผู้จัดการและ

รูปที่ 18 นายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ (ช่างซัง)

เจ้าของแทนที่ชาย งานส่วนใหญ่จะรับงานลงยาเครื่องหมายของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งจะรับจากร้านรับทำเครื่องหมาย จากร้านแถบวัดสุทัศน์เทพวราราม งานลงยาส่วนใหญ่มักจะเป็นเนื้อทองแดง นาน ๆ ถึงจะมีงานลงยาเหรียญเข้ามา แต่มีจำนวนน้อยมาก ยิ่งถ้าเป็นการลงยาเหรียญเนื้อเงินและเนื้อทองคำด้วยแล้วแทบจะไม่มีเลยก็ว่าได้

รูปที่ 19 เหรียญพระปิยะมหาราช

ตลอดระยะเวลา 30 ปี ที่ช่างช่างและพี่ชายออกมาตั้งร้านของตัวเอง จนถึง พ.ศ. 2535 งานลงยาเหรียญมีราว 2% ของงานที่ทำทั้งหมด จนมาถึงช่วงกลางปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นช่วงที่มีลัทธิความเชื่อเกี่ยวกับอภินิหารของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) กันอย่างมากในหมู่ประชาชน ทำให้มีการสร้างเหรียญพระรูปเหมือนของพระองค์ และงานลงยาเหรียญ

พระรูปเหมือนรัชกาลที่ 5 ก็ได้รับความนิมอย่างสูง ส่งผลทำให้มีการลงยาเหรียญรูปเหมือนพระพุทธรูป และพระสงฆ์ด้วย ตลอดระยะเวลาตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2535 จนถึง พ.ศ. 2538 นับเป็นยุคทองของการลงยาเลยก็ว่าได้ ช่างซึ่งต้องสร้างที่มงามมาเพื่อรับลงยาเหรียญที่มีการสั่งทำกันหลายแสนเหรียญ โดยเฉพาะช่างคู้ย ซึ่งแต่เดิมก็อาศัยช่างแกะลาย ช่างเดินหนังสือโล่ต่าง ๆ รับทำ แต่พอมาถึงช่วงดังกล่าวช่างซึ่งต้องสร้างที่มงามช่างคู้ยขึ้นมาโดยเฉพาะ

ในช่วงเวลาดังกล่าวงานลงยาเหรียญได้รับความนิมในหมู่นักสะสมเหรียญกันอย่างมาก แต่เนื่องจากนักสะสมเหรียญเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเป็นนักสะสมพระเครื่อง ซึ่งมีความละเอียดละอมากกว่านักสะสมเหรียญที่ระลึก เพราะนักสะสมพระเครื่องหรือบางที่เรียกกันว่านักเลงพระนั้นจะใช้กล่องขยายขนาด 10-20 เท่าสองเหรียญหรือพระเครื่อง จุดนี้เองที่ทำให้ช่างซึ่งต้องพัฒนาเทคนิคการลงยาให้มีความเรียบร้อย ประณีต สวยงาม มากกว่าที่เคยทำมา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักสะสมพระเครื่อง ตลอดระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ. 2535-2538) ที่ผ่านมาช่างซึ่งได้คิดค้นและพัฒนาเทคนิคการลงยามาโดยตลอดจนงานลงยาเหรียญของช่างซึ่งในปัจจุบันคนในวงการนักสะสมเหรียญลงยาถือว่าเป็นอันดับหนึ่งของเมืองไทย เพราะได้ก้าวไปไกลเกินกว่าที่ร้านอื่น ๆ จะตามได้ ตัวช่างซึ่งถึงกับพูดกับผู้วิจัยว่า ในเวลาที่ทำงานลงยามาร่วม 30 ปี ตนเองไม่เคยภูมิใจอะไรเท่ากับที่ได้ค้นพบเทคนิคการลงยาแบบใหม่ โดยไม่ต้องถูหรือตะไบลายหรือตัวหนังสือ ทำให้ลายในเหรียญมีลักษณะสวยงามเหมือนต้นฉบับ และสามารถลงยาได้ละเอียดทุกซอกทุกมุมของร่องลายในเหรียญ

3.2 ขั้นตอนการผลิตเหรียญเพื่อการลงยา

การจัดทำเหรียญลงยา การผลิตทุกขั้นตอนนับว่ามีความสำคัญมาก หากมีความผิดพลาดเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะทำให้เหรียญไม่สวยงามหรืออาจเสียหายต้องล้างยาออกมาทำใหม่ ดังนั้นการผลิตเหรียญลงยาจึงต้องพิถีพิถันทุกขั้นตอน ช่างแต่ละคนจะทำผิดพลาดไม่ได้ เพราะผลงานที่ออกมาจะฟ้องว่าผิดพลาดที่ขั้นตอนใด จะเห็นว่างานจัดทำเหรียญลงยาจะแพงกว่าเหรียญธรรมดาเพราะตลอดระยะเวลาทุกขั้นตอน ช่างทุกฝ่ายจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะบางครั้งความผิดพลาดบางขั้นตอนอาจทำให้เหรียญนั้นลงยาไม่ได้ หรือลงแล้วเสียหายทำให้ต้องสูญเสียเวลาไปโดยใช่เหตุ ขั้นตอนการผลิตเหรียญลงยาพอจะแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.2.1 การออกแบบ

การออกแบบเหรียญเพื่อการลงยานับว่าเป็นหัวใจอย่างหนึ่งของการทำเหรียญลงยา เพราะถ้าการออกแบบไม่ดีแล้ว ก็เหมือนกับการสร้างบ้าน ถ้าแบบไม่ดีแล้วทำอย่างไรก็ไม่ได้ดี ผู้ออกแบบบ้านจะต้องทราบถึงคุณสมบัติและวัสดุที่ใช้ รวมทั้งฝีมือช่างผู้ทำบ้านว่าอยู่ในระดับใด เพราะถ้าออกแบบยากไปบางครั้งช่างไม่สามารถทำได้ หรือทำได้แต่ผลงานออกมาไม่ได้ดังที่ออกแบบไว้ ดังนั้น ผู้ออกแบบจะต้องศึกษาและเข้าใจกระบวนการลงยา นับตั้งแต่การจัดทำเหรียญจนถึงการลงยาจนสำเร็จ จึงจะทำให้การออกแบบนั้นประสบผลสำเร็จดังที่ต้องการ สำหรับการจัดทำเหรียญในปัจจุบัน เจ้าของงานจะเป็นผู้ออกแบบหรือออกแบบความคิดแล้วเขียนความต้องการของตนนำไปให้ช่างเขียนแบบเป็นผู้เขียนอีกทีหนึ่ง จะมีจำนวนน้อยมากที่เจ้าของงานจะเข้าใจถึงงานช่าง และเขียนแบบได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยช่างเขียนแบบ เราจะเห็นเหรียญต่าง ๆ บางครั้งก็มีความคล้ายคลึงกันมาก หรือเลียนแบบกันเลยทีเดียวเพราะผู้เขียนแบบเป็นคนเดียวกัน อีกประการหนึ่งที่ทำให้เหรียญลงยาไม่สวยงามเท่าที่ควรคือ ช่างผู้เขียนแบบไม่เข้าใจงานของช่างลงยาว่ามีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จะออกแบบตามที่ตนต้องการไม่รู้ว่าเมื่อออกแบบไปแล้วช่างลงยาจะลงได้หรือไม่ และที่ซ้ำร้ายไปกว่านั้นคือ เหรียญไม่ได้ออกแบบมาเพื่อการลงยาเมื่อเจ้าของงานอยากจะได้เหรียญลงยาก็นำไปให้ช่างลงยาตามที่ต้องการ ซึ่งในบางครั้งก็ไม่สามารถลงยาได้เลย หรือถ้าลงยาได้ก็ไม่สวยงามเท่าที่ควร หรือลงยาด้วยความยากลำบาก

การออกแบบเหรียญในปัจจุบัน ยังใช้ช่างเขียนแบบอยู่มาก งานบางอย่างช่างเขียนแบบจะทำได้ไม่สวยงามเท่าคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะตัวหนังสือและส่วนโค้งส่วนเว้าของรูปทรงเหรียญ ซึ่งเจ้าของงานจะสามารถเลือกตัวหนังสือตามที่ตนต้องการ และจะมีความสวยงามมากกว่าเขียนด้วยมือ เพราะสามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์พิมพ์ออกมาได้ตามที่ตนต้องการและสามารถแก้ไขได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจะเห็นว่าในปัจจุบันมีการออกแบบโดยใช้คอมพิวเตอร์กันมากขึ้น เพราะจะทำให้มองดูว่าเหรียญมีความสวยงาม ประณีต และเป็นระเบียบมากกว่าเขียนด้วยลายมือ

ตัวหนังสือที่ใช้คอมพิวเตอร์พิมพ์

ตัวหนังสือที่เขียนด้วยมือ

รูปที่ 20 เปรียบเทียบการเขียนแบบ

รูปที่ 21 เปรียบเทียบการพัฒนาการทำเหรียญ

ภาพทางซ้ายมือ เป็นเหรียญที่ตัวหนังสือออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์ และแกะตัวหนังสือด้วยเครื่องจักร จะเห็นได้ว่าตัวเหรียญจะมีความสวยงามเป็นระเบียบกว่าภาพทางขวามือ ซึ่งตัวหนังสือเขียนด้วยมือ และแกะตัวหนังสือด้วยมือ เมื่อทำการลงยาแล้ว ใช้ตะไบถูลายตัวหนังสือ จะเห็นได้ชัดว่าความสม่ำเสมอและสูงต่ำของตัวหนังสือผู้เหรียญทางซ้ายมือไม่ได้ นับเป็นการพัฒนาการจัดทำเหรียญอีกขั้นตอนหนึ่งที่ทำให้เหรียญมีความเรียบร้อย สวยงาม ประณีตตามความต้องการของตลาดนักสะสมเหรียญลงยา

3.2.2 การทำแม่พิมพ์

หลังจากการออกแบบเสร็จแล้ว ในปัจจุบันช่างเขียนแบบจะเป็นผู้นำแบบไปถ่ายลงฟิล์มโพสิทีฟ ขนาดเท่าของจริง ซึ่งตามปกติแบบที่เขียนจะมีขนาด 4-8 เท่าของเหรียญจริง เมื่อได้ฟิล์มแล้ว จะนำมาถ่ายลงในเหล็กกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-3 นิ้วตามต้องการ โดยที่ผิวของเหล็กกลมจะฉาบไว้ด้วยน้ำยาไวแสง เมื่อเอาฟิล์มปิดลงบนเหล็กกลมแล้วก็ใช้แสงอาทิตย์หรือหลอดไฟทั้งสแตนด์สอง เพื่อให้เกิดภาพบนเหล็กกลมนั้น แล้วนำไปให้ช่างแกะแม่พิมพ์แกะเป็นรูปเหรียญต่อไป

รูปที่ 22 เหล็กกลมก่อนแกะเป็นแม่พิมพ์

เมื่อช่างแกะแม่พิมพ์ได้แบบ ซึ่งถ่ายลงบนเหล็กแล้วก็จะนำมาแกะตามแบบที่ถ่ายลงไปบนเหล็กนั้น กรรมวิธีถ่ายแบบลงบนเหล็กกลมนี่เพิ่งจะเริ่มมาราว 25 ปี ก่อนหน้านั้นช่างแกะจะต้องวาดด้วยดินสอบนเหล็กกลมเอง จะเห็นว่าเป็นวิธีที่ยากกว่าในปัจจุบันมาก ส่วนการแกะแม่พิมพ์ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ช่างแกะเป็นแม่พิมพ์ตัวเมีย ซึ่งสามารถใช้ปั๊มเหรียญได้เลยแต่ก็มีบางช่างแกะเป็นแม่พิมพ์ตัวผู้ก่อน ซึ่งจะได้งานที่พิถีพิถันกว่างานแกะแม่พิมพ์ตัวเมีย

รูปที่ 23 นายช่างประดิษฐ์ กำลังแกะแม่พิมพ์

การแกะแม่พิมพ์จะมีสองด้าน คือ ด้านหน้า และด้านหลัง ซึ่งส่วนใหญ่ด้านหน้าจะเป็นองค์พระ ส่วนด้านหลังจะเป็นตัวหนังสือและยันต์ แต่ก็มีบางพิมพ์ที่มีองค์พระทั้งสองด้าน แต่มีจำนวนน้อยในการแกะแม่พิมพ์ สำหรับงานที่พิถีพิถัน โดยเฉพาะเหรียญที่ต้องนำไปลงยา ถ้ามีตัวหนังสือด้านหน้า หรือด้านที่ลงยา (ส่วนใหญ่จะลงยาเฉพาะด้านหน้า) ในปัจจุบันช่างแกะมักจะแกะเอง แต่จะนำไปเข้าเครื่องทำพิมพ์ 3 มิติ หรือภาษาช่างจะเรียกว่า "เดินเครื่อง" โดยจะมีแผ่นเพลทโลหะต้นแบบ ซึ่งเป็นแบบที่เขียนแต่แรก นำไปเข้าเครื่อง 3 มิติ ย่อให้มีขนาดที่ต้องการ แล้วทำพิมพ์เฉพาะตัวหนังสือและขอบเหรียญ จะทำให้ได้ตัวหนังสือที่มีความสวยงามสม่ำเสมอ

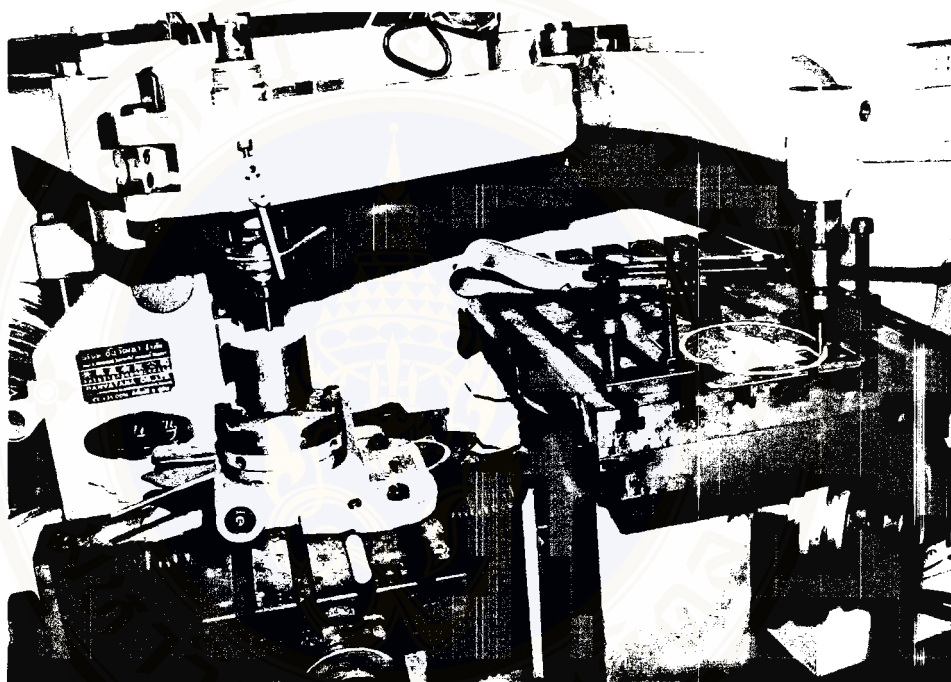

รูปที่ 24 แม่พิมพ์ก่อนเดินเครื่อง

รูปที่ 25 แผ่นเพลทโลหะเทียบกับเหรียญจริง

กว่าการแกะด้วยมือ ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาเหรียญลงยาให้มีความสวยงามกว่าโบราณอย่างเห็นได้ชัด ถือว่าเป็นการพัฒนาอีกสิ่งหนึ่งนอกจากการออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันเหรียญลงยาจะมีความสวยงามและเรียบร้อยกว่าในสมัยก่อน แต่ก็มีช่างบางแห่งยังไม่เข้าใจการพัฒนาสิ่งใหม่นี้ ยังมีการเขียนแบบด้วยมือ แกะตัวหนังสือด้วยมือ ทำให้ความเรียบร้อยสวยงามสู้ใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องเดินหนังสือไม่ได้

รูปที่ 26 เครื่องทำแม่พิมพ์ 3 มิติ

การเตรียมทำแม่พิมพ์เพื่อจัดทำเหรียญลงยายังมีสิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ก็คือ ความตื้นลึกของแม่พิมพ์ โดยเฉพาะพื้นที่ที่จะลงยา เช่น ความลึกขององค์พระความลึกของตัวหนังสือ ถ้าองค์พระตื้นเกินไป เมื่อลงยาแล้วตัวยาจะท่วม ทำให้องค์พระมีขนาดเล็กลงผิดไปจากความเป็นจริง หรือบางครั้งน้ำยาไปปิดบางส่วนทำให้มองไม่เห็น เช่น บริเวณส่วนหู เป็นต้น ในส่วนนี้ช่างแกะจะต้องแกะให้ลึกเมื่อเอาไว้ด้วย ส่วนความลึกของตัวหนังสือก็มีส่วนอย่างมากในการลงยา ซึ่งการทำเหรียญเพื่อการลงยาจะต้องพิถีพิถันในส่วนนี้มาก เพราะถ้าตื้นไปจะไม่

สามารถลงยาได้เลย คือ ตัวยาจะทับตัวหนังสือหมดทำให้มองไม่เห็น หรือพวกสีฟ้าใส สีเหลืองใส ถ้าตัวหนังสือตื่นเกินไปเมื่อลงตัวยาเต็มช่องแล้วก็ยังไม่เห็นเป็นสีฟ้า หรือสีเหลือง เพราะความลึกของสีที่ลงไปมีน้อยมาก และในการลงยาเหรียญส่วนใหญ่ก็จะมีกรลงหลาย ๆ สี การทำแม่พิมพ์จะต้องคำนึงถึงความตื่น-ลึกของเหรียญเป็นอย่างมาก เพราะบางตัวสี เช่น สีน้ำเงินไม่ต้องการความลึกมาก ถ้าลึกมากสีน้ำเงินก็เข้มจนมองไม่เห็นว่าเป็นสีน้ำเงิน ซึ่งจะตรงกันข้ามกับสีฟ้าและสีเหลือง ซึ่งต้องการความลึกของแม่พิมพ์มากกว่ากัน ซึ่งปัญหานี้มักมีให้เห็นได้เสมอ สำหรับความลึกของตัวหนังสือจะอยู่ในช่วง 0.25 - 0.3 มิลลิเมตร

ความตื่น-ลึกขององค์พระ ตัวหนังสือ และขอบเหรียญนับว่ามีความสำคัญต่อความสวยงามและการทำงานของช่างลงยาเป็นอย่างมาก ปัญหาที่พบบ่อยมากคือ เหรียญบางเหรียญไม่ได้ออกแบบมาเพื่อการลงยา เมื่อปั๊มเหรียญเสร็จแล้ว เจ้าของงานมักจะนำไปลงยาเป็นบางส่วน โดยที่ไม่เข้าใจว่าเหรียญนั้นไม่ได้ออกแบบมาเพื่อการลงยา บางครั้งแบบพิมพ์ตีขึ้นมา ช่างลงยาจะไม่รับลงยาเลย หรือบางพิมพ์เมื่อรับไปลงยาก็จะลงยาด้วยความยากลำบาก ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวของช่างบางคนเท่านั้นถึงจะลงยาได้ แต่ก็จะลงยาได้ช้ามาก และไม่สวยงาม ประณีตเท่าที่ควร ดังนั้น การจัดทำเหรียญลงยาในปัจจุบันเจ้าของงานจะต้องบอกความประสงค์ ตั้งแต่แรกที่มาจ้างทำเหรียญ เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ในปัจจุบันช่างแกะแม่พิมพ์ส่วนใหญ่ก็ยังไม่เข้าใจว่าการทำแม่พิมพ์เพื่อการลงยานั้นแตกต่างจากการทำแม่พิมพ์ที่ไม่ลงยาอย่างไร

รูปที่ 27 ขั้นตอนการทำแม่พิมพ์จากซ้ายไปขวา

รูปที่ 28 แม่พิมพ์ที่ทำเสร็จแล้ว

การเดินเครื่องทำตัวหนังสือ และขอบเหรียญเพื่อการลงยา ความถี่-ลึกขึ้นอยู่กับสีที่ต้องการในการลงยา เช่น ถ้าจะต้องมีสีฟ้า และสีเหลือง ตัวหนังสือและขอบจะต้องลึกอย่างน้อย 0.3 มิลลิเมตร หรือภาษาช่างมักจะเรียก "ลึก 3 จุด" และปัญหาที่พบในการลงยาที่แก้ไขได้ยาก คือ มีการลงยาสีน้ำเงินกับสีฟ้าและสีเหลืองในช่องลายเดียวกัน คือ ถ้าความลึกของตัวหนังสือหรือช่องลายมากเกินไป เมื่อลงยาสีน้ำเงินก็จะดูเข้มเกือบดำ แต่ในความลึกเท่ากันนั้นก็กลับลงยาสีฟ้าและสีเหลืองได้สวยงาม และในทางตรงกันข้ามถ้าช่องลายตื้นขึ้นเมื่อลงยาสีน้ำเงินก็จะพอดีสวยงาม แต่กลับลงยาสีฟ้ากับสีเหลืองไม่ได้เพราะตัวสีจางมากไป บางครั้งช่างลงยาถึงกับเสนอให้มีการจัดทำแม่พิมพ์ใหม่ให้ใช้เฉพาะสีเลยก็เดียว

3.2.3 การเตรียมโลหะสำหรับการทำเหรียญลงยา

ในปัจจุบันการลงยาเหรียญจะลงเฉพาะโลหะทองแดง เงิน และทองคำ เท่านั้น ส่วนโลหะผสมอื่น ๆ เช่น ทองเหลือง นวโลหะ จะลงยาไม่ได้เพราะเมื่อให้ความร้อนแล้ว จะมีคราบออกมาเป็นสีดำ หรือแตกไม่เกาะกับโลหะ สำหรับการเตรียมโลหะเพื่อปั๊มเหรียญลงยาจะต้องปฏิบัติแตกต่างจากเหรียญที่ไม่ได้ ลงยา ดังนี้

3.2.3.1 เนื้อทองแดง การปั๊มเหรียญทองแดงเพื่อทำเหรียญลงยา ส่วนใหญ่จะไม่พิถีพิถันเหมือนเหรียญเงิน เพียงเลือกบริเวณที่สะอาดไม่มีคราบน้ำมัน เพราะการลงยาเหรียญทองแดงจะต้องนำไปชุบทองอีกครั้งหนึ่ง และการทำช่างก็จะไม่พิถีพิถันเท่าไรนัก เพราะราคาถูก อีกทั้งผู้บริโภคก็ไม่พิถีพิถัน ส่วนใหญ่เหรียญทองแดงลงยา จะไม่ได้รับความนิยมในวงการพระเครื่องมากนัก

3.2.3.2 เนื้อเงิน การลงยาเหรียญเนื้อเงินนับว่ายากที่สุดในบรรดาโลหะทุกชนิด การลงยาจะยากหรือง่ายขึ้นอยู่กับความสะอาดของเนื้อเงิน ดังนั้น การเตรียมเนื้อเงิน จึงต้องพิถีพิถันในการทำความสะอาดเนื้อเหรียญอย่างมาก ในการหลอมและรีดแผ่นเงินเพื่อเตรียมปั๊มเป็นเหรียญจะมีสิ่งสกปรกแปลกปลอมอยู่ในเนื้อเหรียญไม่ได้เลย ในปัจจุบันการทำความสะอาดเนื้อเหรียญ จะใช้เครื่องขัดเหวี่ยงทำความสะอาดผิวก่อนปั๊มจึงจะได้ผลดี หรืออีกวิธีหนึ่งคือการใช้กระดาษทรายขัดในน้ำหลาย ๆ เที่ยว และคัดเฉพาะตรงที่สะอาดเท่านั้นนำไปปั๊มเหรียญ หากพื้นเหรียญมีสิ่งสกปรกแล้ว เมื่อลงยาจะเป็นสีดำหรือยาแตก ทำให้เหรียญนั้นใช้การไม่ได้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความบริสุทธิ์ของเนื้อเงิน ถ้าหากเนื้อเงินมีเปอร์เซ็นต์ต่ำ เมื่อให้ความ

ร้อนแล้วเนื้อเงินจะมีคราบผิวไฟเป็นสีดำ ทำให้ต้องนำเหรียญนั้นไปชุบเงินอีกครั้งหนึ่งจึงจะใช้ได้ จึงเป็นข้อสังเกตของนักสะสมเหรียญได้ว่า เหรียญใดเป็นเหรียญเงินบริสุทธิ์ เหรียญใดเป็นเหรียญเงินผสม เพราะถ้าเป็นเหรียญเงินบริสุทธิ์แล้วคราบผิวไฟจะเป็นสีขาวนวล เป็นที่นิยมของนักสะสม ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ การลงยาสีแดงเหรียญเงินจะทำได้ยากมาก คือสีแดงที่ได้จะไม่เป็นสีแดงสด แต่จะเป็นสีน้ำตาลเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้านำเนื้อเงินไปผสมกับทองแดงให้มีจำนวนเนื้อเงิน 92.5% กับทองแดง เหรียญเงินนั้นจะลงยาเป็นสีแดงได้ง่ายขึ้น

3.2.3.3 เนื้อทองคำ การลงยาเหรียญทองคำนับว่าง่ายที่สุด แต่ค่าแรงลงยากี่แพงที่สุด เพราะจะต้องใช้ความรับผิดชอบสูง เนื้อทองคำโดยเฉพาะทองคำบริสุทธิ์จะลงยาได้ง่ายกว่าโลหะชนิดอื่น ๆ จะมีก็เพียงสีที่จะเพี้ยนไปบ้างเพราะพื้นเป็นสีเหลือง ต่างจากเนื้อเงินที่พื้นเป็นสีขาว ปัญหาในการลงยานับว่ามีน้อยมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีการเตรียมก็มีการระมัดระวังเป็นพิเศษ ทำให้ไม่มีปัญหาสิ่งแปลกปลอมในเนื้อทองคำ ทำให้การลงยาทำได้ง่ายขึ้น

3.2.4 การปั๊มเหรียญและการเก็บรักษาก่อนการลงยา

ดังได้กล่าวแต่แรกแล้วว่า การปั๊มเหรียญเพื่อการลงยาจะต้องมีการเตรียมทำความสะอาดเนื้อเหรียญก่อน ขณะทำการปั๊มเหรียญก็ต้องพิถีพิถันไม่ให้เหรียญสกปรกจากสิ่งแปลกปลอมภายนอกอีก ทุกขั้นตอนของการปั๊มเหรียญจึงต้องจัดภาชนะรองรับที่สะอาด เพราะตัวของสิ่งแปลกปลอมเหล่านั้นจะเข้าไปในเนื้อเหรียญ ทำให้ไม่สามารถลงยาได้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ช่างปั๊มเหรียญจะต้องคอยดูแลแม่พิมพ์ให้มีคราบน้ำมันหรือฝุ่นละอองจับอยู่โดยเด็ดขาด ขณะทำการปั๊มจะต้องคอยเช็ดแม่พิมพ์ให้สะอาดอยู่เสมอ และดูแลแม่พิมพ์ว่ามีเศษโลหะติดอยู่หรือไม่ เพราะถ้ามีเศษโลหะติดอยู่ที่แม่พิมพ์แล้ว ก็จะทำให้แม่พิมพ์นั้นถูกบดบังโดยเศษโลหะนั้น อันจะส่งผลให้ตัวหนังสือขาดไป หรือลวดลายจะหายไป ทำให้เหรียญนั้นไม่สามารถใช้การได้เพราะเมื่อลงยาแล้วตัวหนังสือหรือลายก็จะขาดหายไป แม่พิมพ์จะใช้ปั๊มเหรียญมาก ๆ เหมือนเหรียญธรรมดา ก็ไม่ได้ เพราะถ้าตัวหนังสือเริ่มจะไม่คมชัดแล้วจะต้องเปลี่ยนแม่พิมพ์ใหม่โดยทันที ไม่เช่นนั้นแล้วเมื่อนำไปลงยาแล้วความคมชัดจะฟุ้งออกมา หรือทำให้ลงยาได้ไม่สวยเท่าที่ควร ดังนั้น ช่างปั๊มเหรียญจึงต้องคอยตรวจสอบแม่พิมพ์และเหรียญที่ปั๊มออกมาเป็นระยะ ๆ ว่ามีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าการทำเหรียญเพื่อการลงยาจะต้องพิถีพิถันเกี่ยวกับการเตรียมเนื้อโลหะมากกว่าเหรียญธรรมดา ดังนั้นเมื่อมีการปั๊มเหรียญเสร็จแล้วจะต้องเก็บในภาชนะที่สะอาด และไม่เก็บเป็นจำนวนมาก ๆ ในภาชนะเดียวกัน เพราะจะทำให้เหรียญกระทบกันอันอาจเป็นสาเหตุให้เกิดตำหนิ และลงยาไม่ได้ ส่วนใหญ่จะใส่ถุงพลาสติกเล็ก ๆ ถุงละ 1 เหรียญ เพื่อป้องกันการเกิดตำหนิหรือกระทบกัน

รูปที่ 29 แท่นปั๊มเหรียญ

3.3 การลงยาและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการลงยา

3.3.1 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการลงยา

การลงยาเหรียญเป็นงานที่ต้องให้ความละเอียดประณีตอย่างยิ่ง เพราะในวงการนักสะสมเหรียญเขาจะตรวจดูความเรียบร้อยสวยงามของเหรียญ ด้วยกล้องกำลังขยายขนาด 10-20 เท่า ถ้าองค์ใดมีตำหนิไม่เรียบร้อย ก็ไม่เป็นที่นิยม และราคาถูกกว่าองค์ที่มีความเรียบร้อยกว่า ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าเป็นเหรียญพระที่ออกใหม่ ในสมัยปัจจุบันวงการนักนิยมสะสมเหรียญพระเครื่อง จะนิยมเหรียญที่มีความเรียบร้อยและสวยงามเป็นหลัก หากเหรียญใดงานออกมาไม่เรียบร้อย ก็จะจำหน่ายไม่ได้ ดังนั้น ช่างลงยาจึงต้องพัฒนากรรมวิธีการลงยาให้ได้ตามความต้องการของตลาด สำหรับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการลงยาก็คงจะแตกต่างไปจากการลงยาวัตถุอื่น ๆ บ้าง เพราะตัวเหรียญมีขนาดเล็กพอสมควร ซึ่งพอจะแบ่งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ลงยาได้ 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

3.3.1.1 ตัวยาหรือตัวสี (Pigment) เป็นสารประกอบของซิลิกา (Silica) กับอ็อกไซด์ของโลหะ ทำให้เกิดเป็นสีต่าง ๆ แล้วแต่ละชนิดของอ็อกไซด์ที่ผสม เช่น

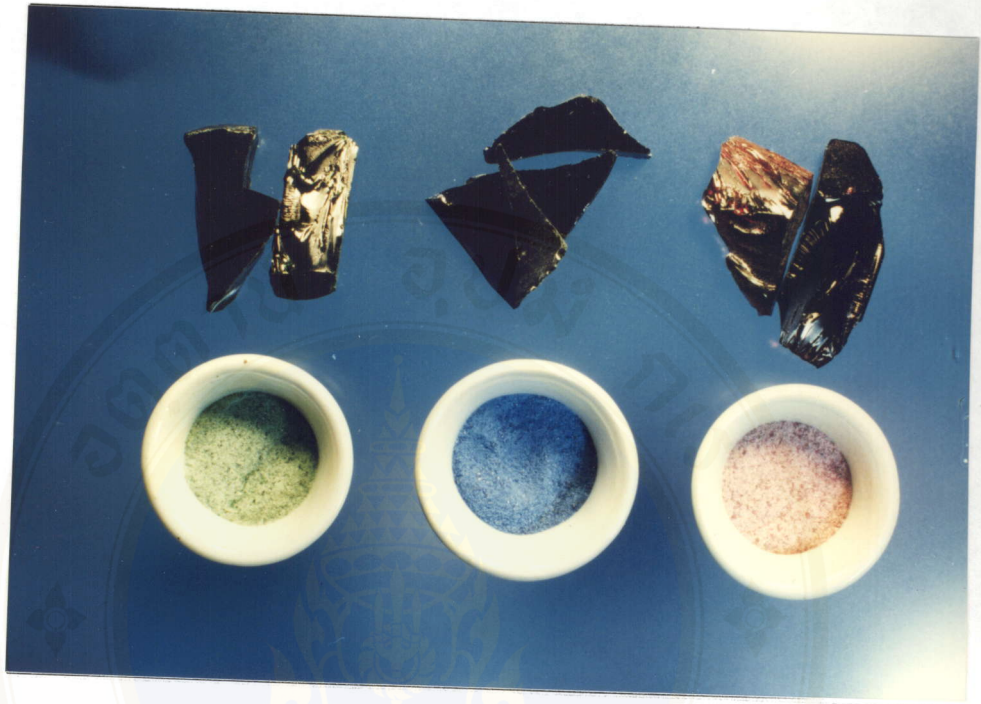
สีเหลือง	ได้จาก	พลวงและอ็อกไซด์ของเหล็ก
สีแดง	ได้จาก	อ็อกไซด์ของเหล็ก
สีเขียว	ได้จาก	คอปเปอร์อ็อกไซด์
สีน้ำเงิน	ได้จาก	สารประกอบโคบอลต์
สีดำ	ได้จาก	เหล็กและแมงกานีสอ็อกไซด์

สำหรับสีที่ใช้ลงยาจะมี 2 ชนิด คือ แบบทึบแสง และแบบโปร่งใส สำหรับตัวสีทึบแสงเมื่อยังไม่ได้บดจะดูเงาดีกว่าตัวยาชนิดโปร่งใส เพราะตัวยาทึบแสงตอนที่เป็ก้อนใหญ่ก็จะมีสีที่ตรงตามที่มองเห็น ส่วนตัวยาโปร่งใส ก่อนบดจะมีสีคล้ำเกือบดำดูคล้ายกันมาก เวลาจะดูต้องเอาส่องกับแสง ซึ่งบางครั้งถ้าไม่ชำนาญก็ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นสีอะไรต้องทุบให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ จึงจะมองเห็นเป็นเกล็ดสีนั้น ๆ เพราะฉะนั้น การเก็บตัวยาจะต้องเก็บอย่างมิดชิด จะให้สีมาปนกันไม่ได้อย่างเด็ดขาด เพราะถ้าตัวสีปนกัน เมื่อนำไปใช้จะทำให้สีนั้นเน่าหรือคล้ำ เพราะตัวยาแต่ละสีจะมีจุดหลอมเหลวไม่เท่ากัน เมื่อเวลาได้รับความร้อน สีที่มีจุดหลอมเหลวต่ำกว่าจะละลายก่อน ส่วนสีที่มีจุดหลอมเหลวสูงจะยังไม่ละลาย ทำให้มองเห็นเป็นเม็ดดำ ๆ ในตัวสีนั้น แต่ถ้าจะให้ความร้อนเพิ่มขึ้นเพื่อให้ตัวสีอ็อกตัวหนึ่งที่มีจุดหลอมเหลวสูงละลายก็จะทำให้ตัวสีที่มีจุด

หลอมเหลวต่ำกว่าไหม้ คือ มีสีคล้ำลงทำให้ดูไม่สวยใช้การไม่ได้ จึงเป็นสาเหตุที่เราไม่สามารถนำตัวสีมาผสมกันได้เหมือนกับสีน้ำ หรือสีน้ำมัน แต่ก็มีบ้างในบางครั้งที่ช่างจะใช้ตัวยาสองสีมาผสมกัน เพื่อให้ได้สีตามที่ต้องการแต่ตัวยาทั้งสองนั้นจะต้องมีจุดหลอมเหลวใกล้เคียงกันมาก ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีสีคล้ายกัน จึงจะมีจุดหลอมเหลว (Melting Point) ใกล้เคียงกันมีบ่อยครั้งที่ผู้เก็บและผู้ขายไม่ระมัดระวังทำให้ตัวยาผสมกัน ทำให้เมื่อนำมาใช้ก็ใช้ไม่ได้ ทำให้เกิดความเสียหาย เพราะเมื่อตัวยาปนกันแล้วก็จะเสียทั้งหมด และกว่าที่จะบดให้ละเอียดใช้ได้อีกก็เสียเวลานาน เมื่อนำไปใช้กว่าที่ช่างจะรู้ว่าตัวยาใช้ไม่ได้ก็ต่อเมื่อเขาได้ลงยาและเป่าไฟแล้วเท่านั้น บางครั้งช่างจะลงยาคราวละ 50-100 เหรียญ ก็ยังทำให้เสียเวลาไปโดยใช่เหตุ และเหรียญที่เป่าไฟไปแล้วก็ใช้ไม่ได้ ทำให้เกิดความเสียหายอย่างยิ่ง ดังนั้น จะพบว่าเจ้าของหรือผู้จัดการมักจะเป็นผู้เก็บและหยิบตัวยาให้ช่างลงยาด้วยตนเอง เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

รูปที่ 30 ตัวยาทึบแสง

รูปที่ 31 ตัวยาโปร่งใส

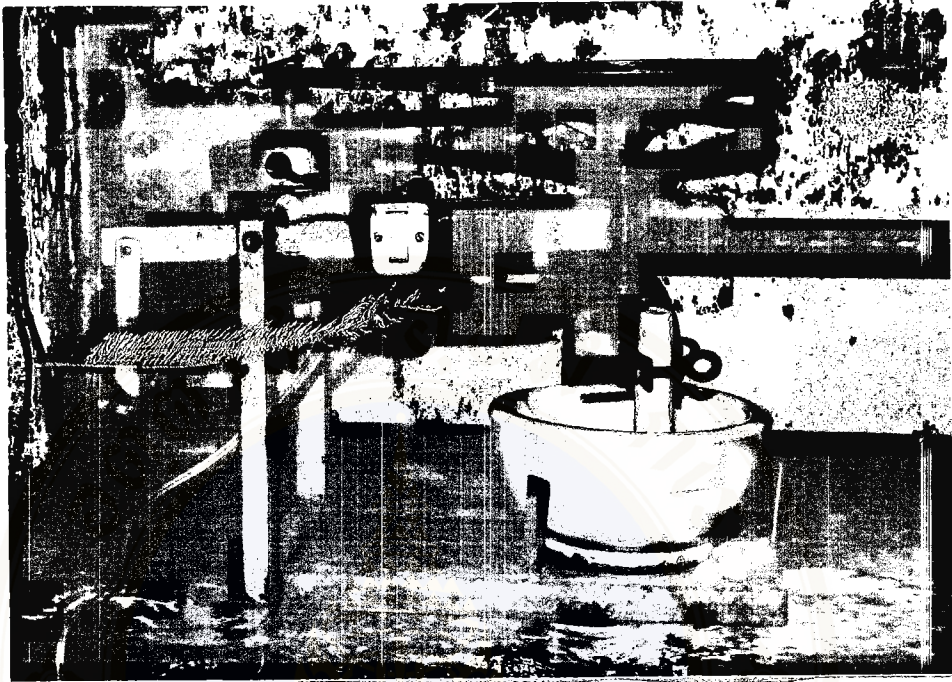
3.3.1.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการลงยา แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) เครื่องมืออบยา ตัวยาที่มีขายในเมืองไทย ปัจจุบันมีทั้งแบบที่เป็นก้อนเหมือนแก้วและแบบที่บดไว้แล้ว ส่วนใหญ่ถ้าจะซื้อมาก ๆ มักจะซื้อเป็นก้อน เพราะสามารถเก็บได้ง่ายและนาน ส่วนการซื้อจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะซื้อแบบที่บดไว้แล้ว เพราะสะดวกต่อการใช้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การซื้อตัวยาแบบที่บดแล้วนั้น ก็ต้องนำไปบดด้วยครกอีกทีหนึ่ง จึงจะใช้ได้ ซึ่งในปัจจุบันมักจะใช้ครกเซรามิค แต่ในสมัยก่อนหรือในร้านทำทองบางร้านยังใช้ครกหินโมรา ซึ่งนับเป็นหินมีค่าชนิดหนึ่ง มีความแข็งมาก เมื่อบดตัวยาสีแล้วจะไม่มีเศษหินติดมาเลย แต่ก็มีราคาแพงมาก เช่น ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 4 นิ้ว ในปัจจุบันราคาลูกละ 17,000 บาท ผิดกับครกเซรามิค ซึ่งมีราคาเพียงใบละไม่กี่สิบบาท ดังนั้นในการบดตัวยาในปัจจุบันที่ต้องใช้ตัวยามาก ๆ จึงใช้ครกเซรามิคแทน เพราะมีขนาดใหญ่กว่าครกหินโมรา ทำให้บดยาได้คราวละมากกว่าและไม่ต้องระวังรักษามาก อีกทั้งในปัจจุบัน นายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ ได้ทำต้นแบบ

ครกบดยาด้วยไฟฟ้า มาใช้บดยาทำให้ทุ่นแรงไปได้มาก เพราะแต่เดิมมาเมื่อซื้อตัวยาที่เป็นก้อนมา เมื่อถึงเวลาจะใช้ช่างบดยาจะนำตัวยามากะให้พอกับความต้องการ แล้วใช้ครกเหล็กตำให้ละเอียด แล้วใช้ตะแกรงร่อน ส่วนที่ไม่ผ่านตะแกรงก็จะตำต่อไปจนผ่านตะแกรงทั้งหมด แล้วจึงนำไปบดด้วยครกเซรามิกจนละเอียดได้ที่ จึงนำมาเก็บไว้ และเมื่อถึงเวลาจะใช้จึงนำตัวยาไปบดในครกที่มี น้ำกลั่นอีกครั้งหนึ่ง

รูปที่ 32 ครกเหล็กบดตัวยา (ขั้นแรก)

รูปที่ 33 ครกบดชา (ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า)

รูปที่ 34 ครกหินโมรา

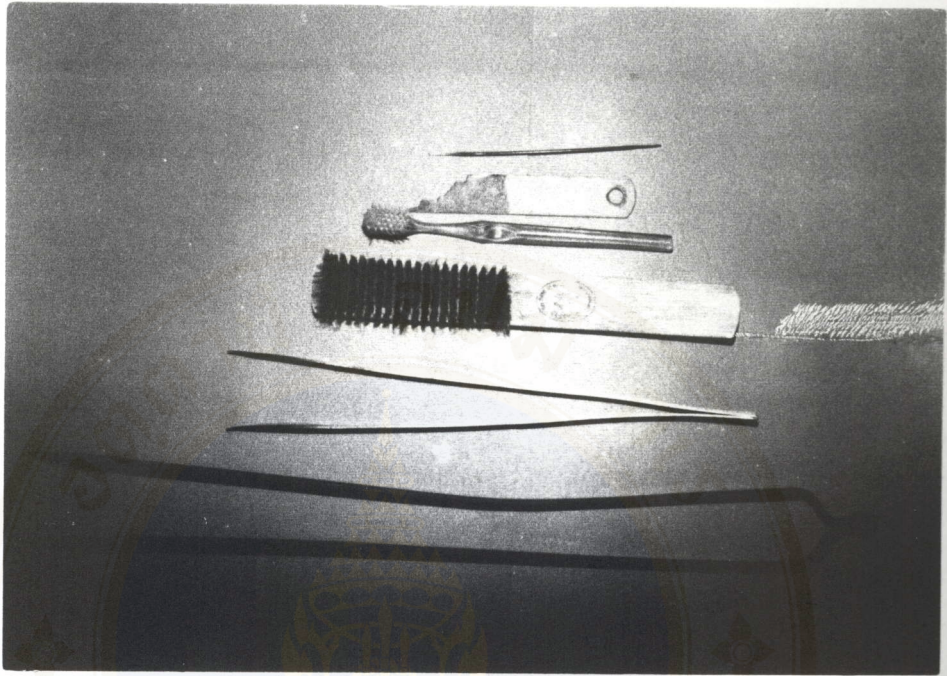

รูปที่ 35 ครกเซรามิค

2) เครื่องมือลงยา แบ่งตามประเภทได้ดังนี้

- แปรงทองเหลือง แปรงสีฟัน สำหรับแปรงทองเหลืองใช้สำหรับทำความสะอาดเหรียญทองแดงเท่านั้น ส่วนแปรงสีฟันใช้สำหรับทำความสะอาดเหรียญเงินและทองคำ เพราะหากใช้แปรงทองเหลืองทำความสะอาดเหรียญเงินและทองคำแล้ว จะทำให้เหรียญมีรอยขีดข่วนได้

- เหล็กเขี่ย ใช้สำหรับตักสีจากถ้วยสีมายังตัวเหรียญ รูปร่างหน้าตาของเหล็กเขี่ยแต่ละอันจะไม่เหมือนกันเลย เพราะช่างลงยาจะใช้กำร่นนำมาตีเป็นเหล็กเขี่ยเฉพาะของใครของมัน เพราะแต่ละคนจะถนัดไม่เหมือนกัน ช่างซึ่งให้เหตุผลว่าที่ใช้ตัวเขี่ยหรือตัวตักสีเป็นเหล็กแทนที่จะใช้ภูกันเหมือนที่อื่น เพราะเหล็กมีความคงทนกว่าภูกันจึงใช้ได้นานกว่าและประหยัดกว่า อีกทั้งตัวเหล็กไม่ดูดน้ำจากตัวสีเหมือนภูกัน ซึ่งทำให้ต้องคอยซับน้ำจากเหรียญบ่อยครั้ง อีกทั้งเหล็กแหลมยังสามารถเขี่ยให้ตัวยาเข้าไปได้ทุกซอกทุกมุมของลายได้ดีกว่าภูกัน และหากมีการลงยาเหรียญที่มีพื้นที่กว้าง ๆ ก็สามารถใช้เหล็กเขี่ยอันใหญ่ตักสีได้มากกว่าและเร็วกว่าภูกัน

รูปที่ 36 เหล็กเขี่ย, เหล็กแหลม, แปรง, เหล็กคืบ

รูปที่ 37 เหล็กเขี่ยขนาดต่าง ๆ

- หินกากเพชร และกระดาศษทราย ใช้สำหรับถูดัวยาเพื่อให้เกิดลาย,
หินกากเพชร มีทั้งอย่างหยาบและละเอียด การถูดั้งแรกใช้ขนาดหยาบก่อนแล้วจึงเก็บลาย
ละเอียดด้วยกากเพชรอย่างละเอียด และกระดาศษทรายน้ำเป็นชั้นสุดท้าย

- อุปกรณ์ประกอบ เช่น ผ้า ปากคืบ ตะแกรง เหล็กแหลม
ไดรเป่าลม กรดดินประสีว กรดกำมะถัน ชันพลาสติกใส่น้ำ

รูปที่ 38 หินกากเพชร

3) เครื่องให้ความร้อน

เมื่อต้กด้วยาลงบนเหรียญแล้วการที่จะทำให้ตัวยาละลายติดกับตัวเหรียญจะต้องใช้ความร้อนสูงมาก แต่เดิมใช้หัวเป่าแล่นจากน้ำมันเบนซิน ปัจจุบันช่างซึ่งใช้ความร้อนจากแก๊ส โดยให้เหตุผลว่าพลังงานความร้อนที่ได้จากแก๊สจะให้ความร้อนได้เร็วกว่าการใช้น้ำมันเบนซิน และให้เหตุผลว่าที่ไม่ใช้เตาอบเหมือนอย่างในต่างประเทศเพราะสามารถทำงานได้สะดวก รวดเร็วกว่า เพราะคนงานมีมากจะทำให้การอบทำได้ไม่พร้อมกันต้องรอเสียเวลา และงานก็ทำพร้อมกันหลายงาน ซึ่งจะให้ความร้อนไม่เท่ากัน อีกทั้งยังสามารถดูตัวเหรียญและตกแต่งในขณะที่เป่าไฟได้ ส่วนเตาอบจะมองไม่เห็นเหรียญเลย หากมีการลงยาที่ไม่ดีแล้วจะเสียหายมาก

รูปที่ 39 การให้ความร้อนจากแก๊ส

3.3.2 การค้ำเหรียญ

หลังจากที่เหรียญปั๊มเสร็จแล้ว ถ้าเป็นเหรียญทองแดงก็就不用การค้ำเหรียญ แต่หากเป็นเหรียญเงินและเหรียญทองคำแล้ว ก็จะต้องพิจารณาว่าเจ้าของงานออกแบบสีอย่างไร แต่ในบางครั้งเจ้าของงานก็มักจะให้ช่างลงยาออกแบบสีให้ก็มี ถ้าจะมีการลงยาในพื้นที่กว้างๆ เช่น บริเวณพื้นเหรียญ ช่างลงยาก็ต้องนำเหรียญไปให้ช่างค้ำ ค้ำเหรียญก่อน

รูปที่ 40 เหรียญที่มีลายค้ำพื้นได้สวยงาม

การคู้ยเหรีญจะทำโดยการชูดเอาเนื้อเหรีญบริเวณผิวส่วนหน้าออก เหมือนการปกผิว จะทำให้พื้นสะอาดเวลาลงยาแล้วยาไม่เป็นตามดและมีแสงสะท้อนจากลายที่คู้ย ดูสวยงามขึ้น ดังนั้นลักษณะการคู้ยจึงมีความสำคัญมาก หากช่างคู้ยที่ยังไม่เก่งจะเดินมีดคู้ยได้ไม่สม่ำเสมอ ทำให้เหรีญดูหมดคุณค่าไป อีกทั้งการคู้ยก็จะเป็นการปกผิวของเหรีญ ทำให้การลงยางง่ายขึ้น เช่น สีแดง ถ้าไม่คู้ยแล้วสีจะออกไปทางสีน้ำตาล หรือสีเหลือง ถ้าไม่คู้ยจะเป่าไฟได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าเป่าซ้ำครั้งที่ 2 ก็จะไม่คล้ำหรือเนาได้ นอกจากนี้ประโยชน์ของการคู้ยยังมีอีกประการหนึ่งคือ ทำให้ความลึกของตัวสีมีมาก ทำให้สีมีความเข้มข้น

3.3.3 การทำความสะอาดพื้นเหรีญ

การลงยาสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การรักษาความสะอาดทุกขั้นตอนนับตั้งแต่การนำโลหะมา หลอม จนกระทั่งขั้นสุดท้ายของการลงยา รวมทั้งความสะอาดของร่างกายผู้ลงยาด้วย หลังจาก ที่ช่างลงยาได้เหรีญมาแล้ว ขั้นแรกจะต้องทำความสะอาดเหรีญก่อนการลงยาทุกครั้ง โลหะ แต่ละชนิดก็จะทำความสะอาดแตกต่างกันไป ดังนี้

3.3.3.1 ทองแดง สำหรับเหรีญทองแดงจะต้องนำไปกัดด้วยกรดดินประสิว ความเข้มข้น 100% โดยนำเหรีญไปใส่ตะกร้าแล้วจุ่มในกรด แก้วตะกร้าเพื่อให้เหรีญถูกน้ำกรด ทุกเหรีญ ระยะเวลาที่เหรีญถูกกรดไม่ควรนานเกิน 5 วินาที ไมเช่นนั้นเหรีญจะถูกกรดกัดเป็น รอยพรุนทั้งเหรีญ ดังนั้น จะต้องระวังไม่ใส่เหรีญมากเกินไป เพราะจะทำให้เหรีญถูกกรด ไม่ทั่วถึง และข้อควรระมัดระวังอีกประการหนึ่งคือ ต้องทำในที่โล่งแจ้ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก และควรมีผ้าปิดปากปิดจมูก รวมทั้งแว่นตาด้วย เพื่อป้องกันมิให้อกรดเข้าปาก จมูก และตา หลังจากจุ่มเหรีญลงในกรดแล้ว นำไปล้างในน้ำสะอาดทันทีเพื่อมิให้อกรดกัดเหรีญอีกต่อไป การล้างเหรีญควรมีถังสะอาดสองถัง คือ เมื่อจุ่มเหรีญลงในถังน้ำใบแรกแล้วยกขึ้นเขย่าให้ สะเด็ดน้ำ แล้วจึงนำไปล้างในถังที่สอง เพื่อให้กรดหมดไปจากเหรีญ จากนั้นก็นำเหรีญไป วางไว้บนผ้าสะอาด ค่อย ๆ ซับผ้าบนเหรีญเพื่อให้เหรีญแห้งพร้อม ๆ กัน กับใช้ไดร์เป่าลมเป่า ลมร้อนเพื่อให้เหรีญแห้ง เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการลงยา ข้อสำคัญน้ำและผ้าที่ใช้ต้องสะอาด โดยเฉพาะผ้าที่ใช้ไป 3 - 4 ครั้งแล้วต้องนำไปซักใหม่แล้วตากแดดให้แห้ง จึงจะนำมาใช้ใหม่ได้ เพราะถ้าผ้าไม่สะอาดหรือมีสิ่งแปลกปลอมก็จะทำให้เหรีญไม่สะอาด เมื่อนำไปลงยาก็จะทำให้ ยาไม่ใส เป็นตามด หรือถ้าสกปรกมากยาจะแตกขณะที่เป่าไฟเลยทีเดียว

3.3.3.2 เงิน นับเป็นโลหะที่ลงยาได้ยากที่สุด ดังนั้น การเตรียมเหรียญเนื้อเงินเพื่อการลงยาจึงต้องพิถีพิถันมากทุกขั้นตอน เหรียญเงินเมื่อผ่านการปั๊มมาแล้ว ถึงแม้จะมีการระมัดระวังอย่างไรก็จะต้องมีสิ่งสกปรกอย่างน้อยก็คราบไขมันจากมือช่างคู้ย เมื่อจะนำมาลงยาจะต้องนำใส่ตะกร้าพลาสติก แล้วแชลงในกรดกำมะถันเจือจาง 5% แล้วแกว่งให้ทั่วเพื่อขจัดคราบสกปรกและไขมันออก โดยแช่นานราว 10 วินาที หลังจากนั้นก็นำมาล้างน้ำสะอาดและถ้ายังไม่สะอาดก็จะนำมาล้างในน้ำผงซักฟอกแล้วแปรงด้วยแปรงสีฟันที่ละเหรียญ ห้ามใช้แปรงทองเหลืองเด็ดขาด เพราะจะทำให้เหรียญเป็นรอยขีดข่วน จากนั้นจึงนำมาแผ่นผ้าสะอาด ใช้ผ้าซับเหรียญเบา ๆ แล้วเป่าด้วยลมร้อนเพื่อให้แห้ง เหรียญก็จะพร้อมสำหรับการลงยา

3.3.3.3 ทองคำ เป็นโลหะที่ลงยาได้ง่ายที่สุด แต่ค่าลงยากก็แพงมากที่สุด เพราะการทำงานทองคำจะต้องใช้ความรับผิดชอบสูง หากเสียหายไปแล้วจะไม่คุ้มกัน และช่างลงยาส่วนใหญ่จะไม่ชอบลงยาเหรียญเนื้อทองคำ เพราะต้องรับผิดชอบสูง สำหรับการล้างเหรียญทองคำก่อนลงยา ก็จะเหมือนกับการล้างเหรียญเนื้อเงินทุกประการ แต่ส่วนใหญ่ช่างลงยามักจะระมัดระวังมากกว่าเหรียญเนื้อเงิน การล้างทุกขั้นตอนจะพิถีพิถันและนุ่มนวลกว่าเหรียญเนื้อเงินและเนื้อทองแดง

3.3.4 การบัดด้วยยาและการเก็บรักษา

เนื่องจากตัวยาทำจากซิลิกาเป็นหลัก ดังนั้น ตัวยาจึงมีลักษณะเหมือนกระจก การบัดด้วยยาใช้ครกเหล็ก (ช่างซึ่งออกแบบและจัดทำเอง) ตาก่อนในช่วงแรก แล้วจึงใช้ครกเซรามิคบดในช่วงสุดท้าย การตำในช่วงแรก ตัวยาจะเป็นก้อนเหมือนแผ่นกระจก การตำในครกเหล็กต้องใช้สากตำเป็นเหล็กด้วย และเหล็กที่ใช้ตำครกและสากต้องเป็นเหล็กไร้สนิม เพื่อจะป้องกันมิให้มีสนิมลงไปปะปนกันตัวยา จะทำให้ตัวยาไม่บริสุทธิ์ (เมื่อนำไปลงยาแล้วจะทำให้เป็นตามดหรือขุ่นมัวได้) เมื่อตำจนละเอียดได้ขนาดที่ต้องการก็นำมาบดต่อด้วยครกเซรามิค ซึ่งใช้แรงหมุนจากมอเตอร์ไฟฟ้า ทำให้ทุบแรงไปได้มาก เพราะการบดในช่วงนี้จะใช้เวลานานมาก ส่วนใหญ่ช่างลงยาจะเบื่อกับการบัดยาช่วงนี้มาก เมื่อบดได้ที่จึงนำไปบดด้วยมืออีกครั้งหนึ่ง

การบดด้วยครกเซรามิคนั้น เป็นเทคนิคที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการลงยา เพราะในสมัยก่อนช่างทองมักจะใช้ครกหินโมราแทน เพราะครกหินโมราเมื่อบดตัวยาจะไม่มีเศษของหินหลุดออกมาผสมกับตัวยา จึงทำให้ตัวยาบริสุทธิ์ แต่มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่า ครกหินโมรามีราคาแพงมาก

ในขณะที่ครกเซรามิคราคาใบละ 60 - 80 บาท ส่วนครกหินโมราราคาใบละ 17,000 - 20,000 บาท ทำให้การใช้ต้องระมัดระวัง พิถีพิถันเป็นพิเศษ เพราะถ้าพลาดไปครกหรือสากอาจจะแตกหักได้ ทำให้ไม่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน การบำบัดด้วยครกเซรามิค จะต้องกะให้พอดีกับความ ต้องการหรือมากกว่าเล็กน้อย โดยทั่วไปจะบดครั้งละไม่เกิน 1 ถ้วยตะไล การบดจะต้องใส่น้ำ กลั่นผสมลงไปประมาณ 3/4 แล้วบดไปเรื่อย ๆ ราว 5-7 นาที จึงปล่อยให้วางครกให้ตัวยาดกตะกอน ราว 30 วินาที แล้วค่อย ๆ รินน้ำออก แล้วเติมน้ำเข้าไปใหม่แล้วบดต่อไปอีกราว 5 นาที แล้ว ปล่อยให้ตัวยาดกตะกอนเช่นเดียวกับตอนแรก แล้วจึงค่อย ๆ รินน้ำออกจนเกือบหมดแล้วดูว่ายา ละเอียดพอแล้วหรือยัง ถ้าละเอียดพอแล้วก็เทใส่ถ้วยตะไลเพื่อเตรียมนำไปลงยาได้ ถ้ายังละเอียด ไม่พอก็ลงมือบดเช่นเดิมอีกครั้งหนึ่ง

การบำบัดด้วยครกเซรามิคนี้ เมื่อเวลาที่บด ครกกับสากจะเกิดการสึกออกมาเป็นสีขาวขุ่น เพราะครกเคลือบไว้ด้วยน้ำยาสีขาวขุ่น ดังนั้นเมื่อบด ๆ ไป จะเห็นว่ามีน้ำสีขาวขุ่น จึงต้องปล่อยให้ ตัวยาดกตะกอนแล้วจึงค่อย ๆ รินน้ำซึ่งมีส่วนผสมของครกเซรามิคที่สึกเนื่องจากการบด เพราะ ถ้าปล่อยให้ผิวครกที่สึกผสมกับตัวยาแล้ว ก็จะทำให้ตัวยามีสิ่งแปลกปลอมเมื่อนำไปลงยาจะทำให้ สีทึบ หรือเป็นตามดได้ ดังนั้นเทคนิคที่สำคัญในขั้นตอนบดยาก็คือการรินเอาน้ำขุ่น ๆ ที่เป็น ส่วนผสมของน้ำกับผิวครกที่สึกออกมาทิ้ง ยิ่งถ้าใช้ครกไปนานๆ ครกก็จะสึกจนน้ำยาที่เคลือบไว้ หมด ก็จะต้องทิ้งครกใบนั้น เพราะถ้าขึ้นบดต่อไปก็จะมีแต่ขี้ตะกอนจากครกมากขึ้น ตรงกัน ข้ามถ้าใช้ครกหินโมรา จะไม่มีตะกอนเกิดขึ้นเลย เพราะครกมีความแข็งมากเป็นพิเศษ ทำให้ยาที่ ได้มีความบริสุทธิ์ ซึ่งส่วนใหญ่ช่างทองตามร้านทองมักจะใช้ครกหินโมราเพราะจำนวนการใช้ตัวยา สำหรับการลงยาทองคำมีน้อย และช่างก็สามารถพิถีพิถันการใช้เป็นพิเศษ สำหรับการรินน้ำ ออกจากตัวครกนั้น ช่างลงยาจะต้องสังเกตว่าตัวยาดกตะกอนแล้วหรือยังเพราะถ้ายังไม่ตกตะกอน เมื่อรินน้ำออกจากครกตัวยาก็จะออกไปด้วย ทำให้เกิดการสูญเสียแก่ผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งจุดนี้นับเป็น ความสูญเสียที่เกิดขึ้นเป็นประจำ การรินน้ำจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

สำหรับความละเอียดของตัวยา ช่างจะต้องดูว่างานที่จะลงเป็นงานอะไร ถ้าเป็นพื้นที่ กว้างก็ไม่จำเป็นต้องบดละเอียดมากนัก แต่ถ้าเป็นพื้นที่เล็ก ๆ จำเป็นจะต้องบดให้ละเอียดจนดู เหมือนเป็นแป้งหรือจนดูว่าไม่เป็นเม็ด สาเหตุที่ต้องบดตัวยาให้ละเอียดในพื้นที่เล็กที่จะลงยา โดยเฉพาะเหรียญที่มีช่องว่างที่เล็กมาก ถ้าหากตัวยายเป็นเม็ด ๆ หรือก้อนก็จะทำให้ลงยา ในซอกเล็ก ๆ ไม่ได้ และตามมุมต่าง ๆ ก็จะลงได้ไม่สม่ำเสมอ อีกประการหนึ่งคือ เวลาเป่ายา

ให้ความร้อนด้วยอากาศไปผสมกับสีที่อยู่ติดกันได้ และตัวยาจะมีช่องว่างมากทำให้ปริมาณตัวยามีน้อย เมื่อเป่าไฟแล้วจะยุบตัวลงมาก ทำให้ต้องเสริมใหม่อีก

รูปที่ 41 การบดยา

3.3.5 การผสมตัวยาและการรักษา

ดังได้กล่าวไว้ในบทต้น ๆ แล้วว่า หัวใจของงานลงยาคือความสะอาด ดังนั้น การผสมตัวยากับน้ำ น้ำที่ใช้ต้องเป็นน้ำกลั่นเท่านั้น สำหรับร้านนายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ ยังพบอีกว่า ถ้าจะให้ดีกว่านั้นจะต้องนำน้ำกลั่นนั้นไปต้มอีกทีหนึ่ง และช่างซึ่งได้ให้ข้อสังเกตว่า ในสมัยก่อนราว ๆ 30 ปีมาแล้ว สามารถรองน้ำฝนจากหลังคาบ้านมาใช้ได้เป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันไม่สามารถใช้น้ำฝนที่รองรับจากหลังคาบ้านในกรุงเทพฯ ได้แล้ว เพราะฝนตกผ่านอากาศที่เป็นพิษมา ทำให้น้ำฝนที่ได้ไม่บริสุทธิ์พอ เมื่อนำไปผสมกับตัวยาแล้ว เมื่อลงยาจะทำให้ตัวยาชุนหรือเป็นตามดได้

การรักษาด้วยยา ด้วยยาแต่ละสีจะเก็บไว้ได้นานไม่เท่ากัน บางสีก็เก็บไว้ได้นานเป็นเดือน บางสีพอข้ามวันก็ไม่ดีแล้ว ดังนั้น การบดยาแต่ละครั้งจะต้องคำนวณให้พอใช้ได้พอดีไม่ให้เหลือเกิน หากเหลือเก็บจะต้องหาที่ครอบปิดอย่างดีไม่ให้ฝุ่นละอองเข้าไปในตัวยยาอย่างเด็ดขาด เพราะถ้ามีฝุ่นละอองเข้าไปแล้ว เมื่อนำไปลงยาจะทำให้สีเป็นเม็ด หรือตามด บางครั้งก็แตกในขณะที่เป่าไฟ เวลาที่ตัวยยาเหลือใช้ช่างลงยาจะต้องเก็บอย่างมิดชิดของใครของมันจะไม่ใช้ปะปนกัน

3.3.6 การพิจารณาการลงตัวยาก่อน-หลัง

การลงยาหลาย ๆ สีในเหรียญเดียว จะต้องวางแผนว่าจะลงสีใดก่อนสีใดหลัง เพราะในการลงยาแต่ละเหรียญจะต้องมีการให้ความร้อนไม่น้อยกว่าสองครั้ง เพราะสีบางสี เช่น สีเหลืองใส จะโดนความร้อนได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น บางสี เช่น สีแดง ถ้าโดนไฟไปหลายครั้งก็จะคล้ำเนาหรือเป็นสีน้ำตาลไปเลย ดังนั้นในการลงยาจะต้องวางแผนให้ดี หลักโดยทั่วไปจะต้องลงสีที่มีจุดหลอมเหลวสูงก่อน แล้วจึงค่อยลงสีที่มีจุดหลอมเหลวลต่ำลงมาตามลำดับ ในบางครั้งสีแต่ละสีอาจมีจุดหลอมเหลวใกล้เคียงกัน ก็สามารถลงได้พร้อมกัน

สาเหตุที่ต้องลงยาสีที่มีจุดหลอมเหลวสูงก่อน เพราะในการเป่าไฟในครั้งหลัง ๆ สีที่มีจุดหลอมเหลวลต่ำกว่าจะละลายก่อนสีที่มีจุดหลอมเหลวสูง เพราะถ้าลงสีที่มีจุดหลอมเหลวลต่ำก่อน การเป่าในครั้งหลัง ๆ ก็จะทำให้สีที่ลงก่อนหลอมละลายไปทุกครั้ง อาจจะทำให้สีนั้นไหม้หรือเนาได้ โดยเฉพาะสีแดงเป็นสีที่ลงยากที่สุด เพราะสีมักจะเพี้ยนเป็นสีแดงคล้ำหรือสีน้ำตาล ดังนั้นช่างจึงต้องวางแผนการลงสีก่อน-หลังทุกครั้งไป

3.4 เทคนิคและวิธีการลงยาเหรียญ

การลงยาเหรียญแบ่งตามลักษณะการลงยาเป็น 3 แบบคือ

3.4.1 แบบลงยาตามร่องลาย

เป็นการลงยาไปตามร่องลายส่วนลึกของเหรียญ การลงยาจะต้องพิจารณาจากการออกแบบว่ามีสีอะไรบ้าง จะต้องลงสีอะไรก่อน-หลัง และจะต้องดูให้เกิดลายหรือไม่

รูปที่ 42 การลงยาแบบลงตามร่องลาย

รูปที่ 43 การลงยาแบบลงตามร่องลาย

3.4.2 แบบระบายสีหรือหยอดสี

เป็นการลงยาตามส่วนที่นูนหรือสูงของเหรียญ ซึ่งตรงกันข้ามกับการลงตามร่องลาย เทคนิคนี้ถ้าต้องลงหลาย ๆ สี จะต้องใช้ช่างที่มีฝีมือดีถึงจะลงได้

รูปที่ 44 การลงยาแบบระบายสีหรือหยอดสี

รูปที่ 45 การลงยาแบบระบายสีหรือหยอดสี

3.4.3 แบบผสม

การลงยาเหรียญส่วนใหญ่ จะเป็นแบบผสม คือ มีทั้งแบบลงตามร่องลาย และแบบระบายสี หรือหยอดสีในเหรียญเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการอธิบาย ผู้วิจัยจึงบันทึกการลงยาแบบผสมแบบเดียว

การลงยาแบบผสม เป็นการลงยาแบบลงตามร่องลายและแบบระบายสีหรือหยอดสีในเหรียญเดียวกัน เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเทคนิคการลงยาแบบลงตามร่องลาย 1 สี และลงแบบระบายสี 1 สี เท่านั้น หากมีการลงยาหลาย ๆ สี ก็จะต้องดูว่าสีใดควรลงก่อน-หลังตามจุดหลอมเหลวของตัวยานั้น ๆ หากสีใดมีจุดหลอมเหลวใกล้เคียงกันก็สามารถลงได้พร้อมกันได้ ในที่นี้ผู้วิจัยจะอธิบายขั้นตอนการลงยาเหรียญเนื้อทองแดง กับการลงยาเหรียญเนื้อเงินเท่านั้น เพราะเหรียญเนื้อทองคำจะมีขั้นตอนเหมือนกับการลงยาเหรียญเงินทุกประการ

รูปที่ 46 การลงยาแบบผสม

รูปที่ 47 การลงยาแบบผสม

3.4.3.1 การลงยาแบบผสมเหรียญเนื้อทองแดง จากแบบเหรียญ เราจะลงยาตรงบริเวณเหนือไหล่ และศีรษะของพระ และร่องลายตัวหนังสือ ซึ่งเป็นส่วนลึกของเหรียญก่อน กรรมวิธีนี้เรียกว่าการลงยาแบบลงตามร่องลาย ส่วนบริเวณจีวรและสังฆาฏิพระเป็นการลงแบบระบายสีหรือหยอดสี โดยทั่วไปจะลงเป็นสีเหลือง เป็นการลงสีตามความเป็นจริง สีเหลืองโดยทั่วไปจะต้องลงทีหลังสุดเพราะเป็นสีที่มีจุดหลอมเหลวต่ำสุด หากลงสีเหลืองก่อน เมื่อจะลงสีพื้นสีอื่นซึ่งมีจุดหลอมเหลวสูงกว่าสีเหลืองก็จะทำให้สีเหลืองไหม้หรือมีสีดำคล้ำได้ ดังนั้น จึงต้องลงสีตามร่องลาย ซึ่งเป็นสีพื้นก่อน

รูปที่ 48 การลงยาแบบผสมเหรียญทองแดง (ขั้นแรก)

เหรียญเนื้อทองแดงจะไม่นิยมค้ำพื้นเหรียญ เพราะค่าค้ำพื้นแพงกว่าค่าเหรียญและค่าลงยาวรวมกัน การทำความสะอาดพื้นเหรียญก็เพื่อให้เหรียญสะอาด และเพื่อให้สามารถลงสีไปรงใส่ได้ โดยนำเหรียญทองแดงใส่ในตะกร้าพลาสติกแต่พอประมาณ แล้วนำเหรียญไปจุ่มในกรดดินประสิวความเข้มข้น 100% ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นในการทำความสะอาดเหรียญเนื้อทองแดง เมื่อได้เหรียญมาแล้ว ผู้ลงยาจะต้องทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ โต๊ะทำงาน และที่สำคัญคือมือของผู้ลงยาเอง เพราะก่อนลงยาทุกครั้งผู้ลงยาจะต้องถือเป็นหลักปฏิบัติไว้เลยว่า หัวใจของงานลงยาคือความสะอาด ถ้าทุกอย่างสะอาดงานลงยาก็จะไม่เสียหาย ดังนั้นเมื่อผู้ลงยาได้เหรียญมาแล้วก็ต้องหาที่วางเหรียญให้สะอาดปราศจากสิ่งสกปรกทั้งหลาย จากนั้นจึงเริ่มลงยา

การลงยา ผู้ลงยาจะต้องสำรวจและทำความสะอาดเหล็กเขี่ย และมือของตนเองอีกครั้งหนึ่งก่อนลงยา และใช้ผ้าสะอาดเช็ดเหรียญอีกครั้งหนึ่ง โดยมือซ้ายจะจับขอบเหรียญ และมือขวาจับเหล็กเขี่ย จากนั้นจึงค่อย ๆ ใช้เหล็กเขี่ยแตะตัวยาในถ้วยตะไลมาเกลี่ยลงบนพื้นเหรียญที่สะอาด ในการลงยาครั้งแรกนี้ผู้ลงยาอาจใช้เหล็กเขี่ยที่ปลายใหญ่กว่าปกติได้ เพราะการลงยาจะต้องลงกลบตัวหนังสือและตัวยาจะนูนเป็นหลังเต่า จึงต้องใช้ตัวยามาก และยังไม่มีความจำเป็นต้องใช้เหล็กเขี่ยปลายแหลม ในระหว่างที่ลงยาจะมีน้ำติดมาที่เหรียญด้วย นาน ๆ เข้าก็จะมีมากขึ้น ผู้ลงยาจะต้องใช้ผ้าสะอาดแตะที่ขอบเหรียญเพื่อดูดน้ำให้แห้ง การลงยาจะต้องไม่ให้ขอบเหรียญและบริเวณจักรพระเปราะระเบือนตัวยา ถ้าล้นออกมาก็ต้องใช้ผ้าพับเป็นมุมแหลม ๆ ค่อย ๆ เช็ดออก เมื่อเหรียญดูว่ามียาเต็มและสะอาดดีแล้วจึงนำไปวางบนตะแกรงเหล็กเพื่อเตรียมไปเผาไฟโดยหั่วแก๊สที่เตรียมไว้ ตามปกติช่างลงยาจะรับเหรียญมาลงยาคราวละ 50-100 เหรียญ เมื่อลงยาเสร็จแล้วจึงนับจำนวนเหรียญส่งคืน ในการลงยาแต่ละครั้งช่างลงยาจะลงยาคราวละ 50 เหรียญ เมื่อวางได้เต็มตะแกรงแล้ว ก็จะต้องค่อย ๆ ยกตะแกรงที่มีเหรียญวางอยู่ นำไปวางไว้บนเหล็กกลมรูปตัวยูเพื่อให้มีส่วนที่บดบังเหรียญให้น้อยที่สุดเพื่อรอการเผาไฟต่อไป

การให้ความร้อนหรือเผาไฟใส่ตัวยานบนเหรียญ จะต้องค่อย ๆ ปรับหั่วแก๊สให้เปลวไฟเป็นสีฟ้าม่วง ซึ่งเป็นจุดที่ร้อนที่สุดเพื่อไม่ให้มีเขม่าไฟติดเหรียญ จากนั้นจึงค่อย ๆ นำเปลวไฟไปเผาใต้เหรียญให้ห่าง ๆ เพื่อไล่น้ำในเหรียญให้แห้งหมดก่อนทุกเหรียญ โดยการส่ายหั่วแก๊สไปมาบริเวณใต้เหรียญ ข้อนี้นับเป็นเทคนิคข้อหนึ่ง เพราะถ้าไม่ทำเช่นนั้นเวลาเผาไฟในแต่ละเหรียญแล้วน้ำที่อยู่ในเหรียญอาจเดือดปะทุขึ้นมาทำให้ยาเป็นเม็ดได้ ดังนั้นการไล่น้ำออกจากเหรียญนี้ นับว่า

มีความสำคัญมากจะมองข้ามไปเสียมิได้ ส่วนการดูว่าน้ำแห้งหมดแล้วหรือยังนั้นจะต้องใช้ความสังเกตของตัวเองว่าแค่นั้นจึงจะเพียงพอ โดยดูจากตัวยาบนเหรียญ ซึ่งช่างจะต้องจดจำเอาไว้ว่าจะต้องได้น้ำขนาดเท่าใด และสีผิวของยาเป็นเช่นไรจึงจะเพียงพอ

รูปที่ 49 เหรียญทองแดงผ่านการเป่าไฟครั้งแรก

จากนั้นจึงค่อย ๆ ไล่เป่าไฟไปที่ละเหรียญ โดยเปลวไฟอยู่ด้านล่างเหรียญ และรักษาระยะห่างระหว่างเปลวไฟกับเหรียญให้ห่างกันราว 1 นิ้ว ในขั้นตอนนี้ช่างลงยาจะต้องสังเกตว่าตัวยาดแต่ละเหรียญที่เป่าไฟนั้นจะต้องละลายหมดไม่เป็นเม็ด ซึ่งก็ต้องอาศัยทักษะอีกเช่นเคย ไม่เช่นนั้น

ตัวเหรียญอาจจะร้อนจนละลายไปได้ การเป่าไฟจะต้องไล่ไปตามลำดับเหรียญที่อยู่ใกล้เคียง คือจะไล่ไปตามแนวนอน หรือแนวตั้งก็ได้ แล้วแต่ความถนัด ทั้งนี้ เพราะเหรียญที่อยู่ใกล้เคียงนั้น จะได้รับความร้อนอยู่แล้วเมื่อถึงเวลาเป่าก็จะใช้เวลาอีกไม่นานน้ำยาในเหรียญก็จะละลายได้ง่าย จะไม่เป่ากระโดดไปจุดโน้นบ้าง จุดนี้บ้าง เพราะจะทำให้เสียเวลา อีกทั้งเป็นการเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ตัวยาไปที่ละน้อยด้วย เพราะไม่เช่นนั้นตัวยาอาจหลอมเหลวเร็วและเป็นตามดหรือแตกได้ เพราะการทำให้ตัวยามีอุณหภูมิสูงขึ้นอย่างช้าๆ จะเสียหายเนื่องจากมีตามดหรือแตกได้น้อยมาก เมื่อเป่าจนครบทุกเหรียญแล้วก็ยกตะแกรงออกมาให้เหรียญเย็นโดยธรรมชาติ

การถูร่องลายเหรียญ เมื่อได้เหรียญที่เย็นตัวลงแล้ว จะสังเกตว่าตัวยาจะจับติดบนเหรียญ โดยเฉพาะตรงลายที่เราต้องการจะต้องใช้หินกากเพชรซึ่งมีความแข็งมากมาถูตัวยาออกเพื่อให้เกิดลายหรือตัวหนังสือได้เด่นชัด การถูในขั้นแรกจะใช้หินกากเพชรเบอร์หยาบก่อน จะทำให้ตัวยาถูก

รูปที่ 50 เหรียญทองแดงผ่านการถูลายด้วยหินกากเพชร

ออกมาได้ง่ายกว่าการใช้เบอร์ที่ละเอียด เมื่อผิวชั้นแรกของตัวยาถูกดูไปได้จนถึงลายหรือเนื้อ
 เหยี่ยงแล้ว จึงค่อยเอาหินกากเพชรเบอร์ที่ละเอียดกว่าดูต่อไปจนช่องลายหรือตัวหนังสือขึ้นมา
 หมดแล้ว จึงใช้กระดาษทรายน้ำอย่างละเอียดเบอร์ 600-1000 เก็บร่องรอยขีดข่วนของหินกากเพชร
 บนช่องลายจนดูเรียบ

จากนั้นจึงนำเหยี่ยงไปล้างในน้ำยาผงซักผ้าอ่อน ๆ หรือกรดกำมะถันเจือจาง 3-5% ใช้
 แปรงทองเหลืองถูคราบผิวไฟของทองแดงออกให้หมด นำเหยี่ยงไปเช็ดด้วยผ้าสะอาดให้แห้ง
 จากนั้นนำเหยี่ยงมาดูว่าตัวยาที่ลงไปบนพื้นตรงไหนบางไปจะต้องซ่อมเสริมตรงไหน ซึ่งส่วนใหญ่
 จะต้องลงเพิ่มเติมอีกทั้งสิ้น เพราะการลงครั้งแรกตัวยาจะยุบตัวลงมาก จากนั้นจึงลงมือลงยาเพิ่ม
 เติมอีกครั้งหนึ่ง แต่จะไม่ลงตรงช่องลายหรือตัวหนังสือ เพราะจะทำให้ต้องดูใหม่อีก

ขั้นตอนสุดท้ายของการลงยาคือ ลงตรงจักร ซึ่งจะเป็นลงตรงส่วนนูนของเหยี่ยง เป็นการ
 ลงแบบระบายสีหรือหยอดสี ผู้ลงยาจะต้องนำเหยี่ยงที่เย็นแล้วไปขัดคราบผิวไฟในน้ำผงซัก
 ฟอกอ่อน ๆ อีกครั้ง โดยเฉพาะตรงที่จะลงยาใหม่คือตรงจักรจะต้องขัดให้สะอาดด้วยแปรง
 ทองเหลือง จากนั้นจึงนำไปเช็ดด้วยผ้าสะอาดและเป่าด้วยไดร์เป่าผมให้แห้ง เหยี่ยงก็เตรียม
 พร้อมที่จะลงยาได้อีกครั้งหนึ่ง การลงยาแบบระบายสีนี้จะยากกว่าลงบนร่องลาย เพราะผู้ลงยา
 จะต้องใช้เหล็กเขียนขนาดเล็กจุ่มยาจากถ้วยตะไลมาระบายบนจักรที่ละเอียด ๆ เพราะบนส่วนนูน
 จะไม่มีช่องลายที่จะบังคับให้สีไม่ไหลไปไหน ช่างลงยาจะต้องค่อย ๆ ระบายไม่อย่างนั้นตัวยา
 จะเปราะเปื้อนหรือไหลลงในช่องลายที่ลงไว้แล้วได้ ยิ่งถ้าเป็นบริเวณพื้นที่แคบ ๆ ก็จะต้องยาก
 มากขึ้น ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวสูง ถ้าเป็นแบบที่มีพื้นที่แคบ ๆ หลาย ๆ จุดก็จะต้องยาก
 บางแบบก็จะทำได้เพียงบางคนเท่านั้น นับว่าเป็นการลงยาที่ยากกว่าแบบช่องลายมาก

เมื่อลงยาจักรเสร็จก็นำเหยี่ยงไปให้ความร้อนด้วยการเป่าไฟ ซึ่งต้องใช้เทคนิคการไล่น้ำ
 เหมือนที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อเป่าเสร็จแล้วก็ปล่อยให้เย็นตามธรรมชาติ เหยี่ยงทองแดงเมื่อลงยา
 เสร็จจะมีคราบผิวไฟสีดำจับอยู่ดูไม่สวยงาม จึงต้องนำไปชุบทองอีกครั้งหนึ่ง การชุบทองถ้าจะให้
 มีความสวยงามยิ่งขึ้น จะต้องนำเหยี่ยงไปขัดผิวให้มันเสียก่อน ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ขัดกันเพราะเสีย
 เวลามาก เมื่อชุบทองเสร็จก็เป็นอันเสร็จกระบวนการการลงยาเหยี่ยงทองแดง

รูปที่ 51 การลงยาจิวร ซึ่งเป็นการลงยาแบบระบายสีหรือหยดสี

รูปที่ 52 เหริยญผ่านการเป่าไฟครั้งสุดท้าย (ด้านหน้า)

รูปที่ 53 เหรียญผ่านการเปิดไฟครั้งสุดท้าย (ด้านหลัง)

รูปที่ 54 เกรียนทองแดงลงยาชุบทอง

3.4.3.2 การลงยาแบบผสมเหรียญเนื้อเงิน เหรียญเงินนับว่าเป็นเหรียญที่ลงยาได้ยากที่สุด แต่ก็นับว่าเป็นเหรียญที่ลงยาสวยที่สุด เพราะเหรียญเงินจะมีพื้นเป็นสีขาว ซึ่งถือว่าเป็นสีกลาง ลงยาสีอะไรลงไปก็ไม่เกิดการผิติดเพี้ยนของสีเหมือนเหรียญเนื้อทองแดงและเหรียญเนื้อทองคำ กระบวนการลงยาเหรียญเงินก็คล้ายกับเหรียญทองแดง แต่มีบางขั้นตอนที่แตกต่างไปบ้าง ดังนี้

การลงยาเหรียญเงิน ส่วนใหญ่ถ้าพื้นเหรียญมีพื้นที่มากก็จะต้องนำไปคั่วก่อน ดังได้กล่าวในการคั่วแล้วว่า หากไม่คั่วจะทำให้ลงยายาก ตัวสีจะดำนไม่ใส สีบางสี เช่นสีแดงอาจจะไม่แดง คือเป็นสีน้ำตาล นอกจากนั้น การคั่วจะทำให้เหรียญสวยงามขึ้นจากลายสะท้อนที่คั่วไว้ แต่หากผู้คั่วฝีมือไม่ดีอาจทำให้เหรียญนั้นสูญเสียมูลค่าไป

Copyright by Mahidol University

รูปที่ 55 เหรียญเงินที่จะทำการลงยา

รูปที่ 56 เหรียญเงินที่คู้ยพื้นแล้ว

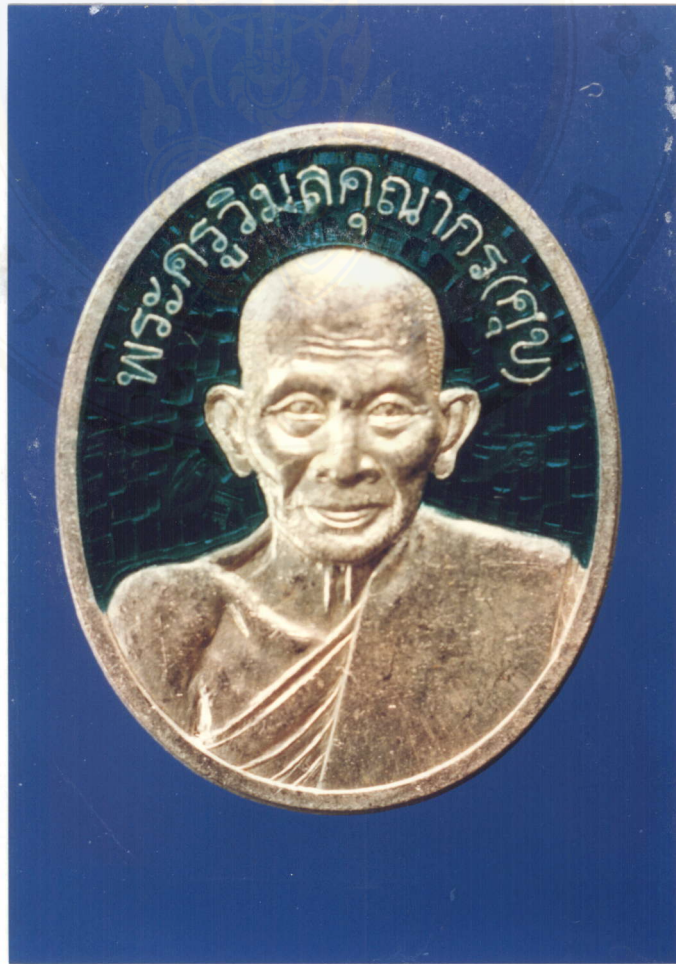
เมื่อได้เหรียญเงินที่ผ่านการคั่วมาแล้ว จะต้องนำมาล้างในกรดกำมะถันเจือจาง ประมาณ 3-5% หรือผงซักฟอกอ่อน ๆ เพื่อล้างคราบไขมันที่เกิดจากการคั่วของช่างคั่วออก โดยใช้แปรงสีฟันแปรงทั้งหน้า-หลัง ทีละเหรียญ แล้วนำไปล้างในน้ำสะอาดอีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วนำมาวางบนผ้าสะอาด ใช้ผ้าซับทั้งหน้า-หลัง แล้วใช้ไดร์เป่าลมร้อนให้แห้งสนิท ขณะที่จะหยิบเหรียญนำไปที่โต๊ะลงยา ช่างทองจะต้องทำความสะอาดมือและเช็ดมือด้วยผ้าสะอาดให้แห้งสนิทก่อน จากนั้นจึงลำเลียงเหรียญไปยังโต๊ะลงยา เพราะเหรียญเงินเป็นเหรียญที่เมื่อลงยาเสร็จแล้วก็ใช้ได้ทันที ไม่มีการทำผิวหรือนำไปชุบทองเหมือนเหรียญทองแดง ดังนั้น จึงต้องระมัดระวังเรื่องความสะอาดเป็นพิเศษ เพราะถ้ามือไม่สะอาดจะทำให้เมื่อเสร็จแล้วอาจมีคราบสีดำติดอยู่ที่เหรียญ หรือมีฟองอากาศ หรือตามดได้ ก่อนการลงยาจะต้องดูก่อนว่าจะลงสีอะไร เช่น ถ้าเป็นสีน้ำเงินก็ไม่ต้องลงหนามาก เพราะตัวสีจะเข้มอยู่แล้ว ถ้าลงหนามากสีจะมืดทึบ แต่หากเป็นสีฟ้า สีเหลือง

รูปที่ 57 เหรียญเงินลงยาพื้น (ชั้นแรก)

ต้องลงให้หนาเข้าไว้ โดยเฉพาะตรงร่องลายหรือตัวหนังสือ เพราะจะไม่มี การลงซ่อมอีกเมื่อมีการ ฤลายแล้ว กรรมวิธีการตักสีและนำมาหยอดในร่องลายก็เหมือนเหรียญทองแดงทุกประการ เมื่อ ลงยาจนครบตามที่ต้องการ (ปกติจะลงยาคราวละไม่เกิน 50 เหรียญ เพื่อสะดวกในการดูแลรักษา) ก็นำไปเผาไฟได้เลย

การเผาไฟเพื่อให้ตัวยาละลายติดกับเหรียญ ก็คล้ายกับการเผาไฟเหรียญทองแดง คือ มี การเผาด้วยไฟอ่อน ๆ และห่าง ๆ เหรียญ เพื่อไล่น้ำออกจากเหรียญให้แห้ง เพื่อป้องกันการแตก หรือเป็นตามดของเหรียญ ที่ต้องระวังต่างจากเหรียญทองแดงคือ เหรียญเงินมีจุดหลอมเหลวต่ำ กว่าทองแดง จะเผาไฟนานเหมือนทองแดงไม่ได้ ช่วงลงยาจะต้องคอยดูตัวยาละลายและตัวเหรียญเป็น พิเศษ ไม่อย่างนั้นเหรียญอาจจะละลายได้ เมื่อเผาไฟจนครบทุกเหรียญก็ปล่อยให้เย็นตามธรรม ชาติ

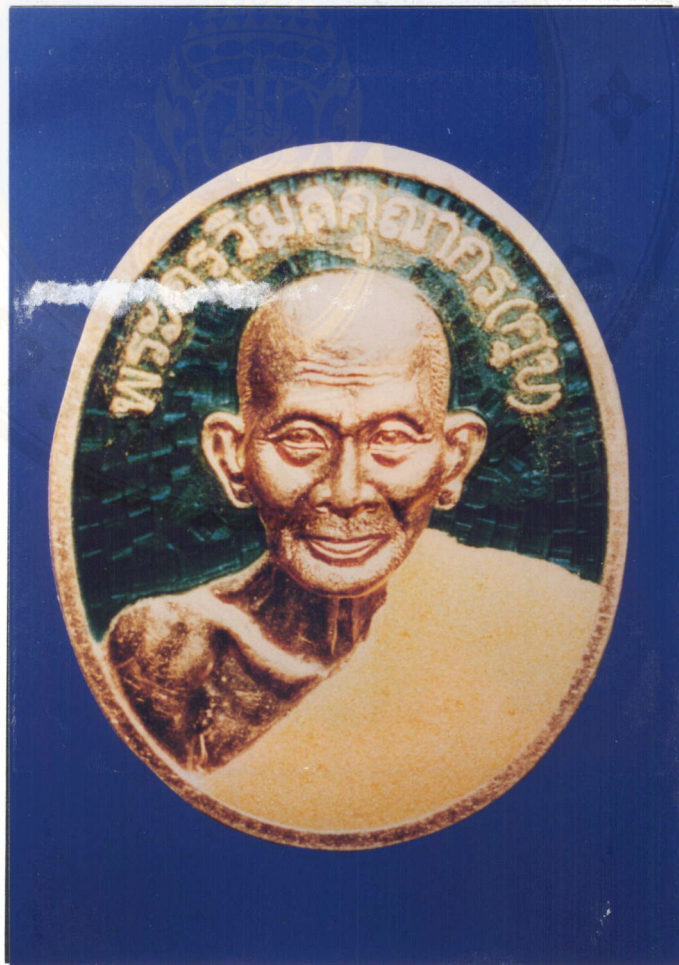

เมื่อเหรียญเย็นแล้ว ก็นำมาถูลายหรือตัวหนังสือให้ขึ้นหรือถึงเนื้อโลหะ (เพราะยาจะไปกลบลายหรือตัวหนังสือไว้) โดยใช้กากเพชรเบอร์ 180 ซึ่งเป็นอย่างหยาบก่อน แล้วจึงใช้หินกากเพชรเบอร์ 300 ซึ่งเป็นเบอร์ที่ละเอียดกว่าแล้วเก็บลายละเอียดอีกครั้งด้วยกระดาษทรายน้ำเบอร์ 600 จนกว่าจะดูเรียบร้อย การถูจะถูตรงบริเวณที่มีลายหรือตัวหนังสือเท่านั้น แล้วนำไปขัดในกรดกำมะถันเจือจาง 5% เฉพาะทางด้านหน้าเพื่อล้างคราบไขมันและสิ่งสกปรกออก จากนั้นเป่าลมร้อน จึงนำเหรียญมาตรวจซ่อมยา และเสริมยาให้เต็ม แต่จะไม่ลงตรงลายหรือตัวหนังสืออีก จากนั้นจึงนำไปเผาไฟโดยวิธีเดิม และปล่อยให้เย็นโดยธรรมชาติ

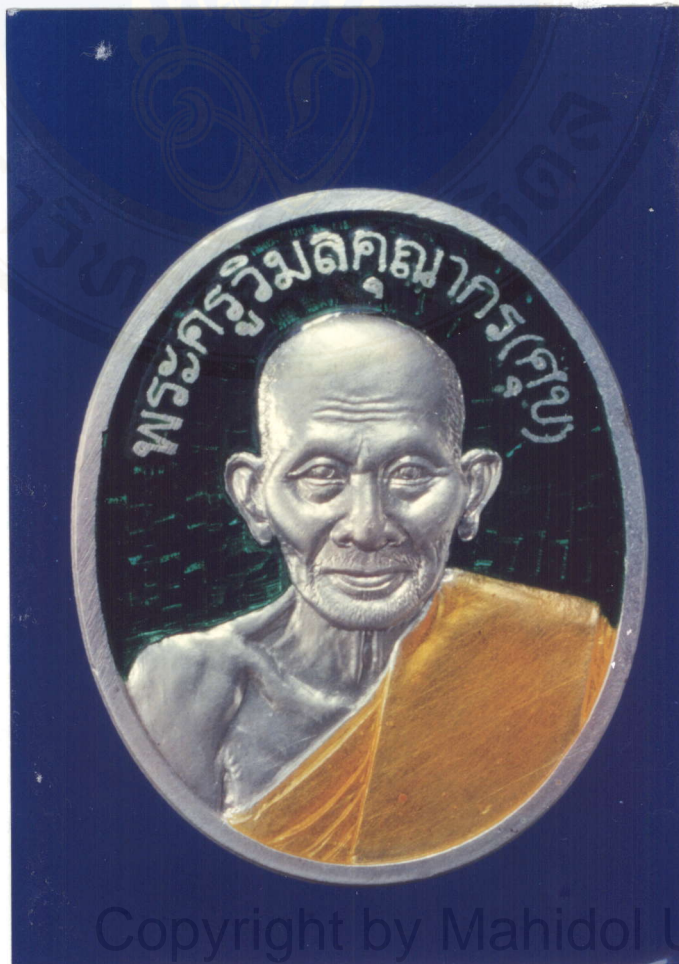
รูปที่ 59 เหรียญเงินที่ผ่านการถูลายด้วยหินกากเพชร

นำเหรียญมาขัดในกรดกำมะถันเจือจาง 5% ด้วยแปรงสีฟัน เฉพาะตรงจีวรที่จะลงยา แบบระบายสีจะต้องขัดให้สะอาดมากกว่าปกติ เพราะหากมีสิ่งสกปรกจะทำให้ตัวยาเป็นฟองไม่ใส หรือเป็นตามดทำให้ดูไม่สวยงาม โดยเฉพาะสีเหลืองตรงจีวรพระซึ่งเป็นสีโปร่งใส หากการลงยาไม่สมบูรณ์จะเห็นชัดมาก เฉพาะด้านหลังเหรียญในขณะนี้จะมีรอยคราบผิวไฟเป็นรอยตะแกรงที่เหรียญวางทับไว้ (สำหรับตะแกรงที่ใช้วางเหรียญเงิน ถ้าเป็นตะแกรงใหม่จะต้องนำไปใช้กับเหรียญทองแดงก่อนสัก 3-4 ครั้ง เพื่อให้สารเคมีที่เคลือบเส้นลวดหมดไป มิฉะนั้นเหรียญเงินจะมีคราบดำติดแน่นล้างออกยากมาก) ถ้าหากใช้แปรงสีฟันถูแล้วไม่ออก จำเป็นจะต้องใช้แปรงทองเหลืองถูให้ออกได้ เพราะถ้าข้างหลังเหรียญมีรอยคราบผิวไฟเป็นรอยตะแกรงแล้ว จะทำให้ไม่ได้รับความสนใจจากนักสะสมเหรียญ เพราะมองดูไม่สวยงาม เป็นรอย ซึ่งในการลงยาครั้งสุดท้ายนี้จะต้องขัดรอยต่างออกให้หมด

รูปที่ 60 เหรียญเงินลงยาจิวรพร้อมสำหรับการเป่าไฟครั้งสุดท้าย

เมื่อเหรียญได้ผ่านกระบวนการทำความสะอาดและแห้งแล้ว ก็นำเหรียญมาลงยาแบบ ระบายสี ซึ่งในที่นี้คือสีจิวรพระ ซึ่งเป็นสีเหลือง จำเป็นต้องรักษาความสะอาดของเหรียญ และ พิถีพิถันเป็นพิเศษ เพราะไม่เช่นนั้นแล้วจิวรจะออกมาไม่สวย มองเห็นได้ชัด เพราะสีเหลืองเป็น สีโปร่งใส และมีสีอ่อนมองเห็นภายในตัวยาได้ตลอด และจะเป่าไฟซ้ำไม่ได้ ไม่เช่นนั้นสีเหลืองจะ ดำคล้ำไหม้ได้ เมื่อลงยาเสร็จก็นำไปเป่าไฟโดยวิธีการเช่นเดิม แต่จะแตกต่างจากเหรียญ ทองแดงตรงที่ขณะที่ตัวยาละลายนั้น ช่างลงยาจะต้องใช้ที่คีบ คีบเหรียญขึ้นมาให้เนื้อตะแกรง ลวดราว 1 นิ้ว เพื่อให้ไฟจากด้านล่างเลียรอยคราบผิวไฟของตะแกรงบนเหรียญให้ขาวนวล เหมือนกันหมดทั้งเหรียญ ซึ่งใช้เวลาไม่ถึง 10 วินาทีเท่านั้น โดยดูจากเหรียญว่าถ้าแดงเป็นสีส้มก็ เป็นอันใช้ได้แล้ว แล้ววางลงที่เดิมบนตะแกรง ซึ่งช่างจะต้องใช้ความชำนาญในการคีบเหรียญขึ้น มาและวางลงในที่เดิม เพราะหากทำไม่ดีเหรียญตก ก็จะทำให้เสียหาย เพราะเหรียญกำลัง ร้อน หากตกยาจะแตกเหรียญจะบิ่นทำให้เกิดความเสียหายได้ เมื่อเป่าไฟเสร็จแล้วก็ปล่อยให้เย็น ลงตามธรรมชาติ แล้วบรรจุลงถุงซิปลิดึงเหรียญ โดยเวลาหยิบจะต้องใช้มือที่สะอาดจับขอบ เหรียญเท่านั้น ไม่เช่นนั้นจะเป็นคราบมือติดไปกับเหรียญ พอเก็บไว้นานเข้าตรงส่วนนั้นจะมีสีดำ เกิดขึ้น ทำให้เหรียญไม่สวย

รูปที่ 61 เหรียญเงินที่ผ่านการเป่าไฟครั้งสุดท้าย

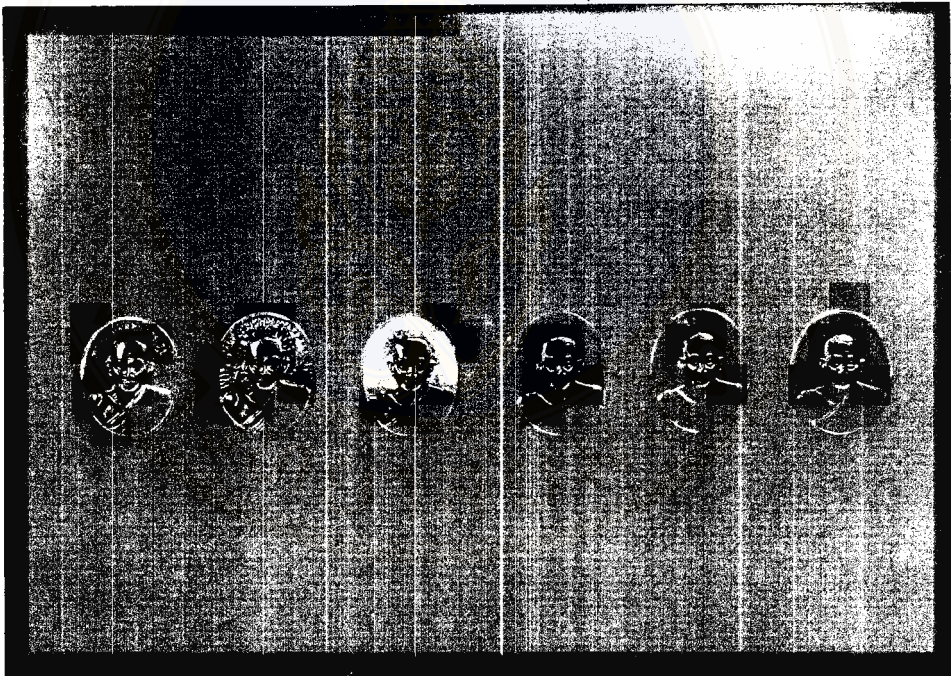

รูปที่ 62 ขั้นตอนการลงยาแบบผสมเหรียญเงิน

รูปที่ 63 ขั้นตอนการลงยาแบบผสมเหรียญเงิน

3.4.3.3 การลงยาแบบผสมเหรียญทองคำ เหรียญทองคำเป็นเหรียญที่ลงยาได้ง่ายกว่าเหรียญเงิน ดังนั้น กรรมวิธีการลงเหรียญทองคำจึงใช้แบบเดียวกับเหรียญเงินทุกประการ เพียงแต่การลงยาเหรียญทองคำช่างมักจะระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะเป็นเหรียญที่มีค่า และจะให้ผู้ที่อาวโสหรือไวใจได้เป็นผู้ลงยา และมักจะเป็นผู้ที่มีฝีมือดี ดังนั้นเหรียญทองคำโดยทั่วไปจะทำออกมาได้สวยงามประณีต งดงาม แต่สีที่มองเห็นจากเหรียญทองคำจะไม่เหมือนกับเหรียญเงินนัก เพราะเหรียญทองคำจะมีพื้นสีเหลืองของทองคำผสมกับตัวยาออกมาด้วย จึงมองเห็นเป็นสีเหลืองผสมกับสีของตัวยานั้น ๆ ผิดกับเหรียญเงินที่มีพื้นเป็นสีขาว ถือว่าเป็นสีกลาง เมื่อลงยาสีอะไรก็จะได้สีอย่างนั้นออกมา

รูปที่ 64 ขั้นตอนการลงยาแบบผสมเหรียญทองคำ

3.5 การตรวจสอบความเรียบร้อยและการเก็บรักษาเหรียญลงยา

3.5.1 การตรวจสอบความเรียบร้อยเหรียญลงยา

การตรวจสอบความเรียบร้อยของการลงยาว่าเป็นไปตามที่วงการสะสมนิยมหรือไม่ ทั้งนี้ช่างลงยาจะต้องเป็นคนตรวจสอบคนแรกเมื่อเหรียญเย็นลง โดยดูว่าเหรียญมีลักษณะที่ไม่ดีอย่างนี้หรือไม่ เช่น

- ลักษณะยาเปราะเป็นช่องลายข้างเคียงหรือขอบเหรียญ
- ผิวเหรียญมีคราบไฟสีดำเกรียมเนื่องจากความสกปรก
- มีฟองอากาศอยู่ในตัวยามาก
- สีส้มเพี้ยน เช่น คล้ำ หรือไหม้
- ผิวของตัวยาเป็นตามด
- คราบผิวไฟด้านหลังเป็นรอยตะแกรงลวด
- ช่องลายหรือตัวหนังสือเป็นรอยขีดข่วนหยาบมาก
- ผิวตัวยาไม่เต็มเหรียญ มีที่สูง ๆ ต่ำ ๆ หรือแตก

หากเหรียญลงยามีลักษณะดังกล่าวข้างต้นนี้ จะต้องทำการตกแต่งซ่อมแซม หรือต้องล้างตัวยาออกหมดด้วยกรดกัดแก้วเพื่อลงยาใหม่ หากเป็นเหรียญทองแดงจะไม่นิยมซ่อมแซมแต่จะคัดทิ้งเพราะเหรียญมีราคาสูงไม่คุ้มกับที่เสียเวลา เพราะการซ่อมแซมจะต้องใช้เวลามากกว่าการลงยาเหรียญใหม่

3.5.2 การตกแต่งและซ่อมแซมเหรียญลงยา

หากเหรียญลงยามีตัวสีเปราะเป็นช่องลายข้างเคียงหรือขอบเหรียญ สามารถตกแต่งและซ่อมแซมใหม่ได้ หากสาเหตุมาจากตัวยาก็ใช้เหล็กแหลมที่ทำจากใบเลื่อยค่อย ๆ แคะเอาส่วนที่ไม่ดีออก หากเป็นมากก็จะต้องใช้กรดกัดแก้วล้างออกทำใหม่ทั้งเหรียญ เช่น มีฟองอากาศมาก, ผิวของตัวยาเป็นตามด, สีส้มเพี้ยน จะต้องล้างทั้งเหรียญแล้วลงมือทำใหม่ หากผิวยามีตามดเพียงเล็กน้อยอาจใช้เหล็กแหลมแคะส่วนที่เป็นตามดให้กว้าง นำไปทำความสะอาดใหม่ แล้วลงยาสีเดิมทับ เมื่อลงยาเรียบร้อยแล้ว นำไปวางไว้บนตะแกรง แล้วค่อย ๆ ให้ความร้อน เพราะสีเหลืองจะโดนความร้อนได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าเป่าซ้ำจะมีสีคล้ำ หรือสีแดง ถ้าโดนไฟหลาย ๆ ครั้ง ก็จะมีสีคล้ำลง หรือเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล วิธีแก้ที่จะไม่ให้เกิดลักษณะนี้ได้ ต้องนำน้ำแข็งที่เป็นก้อนใหญ่ ๆ มาไว้ข้าง ๆ หัวแก๊ส เมื่อเป่าไฟจนมองเห็นว่ายาละลายดีแล้วรีบใช้ปากกีบ คีบเหรียญ

ขณะที่ยั้งร้อนนั้น เอาด้านหลังเหรียญกดลงบนน้ำแข็งทันที จะช่วยทำให้สีแดงและสีเหลืองไม่คล้ำลงได้

รูปที่ 65 งานลงยาประอะเป็อนทองลายด้านข้าง

หากด้านหลังเหรียญมีคราบผิวไฟอันเนื่องจาก มีรอยตะแกรงลวด มีวิธีแก้โดยนำเหรียญไปแปรงในกรดกำมะถันเจือจาง 5% ด้วยแปรงสีฟัน หากไม่ออกจำเป็นจะต้องใช้แปรงทองเหลือง ก็ต้องระวังค่อย ๆ แปรงจนกว่าร่องรอยจะหายไป จากนั้นนำไปเช็ดให้แห้งด้วยผ้าสะอาด แล้วนำไปเผาไฟจนเหรียญร้อนเป็นสีส้ม จึงนำปากคิบบคิบบเหรียญจุ่มลงในน้ำแข็งก้อนในทันที ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเปลี่ยนสีของตัวยา

ลักษณะที่ปรากฏได้บ่อย ๆ โดยเฉพาะเหรียญที่ลงยาร้านอื่นที่ไม่ใช่ช่างชั่ง ก็คือมีช่องลายหรือตัวหนังสือเป็นรอยขีดข่วนหยาบมาก เนื่องจากการใช้กากเพชรถู แล้วไม่ใช้กระดาษทรายเก็บรายละเอียด หรือเก็บรายละเอียดแล้วแต่ไม่เรียบร้อย ข้อนี้ก็จะต้องใช้กระดาษทรายถูร่องลายหรือตัวหนังสือใหม่ให้ได้ผิวเรียบตามที่ต้องการ แล้วจึงนำไปทำความสะอาดให้แห้งจึงนำไปเผาไฟใหม่ และเมื่อยาละลายดีแล้วก็ใช้ปากคีบ คีบจุ่มลงบนก้อนน้ำแข็งเช่นกัน เพื่อป้องกันสีของตัวยาคือจะมืดเพี้ยนไป หากมีเหรียญใดตัวยาคือไม่เต็ม มีที่สูง-ต่ำไม่เท่ากันก็แก้โดยนำเหรียญมาทำความสะอาด เช่นที่เคยทำแล้ว นำมาลงยาใหม่เพิ่มเติมตรงที่ไม่เรียบ หลังจากเผาไฟจนยาละลายแล้วก็คีบลงบนก้อนน้ำแข็งเช่นกับข้ออื่น ๆ เช่นกัน

รูปที่ 66 งานลงยาเป็นตามด

รูปที่ 67 ครอบรอบตะแกรงลาวด

รูปที่ 68
งานลงยาเป็นฟองอากาศ

รูปที่ 69
ช่องลายลงยาหยาบ

Copy

รูปที่ 70
ลักษณะยาแตก

รูปที่ 71 ลงยาไม่เต็มช่องลาย
ตัวหนังสือ และช่องลาย
ไม่เก็บรายละเอียด

Copyr

3.5.3 การเก็บรักษาเหรียญลงยา

ตามปกตินักสะสมเหรียญจะไม่จับเหรียญให้โดนหน้าเหรียญคือจะจับตรงขอบของเหรียญ เพื่อป้องกันมิให้มีคราบเหลืองโคลไปเกาะที่เหรียญ ซึ่งเมื่อทิ้งไว้นาน ๆ ตรงคราบมือที่จับก็จะมีรอยปรากฏขึ้น หากเป็นเหรียญลงยาก็อาจทำให้เหรียญดำหรือมีคราบจับที่เหรียญ ดังนั้น เวลาจับจะต้องจับที่ขอบเหรียญเท่านั้น และมือจะต้องสะอาดเสมอ

เหรียญลงยาเมื่อเย็นตัวลง ช่างลงยาจะบรรจุเหรียญลงใส่ถุงซิปลิพเหรียญละ 1 ถุงเท่านั้น จะไม่ใส่รวมกันโดยเด็ดขาด เพราะจะทำให้เหรียญกระทบหรือเสียดสีกันจนเป็นรอย เพราะเหรียญเมื่อผ่านการลงยาแล้วจะนิ่มลงมาก เนื่องจากโดนความร้อนจากแก๊สเป่าจนแดง อย่างน้อย 2-3 ครั้ง ทำให้เหรียญอ่อนตัวลงมาก หากทำตกลงพื้นเหรียญจะบุบในทันที และตัวยาอาจแตกได้ จากการสังเกตพบว่า การเก็บเหรียญเงินลงยาในถุงซิปลิพ จะทำให้อากาศภายนอกเข้าไปได้น้อยมาก เหรียญเงินลงยาจะไม่ดำ หากเก็บไว้ข้างนอกที่ถูกอากาศ โดยเฉพาะอากาศในกรุงเทพฯ ซึ่งมี ก๊าซกำมะถันหรือใกล้กองขยะ หรือสิ่งเน่าเหม็น ก็จะทำให้เหรียญเงินลงยาดำได้เร็วกว่าปกติ (เฉพาะเหรียญเงินเท่านั้น)

นักสะสมมักจะนำเหรียญลงยา (เนื้อเงิน) ไปเลี่ยมพลาสติก เพื่อป้องกันไม่ให้เหรียญดำ แต่หากเหรียญเกิดดำขึ้นมาก่อนนำไปใช้ อาจใช้ผงซักฟอกกับแปรงสีฟันขัดคราบสีดำนั้นก็หายได้ หากมีคราบสีดำมากอาจจะใช้แช่ลงในโปดัสเซียมเพอร์โรไซยาไนด์ ราว 5 วินาที เหรียญก็จะกลายเป็นสีขาวเหมือนเดิมได้ ตามปกติเหรียญเงินลงยามักจะสร้างปัญหาให้กับนักสะสมมาก แต่เหรียญทองแดงลงยากับเนื้อทองคำจะไม่มีปัญหานี้เกิดขึ้น ดังนั้นการเก็บเหรียญเนื้อเงินลงยา จึงต้องเก็บในที่อากาศสะอาดมิดชิด

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นผลจากการเข้าไปศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ และสนทนาซักถาม 'ช่างช่าง' หรือ นายอภิชาติ อุดมรัตน์ศิลป์ ตลอดระยะเวลากว่า 4 ปี เทคนิคและวิธีการลงยาเหรียญของช่างช่างนับว่าเป็นประโยชน์ต่อวงการลงยาทุกแขนงและสมควรอนุรักษ์ไว้ศึกษาต่อไป

บทที่ 4

บทบาทของเหรียญลงยาในสังคมไทย

4.1 บทบาทการลงยาเหรียญของ "ช่างช่าง" ต่อวงการเหรียญลงยา

การที่ช่างช่างได้พัฒนาวิธีการลงยาของตนจนสามารถลงยาออกมาได้สวยงาม ประณีตกว่าที่เคยมีมาในอดีต อีกทั้งการลงยาบางเหรียญก็ยังสร้างความพิศวงแก่ช่างลงยาด้วยกันว่าใช้เทคนิคอย่างไร เพราะไม่เคยเห็นงานลงยาที่มีความสวยงามประณีตอย่างนี้มาก่อนเลย จึงทำให้งานลงยาของช่างช่างมีบทบาทสำคัญต่อวงการต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 บทบาทต่อนักสะสมเหรียญ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น งานลงยาในยุคต้น ด้วยความจำกัดทางด้านเทคโนโลยีจึงทำให้การผลิตเหรียญลงยาเป็นไปด้วยความยากลำบาก ถึงแม้จะใช้ช่างทองเป็นผู้ลงยา แต่งานก็ออกมาได้สวยงามระดับหนึ่งเท่านั้น ยิ่งต่อมาในยุคกลางหรือหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยแล้วงานส่วนใหญ่จะใช้ช่างลงยาเครื่องหมายและเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ทำให้งานออกมาไร้ความประณีต จึงไม่ได้รับความนิยมจากนักสะสม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา งานเหรียญลงยาได้รับความนิยมอย่างสูงในวงการนักสะสมเหรียญ เพราะช่างช่างได้พัฒนาการลงยาให้มีความสวยงาม ประณีต กว่าในอดีตที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัด และช่างช่างได้มีบทบาทร่วมในการออกแบบและจัดทำเหรียญ ซึ่งแต่เดิมช่างช่างไม่เคยได้มีส่วนร่วมในส่วนนี้ จึงทำให้นักสะสมเหรียญนิยมงานลงยาของช่างช่าง ซึ่งมีความสวยงามประณีต แตกต่างจากเหรียญลงยาที่มาจากแหล่งอื่น ซึ่งพอจะแยกถึงความแตกต่างได้ดังนี้

4.1.1.1 ความคมชัดของร่องลายหรือตัวหนังสือ

4.1.1.2 ความหยาบของการถูร่องลายหรือตัวหนังสือ

4.1.1.3 ความสวยงามของลายคู่ย์

4.1.1.4 ความสะอาดของเหรียญและคราบผิวไฟ

4.1.1.5 ลักษณะความเรียบของตัวยานบนพื้นเหรียญ

4.1.1.6 ความสดใสของสี

4.1.1.1 ความคมชัดของร่องลายหรือตัวหนังสือ เป็นจุดเด่นที่มองเห็นได้ชัด ซึ่งเกิดจากแม่พิมพ์เหรียญและมีมือการลงยา คือ

(ก) แม่พิมพ์ ตามปกติการทำร่องลายหรือตัวหนังสือ ช่างแกะแม่พิมพ์ มักจะแกะตัวหนังสือเอง ทำให้ความสม่ำเสมอและสูง-ต่ำ ของร่องลาย และตัวหนังสือ ผู้การแกะ ด้วยเครื่องแกะ 3 มิติ หรือภาษาช่างเรียกว่า "เดินเครื่อง" ไม่ได้ การเดินเครื่องนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับเหรียญลงยาพอ ๆ กับฝีมือของช่างลงยาเลยทีเดียว เพราะถ้าหากช่างแกะตัวหนังสือด้วยมือแล้ว ความสม่ำเสมอและต้นลึกของตัวหนังสือจะไม่เท่ากันเลยในแต่ละตัว ทำให้เวลาถูลาย ถูได้ยากมาก หรือบางตัวถูไม่ขึ้นเพราะลายตื้นมาก ถึงช่างจะมีฝีมืออย่างไรงานลงยากก็จะออกมาไม่สวย ถ้าตัวลายหรือหนังสือขึ้นไม่เท่ากัน ช่างซึ่งจะเป็นผู้บอกให้แกะตัวหนังสือด้วยเครื่องเสมอ หากเหรียญนั้นจะลงยา หากเป็นร้านอื่นแล้วจะยังไม่ทราบ หรือไม่ให้ความสำคัญ

รูปที่ 72 เหรียญที่มีการทำแม่พิมพ์ที่ดี

รูปที่ 73 เหรียญที่มีการทำแม่พิมพ์ที่ไม่ดี

(ข) ฝีมือช่าง ดังได้กล่าวแล้วว่า ถ้าหากแม่พิมพ์ไม่ดี ช่างฝีมือดีก็ไม่สามารถทำให้เหรียญลงยาสวยได้ แต่หากแม่พิมพ์ดี และมีลวดลายละเอียดมาก ก็จะเป็นที่แสดงฝีมือของช่างลงยาได้เป็นอย่างดีว่ามีความสามารถแค่ไหน ช่างที่มีฝีมือจะสามารถลงยาได้ทุกซอกทุกมุมของลวดลาย และมีความคมชัด สวยงามมาก หากช่างที่ฝีมือไม่ดีบางครั้งไม่สามารถลงได้เลย หรือลงได้แต่ไม่ชัด เปรอบะเปื้อนล้าช่องลายอื่น ๆ

รูปที่ 74 เปรียบเทียบแม่พิมพ์และฝีมือการลงยา

4.1.1.2 ความหยาบของการถูร่องลายหรือตัวหนังสือ ชื่อนี้เกิดจากการใช้หินกากเพชรเบอร์หยาบแล้วไม่ใช้กระดาษทรายเก็บรายละเอียด ยิ่งไปกว่านั้นยังทราบว่าบางแห่งใช้เครื่องขัดเลยก็มี ทำให้งานออกมาหยาบมาก แลดูไม่สวยงาม เท่าที่ผู้วิจัยดูผลงานแหล่งลงยาอื่น ๆ แล้วไม่พบว่ามีการใช้กระดาษทรายน้ำเก็บรายละเอียดเลย นับเป็นความแตกต่างจากช่างช่างอย่างเห็นได้ชัด

รูปที่ 75 ตั๋วหนังสือเรียบร้อย

รูปที่ 76 ตั๋วหนังสือหยาบ
ไม่เก็บรายละเอียด

4.1.1.3 ความสวยงามของลายค้อย ช่างค้อยของช่างซึ่งจะค้อยพื้นเหรียญได้สวยงาม เป็นระเบียบ เวลาสะท้อนแสงสีจะมีสีสวยงามมอดุมมีคุณค่า หากค้อยไม่มีความสม่ำเสมอจะมอดุม ไม่เป็นระเบียบ ทำให้คุณค่าของเหรียญลดไปในทันที นับเป็นข้อแตกต่างจากร้านอื่น ๆ อีกข้อหนึ่ง ของงานลงยาช่างซึ่ง ซึ่งบางครั้งเมื่อพบลายที่ค้อยยังสามารถบอกได้ว่าร้านใครลงยา หรือฝีมือใครเป็นช่างค้อย (ช่างค้อยของช่างซึ่งมีหลายคน)

รูปที่ 77 ลายค้อยเป็นระเบียบ สวยงาม

รูปที่ 78 ลายค้อยไม่เป็นระเบียบ

4.1.1.4 ความสะอาดของเหรียญและคราบผิวไฟ นับเป็นเทคนิคการลงยาอีกข้อหนึ่งที่แตกต่างไปจากที่อื่น ซึ่งเราจะพบว่างานลงยาของร้านอื่น ๆ ไม่สามารถทำให้เหรียญสะอาดและมีคราบผิวไฟเรียบไม่มีร่องรอยของตะแกรงลวดได้ ชำร่ายบางครั้งเปอร์เซ็นต์ของเหรียญเงินต่ำ ทำให้ลงยาแล้วเหรียญดำต้องนำไปชุบเงินอีกครั้งหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่เป็นเหรียญเงิน ซึ่งสำหรับเปอร์เซ็นต์ของเงินแล้ว ช่างซึ่งจะเป็นผู้บอกโรงบ่มว่าไม่ควรทำเงินให้มีเปอร์เซ็นต์ต่ำด้วยตัวเอง ทำให้งานลงยาของร้านช่างซึ่งไม่ต้องไปชุบทำความสะอาดผิวใหม่เหมือนที่อื่น ๆ หากพบว่าเหรียญเงินลงยามีการชุบแสดงว่าเปอร์เซ็นต์เงินต่ำมาก หากเปอร์เซ็นต์ของเงินสูงแล้ว ช่างลงยาของร้านช่างซึ่งจะสามารถลงยาให้เหรียญมีผิวสะอาดไม่มีคราบสกปรกใด ๆ หากพบจะต้องนำไปแก้ไขใหม่ในทันที การทำให้คราบผิวไฟไม่มีรอยตะแกรงนับเป็นเทคนิคเฉพาะของร้านช่างซึ่งด้วย

รูปที่ 79 คราบผิวไฟด้านหลัง

4.1.1.5 ลักษณะความเรียบของตัวยาลงยาที่ดีสมบูรณ์ พื้นผิวหน้าจะต้องเรียบ บางแห่งลงยาพื้นเพียงครั้งเดียว เพราะต้องการประหยัดตัวยาลงยา หรือบางครั้งก็เพราะฝีมือไม่ดี ทำให้พื้นผิวขรุขระ ตัวยาลงยาไม่เต็มขอบเหรียญ ซึ่งส่วนใหญ่งานลงยาร้านอื่น ๆ จะมีปัญหาในการทำพื้นผิวให้เรียบนี้มาก เพราะต้องอาศัยเทคนิคการลงตัวยาลงยา และเทคนิคการเป่าไฟด้วย นับเป็นข้อแตกต่างของร้านช่างช่างกับร้านอื่น ๆ อีกข้อหนึ่งที่ยังมองเห็นได้ชัด

รูปที่ 80 ผิวหน้าด้วยยาเรียบ
และเต็มขอบ

รูปที่ 81 ผิวหน้าด้วยยาไม่เรียบ

4.1.1.6 ความสดใสของสี หากกระบวนการลงยาไม่ดีสีของตัวยาก็จะไม่สดใส ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่การบดตัวยา การผสมน้ำ การลงยา และการเผาไฟ หากกระบวนการถูกต้อง สมบูรณ์ตัวยาจะสดใสมาก

รูปที่ 82 การลงยาที่ดีสีจะสดใส

จากที่กล่าวมาแล้วทั้ง 6 ข้อ คือ ข้อแตกต่างของวงลงยาของช่างซึ่ง ที่ผู้วิจัยพบเห็น แต่ที่เด่นชัดที่สุดคืองานบางชิ้น บางแบบ ไม่มีร้านไหนทำได้เลย นอกจากช่างซึ่งเท่านั้น จากข้อแตกต่างนี้จึงทำให้นักนิยมสะสมเหรียญ หันมานิยมเหรียญลงยากันมากขึ้น

4.1.2 บทบาทต่อวงการช่างลงยา

งานลงยาเหรียญของช่างซึ่ง ได้สร้างความพิศวงและความลำบากใจให้แก่ช่างลงยาร้านอื่นๆ ไม่น้อย ความพิศวงเกิดจากที่ในวงการช่างด้วยกันเมื่อเห็นผลงานการลงยาเหรียญบางแบบแล้วไม่ทราบว่าจะช่างซึ่งใช้เทคนิคพิเศษอะไร จึงลงยาได้อย่างประณีตเช่นนั้น และไม่มีช่างลงยาร้านใดลงได้เหมือน สร้างความลำบากใจแก่ช่างลงยาร้านอื่น ๆ เพราะเจ้าของงานเมื่อเห็นงานลงยาฝีมือช่างซึ่ง ก็มักจะนำเหรียญตัวอย่างไปให้ดู และบอกความประสงค์ว่าต้องการทำเหรียญลงยา

แบบเหรียญตัวอย่าง ซึ่งถ้าเป็นโรงบิ๊มที่รู้จักกับช่างซึ่งก็จะนำไปให้ช่างซึ่งลงยา แต่มีโรงบิ๊มบางแห่งที่มีสายงานการลงยาของตนอยู่ก่อนแล้วก็จะลงยากับร้านในสายงานของตนเอง ทำให้เกิดปัญหากับช่างลงยามาก ซึ่งบางครั้งก็พอลงยาได้แต่ไม่ประณีตเท่า และยิ่งแบบที่ลงยายากก็จะทำให้เหรียญเสียหายมาก บางครั้งเสียหายถึง 50% ก็เคยมี ที่สร้างความลำบากใจให้กับช่างลงยามากคือ มีบางแบบไม่สามารถลงยาได้เลย เช่น การลงยาแบบระบายสีหลาย ๆ สี เป็นต้น นับว่างานลงยาของช่างซึ่งมีผลกระทบต่อช่างลงยาร้านอื่น ๆ พอสมควร ยิ่งในตอนหลังที่ช่างซึ่งค้นพบวิธีการลงยาแบบไม่ต้องใช้หินกากเพชรดู แต่ร่องลายหรือตัวหนังสือจะเด่นลอยขึ้นมาเอง และสามารถลงยาได้ทุกซอกทุกมุมของร่องลาย ถือว่าเป็นเทคนิคเฉพาะวิธีการลงยาแบบไม่ต้องใช้หินกากเพชรดูร่องลายนี้ นับเป็นความโดดเด่นเฉพาะของร้านช่างซึ่งเลยที่เดียว

4.1.3 บทบาทต่อวงการสร้างเหรียญลงยา

ในวงการนักสร้างเหรียญลงยา ในปัจจุบันต่างต้องการให้ช่างซึ่งลงยาเหรียญของตน เพราะผลงานจะออกมามีความสวยงามประณีตดูมีคุณค่า อันส่งผลให้เหรียญนั้นจำหน่ายได้ง่าย และเป็นที่ต้องการของนักสะสมเหรียญ ซึ่งนับวันก็จะมีความต้องการให้ช่างซึ่งลงยาเหรียญของตน เพราะผู้สร้างเหรียญรู้จักช่างซึ่งกันมากขึ้น และอีกประการหนึ่งที่มีผลไม่น้อยคือการนำเหรียญซึ่งเป็นผลงานการลงยาของช่างซึ่งเป็นตัวอย่างไปให้โรงบิ๊มทำตามแบบ ส่วนใหญ่โรงบิ๊มก็จะต้องส่งไปลงยาที่ช่างซึ่ง และที่สำคัญคือ ร้านช่างซึ่งมีคนงานมากกว่าที่แห่งอื่น ๆ ถ้าหากทำจำนวนมาก ถ้าส่งไปร้านอื่นจะทำได้ไม่ทันตามกำหนด เพราะการจัดทำเหรียญจะมีการกำหนดวันพุทธาภิเษกไว้แล้ว จึงเป็นข้อที่ได้เปรียบของช่างซึ่ง ด้วยสาเหตุดังกล่าวในปัจจุบันงานลงยากว่า 90% ที่มีในประเทศไทยจะลงยาที่ร้านช่างซึ่ง จึงทำให้ยุคนี้จึงมีเหรียญลงยาที่สวยงามของช่างซึ่งมาสู่วงการพระเครื่องอยู่เสมอ

4.2 บทบาทของเหรียญลงยาในสังคมไทย

จากการที่ช่างซึ่งได้พัฒนาการลงยาเหรียญให้มีความสวยงาม ประณีตกว่าที่เคยมีมาในอดีต จนเป็นที่ยอมรับของนักสะสมเหรียญ จึงทำให้เหรียญลงยาเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมากในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.2.1 บทบาทด้านความเชื่อ และค่านิยมในสังคม

ในสมัยก่อนการแขวนพระเครื่องมีจุดประสงค์เพื่อใช้ป้องกันและคุ้มภัยจากอันตรายทั้งปวง ส่วนมากผู้ชายจะใส่มากกว่าผู้หญิง ผู้หญิงส่วนใหญ่มักจะใส่จี้ห้อยคอที่มีความสวยงามมากกว่า แต่ในสมัยปัจจุบัน ผู้หญิงกลับหันมานิยมใส่พระเครื่องกันมากขึ้น และโดยส่วนมากผู้หญิงมักจะใส่สร้อยแล้วแขวนพระเครื่องออกมานอกเสื้อเพื่อโชว์มากกว่าที่จะใช้เป็นเครื่องป้องกันภัย เพราะเหตุที่เหรียญลงยาเป็นเหรียญที่มีสีสันสวยงามกว่าเหรียญธรรมดาที่ไม่ได้ลงยา ดังนั้นเหรียญลงยาจึงได้รับความนิยมจากผู้หญิงมาก เพราะจุดประสงค์ของการแขวนพระของผู้หญิงในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปคือ ในสมัยโบราณผู้หญิงมักจะแขวนพระองค์เล็ก ๆ เช่น พระนางพญา เป็นต้น แต่ในปัจจุบันผู้หญิงมักนิยมพระองค์โต ๆ แล้วนำไปเลี่ยมทองประดับด้วยเพชร พลอย ที่มีค่า เพื่อเอาไว้อวดโชว์กัน เหรียญลงยาจึงได้รับความนิยมจากผู้หญิงเป็นพิเศษ เพราะเป็นเหรียญที่เลี่ยมทองแล้วดูสวยงาม ในส่วนผู้ชายคติความเชื่อก็เปลี่ยนไปบ้าง การแขวนพระอาจจะใช้เพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ส่วนหนึ่ง และเพื่อเอาไว้อวดหรืออวดกันอีกส่วนหนึ่ง ดังจะเห็นว่าการสร้างพระเครื่องในปัจจุบันจะต้องทำให้สวยงามไว้อวดกัน มิฉะนั้นจะไม่ได้รับความสนใจจากนักสะสม เหรียญลงยาจึงมีบทบาทมากในส่วนนี้ เพราะมีความสวยงามและมีคุณค่ามากกว่าเหรียญที่ไม่ได้ลงยา เมื่อมีเหรียญลงยารัชกาลที่ 5 และพระเกจิอาจารย์ต่าง ๆ ที่สวยงามประณีตออกมา ก็ทำให้นักสะสมเหรียญที่ระลึก เหรียญกษาปณ์ ซึ่งอยู่นอกวงการนักสะสมพระเครื่องหันมาให้ความสนใจสะสมเหรียญลงยากันมาก ทำให้ตลาดผู้บริโภคเพิ่มขึ้นอีกมาก เพราะนักสะสมเหรียญกษาปณ์ เหรียญที่ระลึก หรือนักสะสมแสตมป์ เหล่านี้ ส่วนมากจะเช่าบูชาเป็นชุด ๆ (ในแต่ละชุดมีหลายสี) จากการที่ผู้วิจัยอยู่ในวงการสร้างเหรียญลงยามา ๔ ปี ทำให้ทราบว่าเหรียญลงยาสีแดง เป็นสีที่ได้รับความนิยมสูงสุด รองลงมาคือสีน้ำเงิน และสีเขียว เป็นที่น่าสังเกตอีกว่า มีการจัดทำเหรียญลงยาเนื้อเงินลงยามากกว่าเหรียญทองแดงลงยา ทั้ง ๆ ที่ราคาต้นทุนและราคาจำหน่ายเหรียญทองแดงลงยาถูกกว่าเหรียญเงินลงยา แต่ปรากฏว่ากลับไม่ได้รับความนิยม ซึ่งน่าจะมาจากสาเหตุสองประการคือ ประการแรก เรื่องความสวยงาม เหรียญเงินเป็นเหรียญที่ลงยาได้สวยกว่าเหรียญทองแดงมาก และอีกประการหนึ่งในปัจจุบันกำลังซื้อของคนซื้อมีมากพอที่จะบูชาเหรียญเงินได้ เพราะถ้าหากนำเหรียญทองแดงลงยาไปเลี่ยมทองแล้วจะไม่คุ้มกัน คือ เหรียญทองแดงลงยาราคาจำหน่ายไม่เกินเหรียญละ 100 บาท แต่จะเสียค่าเลี่ยมราว 2,000-2,500 บาท ดังนั้น ถ้าจะเช่าไปบูชาแล้วส่วนใหญ่จะเลือกเนื้อเงิน หรือเนื้อทองคำ และที่สำคัญคือ สามารถแขวนโชว์หรืออวดกันได้อย่างไม่อายใคร

4.2.2 บทบาทด้านศาสนาและการพาณิชย์

ในปัจจุบัน การสร้างวัดอุ้มงคลของวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ในการสร้างอยู่ 2 ประการ คือ สร้างเพื่อเป็นที่ระลึกถึงคุณความดีของรูปเหมือนที่จัดสร้าง และ สร้างขึ้นเพื่อนำผลกำไรไปจัดสร้างสิ่งต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งส่วนใหญ่วัดในพุทธศาสนาในปัจจุบันมักจะนิยมจัดสร้างวัดอุ้มงคลในเชิงพาณิชย์กันมาก จะหาวัดที่ไม่สร้างวัดอุ้มงคลเลยมีน้อยมาก การจัดสร้างวัดอุ้มงคลในปัจจุบันแบ่งตามลักษณะของผู้สร้างได้ 3 ประเภท คือ

4.2.2.1 ผู้มีจิตศรัทธาสร้างถวาย การสร้างวัดอุ้มงคลในลักษณะนี้ เป็นวิธีที่มีมาแต่โบราณ เป็นวัดอุ้มงคลที่บริสุทธิ์ เหมาะสำหรับนำไปบูชาอย่างยิ่ง การสร้างลักษณะนี้เกิดจากลูกศิษย์ผู้ใกล้ชิดผู้มีจิตศรัทธาในองค์รูปเหมือนอาจจะเป็นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือ จึงได้สร้างวัดอุ้มงคลขึ้นมา แล้วนำไปถวายให้แจกฟรีหรือบูชาแล้วแต่วัดจะจัดการ การสร้างลักษณะนี้ ส่วนใหญ่จะใช้วัสดุที่จัดสร้างราคาต้นทุนต่ำ เช่น เนื้อทองเหลือง ทองแดง เนื้อผง จะมีเนื้อเงินและทองคำน้อยมาก

4.2.2.2 วัดเป็นผู้สร้าง ในกรณีนี้มีสองลักษณะใหญ่ ๆ คือ กรณีแรกสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกหรืออนุสรณ์ในวาระพิเศษ เช่น ครบรอบอายุ หรือที่ระลึกในการสร้างถาวรวัตถุ การสร้างส่วนมากจะแจกฟรีหรือสมนาคุณแก่ผู้ทำบุญ ซึ่งจะมีราคาไม่สูงนัก หรือบางทีก็ไม่กำหนดราคา การสร้างในลักษณะนี้ถือเป็นการสร้างแบบโบราณที่มาแต่ดั้งเดิมไม่ได้หวังจะได้เงินตอบแทน ส่วนอีกลักษณะหนึ่งคือวัดจะลงทุนจัดสร้างวัดอุ้มงคลโดยมีจุดประสงค์ที่จะนำกำไรไปสร้างเสนาสนะภายในวัด การจัดสร้างลักษณะนี้จะมีการโฆษณาในสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพระเครื่อง หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ และมีสถานที่รับจองหลาย ๆ แห่ง การจัดสร้างในลักษณะนี้ในยุคปัจจุบันมีมาก ถึงแม้จะลงทุนสูงแต่ก็สามารถทำกำไรได้ในระยะเวลาอันสั้น ส่วนทุนในการจัดทำบางวัดก็ออกเอง หรือบางครั้งก็มีนายทุนเป็นผู้ออกให้ยืมก่อน รวมถึงบางครั้งก็ช่วยในการจัดจำหน่ายด้วย การดำเนินการลักษณะนี้วัดสามารถควบคุมจำนวนการจัดสร้างได้

4.2.2.3 ศูนย์พระเครื่องเป็นผู้จัดสร้าง การสร้างวัดอุ้มงคลในยุคปัจจุบันที่มีผลทำให้มีเงินหมุนอยู่ในวงการพระเครื่องมาก เพราะศูนย์พระเครื่องหรือเอกชนจะเป็นผู้ไปติดต่อกับทางวัดโดยตรงเพื่อขออนุญาตจัดทำวัดอุ้มงคลรูปพระพุทธรูปหรือพระอาจารย์ของวัดนั้นๆ โดยเสนอค่าตอบแทนให้วัด โดยที่วัดไม่ต้องทำอะไรเมื่อทางวัดตกลงอนุญาต ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการทำ

หลักฐานการขออนุญาตไว้ (เพื่อการประชาสัมพันธ์ และสร้างความมั่นใจให้กับผู้บูชาวัตถุมงคลว่า วัดเป็นผู้ให้จัดสร้าง) ทางศูนย์พระเครื่องหรือเอกชนรายนั้นก็จะไปดำเนินการจัดสร้างวัตถุมงคลตามรูปแบบของตนเอง การสร้างวัตถุมงคลจะเน้นความสวยงามเป็นหลัก ซึ่งในช่วง พ.ศ. 2535-2538 เป็นช่วงที่เหรียญลงยาได้รับความนิยมมาก ส่วนใหญ่การจัดสร้างก็จะมีเหรียญลงยาด้วยเสมอ เมื่อการจัดสร้างวัตถุมงคลเพื่อใช้เป็นตัวอย่างและจัดทำแผนพับเสร็จ ก็จะมีการประคิมทางสื่อโฆษณาทุกชนิด เช่น หนังสือพระเครื่อง หนังสือพิมพ์รายวัน รายเดือน วิทยุ และโทรทัศน์ จะเห็นว่ารายการสร้างพระเครื่องบางรายการเฉพาะค่าโฆษณาก็ 5-10 ล้านบาทแล้ว ที่ลงทุนโฆษณากันมาก-มายขนาดนี้ก็เพราะการสร้างพระเครื่องแต่ละองค์กำไรอย่างน้อย 5-10 เท่าตัวเป็นอย่างต่ำ ดังนั้นศูนย์พระเครื่องต่าง ๆ จึงกล้าทุ่มโฆษณากันรายการละหลายล้านบาท เพราะเมื่อศูนย์พระเครื่องให้เงินค่าขออนุญาตจัดสร้างวัตถุมงคลแล้ว ศูนย์พระเครื่องก็จะดำเนินการจัดสร้างวัตถุมงคลนั้นตามความต้องการของตนเอง โดยที่วัดไม่สามารถควบคุมได้ จากนั้นจึงนำตัวอย่างวัตถุมงคลไปวางตามศูนย์ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ถึงขนาดรับจองที่ประเทศสิงคโปร์ก็มีแล้ว โดยศูนย์ที่รับจองเหล่านั้นจะได้รับค่าเปอร์เซ็นต์การจองตั้งแต่ 10-30 % ของราคาจำหน่าย ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้มีการเชียร์ให้วัตถุมงคลรุ่นนั้นดังเพื่อที่จะได้มีการจองมาก ๆ ถึงกับบางครั้งก็มีการซื้อไปจองเกิดขึ้นมาแล้วก็มี

การจัดสร้างวัตถุมงคลดังกล่าวมาถึงจุดเสื่อมตรงที่เมื่อวัตถุมงคลที่จัดสร้าง เป็นที่ต้องการหรือมีราคาแพงขึ้น ก็มีการสร้างเสริมขึ้นมาออกจำหน่ายอีก โดยที่มิได้ผ่านพิธีกรรมใด ๆ เลยสร้างความรำววยให้แก่ศูนย์พระเครื่องอย่างมหาศาล นับเป็นช่องทางหาเงินของศูนย์พระเครื่องที่ไร้คุณธรรม ทั้ง ๆ ที่ศูนย์พระเครื่องเหล่านั้นโดยพื้นฐานก็เป็นคนเชื่อเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อภินิหารีย์ และบาป-บุญ อยู่แล้ว แต่เขากลับมองข้ามเรื่องเหล่านี้ไป เมื่อมีผลประโยชน์มหาศาลที่เขาจะได้รับ

จากการกระทำสร้างพระเสริมขึ้นมาของศูนย์พระเครื่องที่ไร้คุณธรรม ทั้ง ๆ ที่การสร้างวัตถุมงคลตามจำนวนที่ได้รับการอนุญาตจากวัดก็ทำกำไรได้มากอยู่แล้ว ทำให้วงการนักนิยมสะสมพระเครื่องถึงจุดเสื่อม เพราะในวงการนักสะสมพระเครื่อง ใครทำอะไร อย่างไร บางแห่งมีความบริสุทธิ์ จริใจแค่ไหนจะรู้ถึงกันหมด จนปัจจุบันเมื่อมีการสร้างพระเครื่องขึ้นมา สิ่งแรกที่นักสะสมพระเครื่องจะถามคือ “ใครเป็นผู้สร้าง” หรือ “ใครเป็นเจ้าของงาน” เพราะหากเป็นศูนย์ที่เคยทำพระเสริมแล้วก็จะไม่ให้ความสนใจกัน ถึงจะมีการโฆษณาเท่าใดก็ไม่สามารถจำหน่ายได้

เพราะยุคนี้ข่าวสารเฉพาะในวงการพระเครื่องจะรู้ถึงกันหมดว่าใครเป็นอย่างไร ด้วยเหตุเช่นนี้ ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา วงการสร้างพระจึงมีความเจียบเหงาถึงจุดเสื่อมอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ทั้งนี้ เพราะผู้สร้างในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเน้นแต่ผลประโยชน์เป็นหลัก โดยมีได้คำนึงถึงเรื่องบุญ-บาป

สำหรับการนำวัตถุมงคลไปวางตามศูนย์พระเครื่องนั้น ในปัจจุบันมีผู้ทำหน้าที่นี้เป็นอาชีพ โดยเฉพาะในวงการสร้างพระจะเรียกว่าเป็น "คนวิ่ง" หมายความว่า คน ๆ นี้จะเป็นผู้นำเอาตัวอย่างวัตถุมงคลไปส่งจอบพระ พร้อมโบซ์วีร์ ไปวางตามร้านต่าง ๆ และศูนย์พระซึ่งในช่วง 2-3 ปีนี้ มีมากถึงสองร้อยกว่าแห่ง นับว่าเป็นงานที่หนักมาก เพราะ "คนวิ่ง" จะต้องเป็นผู้เช็คยอดจำนวนการจอบ ยอดเงิน การส่งเงินให้เจ้าของงาน รวมทั้งส่งวัตถุมงคลให้สถานที่ส่งจอบหลังจากที่ทำการปลุกเสกแล้ว โดยคนวิ่งนี้จะเรียกเงินค่าตอบแทนราว ๆ 2% ของยอดเงินจอบ ซึ่งทำให้ผู้สร้างไม่ต้องเหนื่อยมาก แต่ทั้งนี้ คนวิ่งคนนี้จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและไม่มีพฤติกรรมเสียหายเรื่องการเงินด้วย เพราะจะต้องรับผิดชอบเงินของสถานที่ส่งจอบทุกแห่ง นับว่าเป็นอาชีพใหม่ที่เพิ่งเกิดมาพร้อม ๆ กับการเจริญเติบโตของการสร้างวัตถุมงคล ทั้ง ๆ ที่ในปัจจุบันโลกเรากำลังเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว แต่จากจำนวนการสร้างวัตถุมงคลก็ทำให้ทราบได้ว่าคนไทยเรากียิ่งหันหน้าเข้าพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์กันมากขึ้น ทำให้มีจำนวนเงินมหาศาลที่หมุนเวียนอยู่ในวงการพระเครื่อง จึงทำให้ศูนย์พระเครื่องต่าง ๆ พยายามที่จะหาพระเกจิอาจารย์ที่ตั้ง ๆ แล้วเข้าไปขออนุญาตจัดสร้าง หรือบางองค์ก็ไม่เก่งจริงเพียงแต่มีพรชามากเท่านั้นก็มีการอุปโลกน์เขียนลงในหนังสือว่ามีอภินิหารีย์ น่าเลื่อมใส แล้วก็มีการจัดสร้างวัตถุมงคลออกมาจำหน่ายก็มีมาก

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงที่มีการจัดสร้างวัตถุมงคลกันมาก ศูนย์พระเครื่องมีรายได้สูง มีการรวมตัวกันไปเช่าพื้นที่บนศูนย์การค้ากันมาก จนในปัจจุบันนอกจากศูนย์พระเครื่องที่ทำพระจันทร์แล้ว ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ตามศูนย์การค้าใหญ่ ๆ อยู่ทุกมุมเมืองของกรุงเทพฯ นับเป็นวัฒนธรรมแบบใหม่ที่ศูนย์พระจากที่เคยอยู่ริมฟุตบาท แผงลอย ห้องแถวเล็ก ๆ ต่างพากันขึ้นไปปักหลักบนศูนย์การค้า ขณะที่บางแห่งเสียค่าตกแต่งร้านไปหลายล้านบาทก็มี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงตัวเงินมหาศาลที่ศูนย์เหล่านั้นได้รับ

ศูนย์พระเครื่องบางแห่งเพียงแคร์รับจอบพระและรับค่าเปอร์เซ็นต์อย่างเดียวก็อยู่ได้ แต่ส่วนใหญ่จะลงหุ้นกันจัดสร้างวัตถุมงคล แล้วก็ช่วยกันเชียร์ให้ดัง จะได้จำหน่ายได้มาก ๆ นักสะสม

พระมือใหม่ ๆ มักจะเป็นเหยื่อของศูนย์พระเครื่องอยู่เสมอ ๆ เพราะในปัจจุบันการสร้างพระกลายเป็นอาชีพที่ทำความร่ำรวยให้กับบุคคลกลุ่มหนึ่งไปแล้ว นับเป็นความเศร้าใจแก่พุทธศาสนิกชนอย่างยิ่ง

แบบล่าสุดคือบริษัทที่รับทำวัตถุมงคล เป็นผู้ออกทุนให้ก่อนและดำเนินการวางแผนประชาสัมพันธ์ และจำหน่ายให้เบ็ดเสร็จ ทางวัดหรือสถาบันองค์การต่างๆ จะเป็นผู้รับผลประโยชน์อย่างเดียว ส่วนมากการจัดสร้างวัตถุมงคลลักษณะนี้มักจะเป็นโครงการใหญ่ ๆ โดยทางบริษัทจะดูสถานการณ์ โอกาสอันเหมาะสม แล้วนำเสนอโครงการต่อวัด และองค์การสถาบัน ถึงผลตอบแทนที่จะได้รับ บางโครงการลงทุนหลายร้อยล้านบาท และมียอดการจำหน่ายถึงพันล้านบาทเลยทีเดียว จะเห็นว่าแนวโน้มของการสร้างวัตถุมงคลของประเทศไทยในปัจจุบัน จะเน้นผลกำไรมาก่อน โอกาสที่จะสร้างเพื่อเป็นที่ระลึกหรือแจกฟรีแทบจะไม่มีแล้ว ในสมัยโบราณการจะให้วัตถุมงคลนั้นแสนยาก ครูบาอาจารย์จะต้องดูความประพฤติกุศลของลูกศิษย์ก่อนจึงจะให้ บางครั้งก็ต้องให้รับคำหรือถึงขั้นสาบานว่าจะประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม แต่ปัจจุบันเงินสามารถซื้อวัตถุมงคลหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ วัตถุมงคลจากเดิมที่เป็นของหายาก ไม่มีราคา กลายเป็นของหาง่าย มีอยู่ทั่วไป หากมีเงินก็สามารถเป็นเจ้าของได้ นับว่าค่านิยมเรื่องวัตถุมงคลของไทยได้เปลี่ยนไปแล้ว

4.2.3 บทบาทด้านหลักฐานทางประวัติศาสตร์

การจัดสร้างเหรียญทั่ว ๆ ไป และเหรียญลงยา ส่วนหนึ่งจะสร้างเป็นที่ระลึก เช่น งานทำบุญอายุ วันสำคัญ หรือในโอกาสสำคัญ เช่น พิธีเปิดอนุสาวรีย์ เป็นต้น เหรียญเหล่านี้จะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี และจะเป็นตัวบอกความเป็นไปของสังคมในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร เพราะในตัวเหรียญส่วนใหญ่จะมีรายละเอียดต่าง ๆ และ บอกรูปพุทธศักราชที่ผลิตไว้ ทำให้ชนรุ่นหลังสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนยุคที่สร้างเหรียญได้จากจารึกที่ปรากฏอยู่บนเหรียญได้อย่างมากมาย นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จะเป็นเครื่องชี้บอกสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่ ลูกหลานยุคหลังได้เป็นอย่างดี เพราะตัวเหรียญเป็นโลหะที่มีความคงทนอยู่ได้นับพันปี

บทบาทของเหรียญลงยาในสังคมไทย ดังที่กล่าวมาแล้ว จะมีลักษณะมากหรือน้อยตามความนิยมของคนในสังคมยุคหนึ่ง ๆ และตามเหตุการณ์ด้านศรัทธาความเชื่อต่อวัตถุมงคลต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแทนของปฐมนิยบุคคลของสังคมนั้น นับเป็นวัฒนธรรมของไทยที่ไม่มีแห่งใดเหมือน

และอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเราสร้างเหรียญลงยารูปสุนัขน้อยคนไว้เพื่อสักการะมากกว่าประเทศใดในโลกก็ว่าได้ นับเป็นศิลปะสมบัติทางวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจของประเทศไทยอีกชิ้นหนึ่ง

พระพุทธรูปโลหะ หน้าตัก 9 นิ้ว เนื้อสามกษัตริย์ (ทองแดง, ทองเหลือง, นิกเกิล)

จำนวนสร้าง 3,000 องค์ บริจาคบูชาองค์ละ 9,000 บาท

รายการสิ่งมงคลสักการะ

แบบที่	รายละเอียด	จำนวนสร้าง	บริจาคบูชา องค์ละ
1.	พระพุทธรูปโลหะ 3.2 ซม. พิมพ์ใหญ่ เนื้อทองคำประกายเพชรหนัก 22.8 กรัม	10,000	15,000.-
2.	พระพุทธรูปโลหะ 3.2 ซม. พิมพ์ใหญ่ เนื้อทองคำทรายนวลขัดเงาบางส่วนหนัก 22.8 กรัม	10,000	15,000.-
3.	พระพุทธรูปโลหะ 2.9 ซม. พิมพ์เล็ก เนื้อทองคำประกายเพชรหนัก 15.2 กรัม	10,000	10,000.-
4.	พระพุทธรูปโลหะ 2.9 ซม. พิมพ์เล็ก เนื้อทองคำทรายนวลหนัก 15.2 กรัม	10,000	10,000.-
5.	พระพุทธรูปโลหะแปดเหลี่ยมพร้อมกรอบ (กรอบทอง 90%) เนื้อทองคำทรายนวลขัดเงาบางส่วนหนัก 15.2 กรัม	10,000	10,000.-
6.	พระพุทธรูปโลหะ 3.2 ซม. พิมพ์ใหญ่ เนื้อเงินประกายเพชรหนัก 12 กรัม	200,000	500.-
7.	พระพุทธรูปโลหะ 3.2 ซม. พิมพ์ใหญ่ เนื้อเงินทรายนวลหนัก 12 กรัม	200,000	500.-
8.	พระพุทธรูปโลหะ 3.2 ซม. พิมพ์ใหญ่ เนื้อเงินชุบสามกษัตริย์หนัก 12 กรัม	100,000	1,000.-
9.	พระพุทธรูปโลหะแปดเหลี่ยม เนื้อเงินชุบสามกษัตริย์หนัก 5.2 กรัม	50,000	900.-
10.	พระพุทธรูปโลหะแปดเหลี่ยม เนื้อเงินประกายเพชรขัดเงาบางส่วนหนัก 5.2 กรัม	50,000	450.-

สถานที่สั่งซื้อจอง

1. - ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการจัดสร้าง เสด็จานุการกรมตำรวจ กรมตำรวจ
ถนนพระรามที่ 1 ปทุมวัน, กรุงเทพฯ 10330
โทร 251-2983, 252-7957 FAX: 252-1/36, 251-3913
2. - กองการเงินกรมตำรวจ
3. - สำนักงานตำรวจทุกภาค
4. - กองบัญชาการ, และกองบังคับการตำรวจทุกแห่ง
5. - สถานีตำรวจภูธรจังหวัดทุกแห่ง
6. - สถานีตำรวจนครบาลทุกแห่ง
7. - สถานีตำรวจภูธรทุกแห่ง
8. - ธ.ทหารไทย, ธ.กรุงเทพ, ธ.กสิกรไทย, ธ.กรุงไทย, ธ.กรุงศรีอยุธยา, ธ.ไทยธน
ทุกสาขา ทั่วประเทศ

ในกรณีสั่งซื้อจองโดยเช็คนาคาร์ สั่งจ่ายในนาม “บัญชีพระพุทธรูปรุ่นประวัติศาสตร์
กรมตำรวจ ๕๐ ปี

วัด

คณะ 1 วัดสระเกษ โทร. 2258300
พระอุโบสถ วัดสระเกษ โทร. 2234070
วัดเขมาภิรตาราม โทร. 2241294
วัดหัวลำโพง พระศิวะนาถ
โทร. 2337558, 2335109
วัดโพธิ์ท่าเตียน ส.5 โทร. 2289154
วัดโมลีมาศ โทร. 2229018
วัดกษัตริย์ศึก โทร. 4107890
วัดศรีสุดารามวรวิหาร โทร. 4230236
วัดสุทัศน์ ศาลาโพธิ์ โทร. 2226935
วัดสุทัศน์ ใบอุโบสถ โทร. 2249546
วัดมหาพฤฒาราม วิหารพระนอน โทร. 2662822
วัดคลองเตยนอก โทร. 2483315
วัดสุวรรณ สำนักรางมถก โทร. 4378007
วัดโพธิ์ทอง สุขสวัสดิ์ 26 โทร. 01-9194391
วัดโพธิ์เรียง ภูฎี 4 โทร. 412-8032

ศูนย์พระเครื่อง

ศิริสโตร์ สามแยกหมอนมี โทร. 2215791
แหลมทอง เขียวราช โทร. 2243815
พิมพ์ใจ บางไผ่ โทร. 4675682
นิยม แก้วคิมณี วังเวียนใหญ่ โทร. 4632599
บารมี ราชนิภา ห้างบางลำภูบางวงเวียน โทร. 9325484-5
ชัย ปากน้ำ งามนคร ศรีนครินทร์ โทร. 3835111
สาขาเอกราช โทร. 3115458-9
สาขาอิมพีเรียลวิลด์ สำโรง ชั้น.4 โทร. 7568864
บูธทางพระเครื่องสะพานควาย โทร. 2741270
ดี วัชรพชรคณา โทร. 2228525
น้ำ บุศคโล โทร. 2234001
แพรว สีทอง โทร. 4378708
พิชัย วิไลศิลป์ พระโขนง โทร. 3920112
สุขสวัสดิ์ สำโรง โทร. 7581769
สมุทรย์ โสภณกิจ สุขสวัสดิ์ 24 โทร. 4274674
กวี บางรัก ดีดี ดีดี ฟลางฯ ชั้น.2 โทร. 0788894
กลม อิมพีเรียลวิลด์ สำโรง ชั้น.4 โทร. 01-4956959
จริงใจดี ศิลป์ ทำพระจันทร์ โทร. 2222881
อ้อ-อ้วน ทำพระจันทร์ โทร. 2252268
ศูนย์พระเครื่อง วัดนันทนิมิต โทร. 5941870
บุญชัย สี่แยกนางลิ้นจี่ โทร. 2866835
ผู้ทอง สามแยกคลองตัน โทร. 01-3560527
คำหนักพระเครื่องเป็นกล้า พลาซ่าเป็นกล้า ชั้น.1 โทร. 4330231-30
ชิน บารมี เดอะมอลล์ บางกะปิ ชั้น.3 โทร. 7341385
เสาวภา รามอินทรา โทร. 5178988
ชัย วิไลแซง ซอสะยาทรัพย์ สี่ลม โทร. 01-4975072
ณยศ ห้างบางลำภู บางวงเวียน โทร. 9325475
สามารถ บางกะปิ โทร. 3770826
มาษา พระเครื่อง โทร. 2803687-8
ร่วมบุญ โทร. 01-4981575
อานาจ จิตรเจียรนิชโชด โทร. 4531698
ภาณุวัฒน์ ทองก้อปัด โทร. 2344044
คำหนักพระเครื่องเป็นกล้าเรือนไทย โทร. 4338756
อุดมสิน โนนลาดอุดมสุข โทร. 3932208
สุชาติบาล 3 หน้าตลาดสุขาภิบาล 3 โทร. 7316215
พันธ์ศักดิ์ เซียรวิจิตร โทร. 9928879
ธนากรกรเทพ สาขาผ่านฟ้า(คูเวต) โทร. 2815381
กรมรักษา ห้างบางลำภู บางวงเวียน 3 โทร. 01-9345927
บรมพระเครื่อง เพื่อนคุณ สาธุประดิษฐ์ 50 โทร. 2943728
ณาสิทธิ์ จัลิสินทวารค์ 41 โทร. 4244101
พรหมประทาน เดอะมอลล์บางกะปิ โทร. 7341385
คุณชัยเพชร เวียงศรีนคร โทร. 2219551
ณัฐพงศ์ ทองหล่อ 14 โทร. 3914966
สุวิทย์ เกิดพงษ์บุญโชติ โทร. 5135463
ประยง สุขนาวิท 103 โทร. 3907305-8
วิศุควาณิชย์ หลังนาถไทย โทร. 2214570
จูนฮวด 0.จอมทอง
พรหมวิหาร บางนา โทร. 7489293 สาขาบุญญครอง
โทร. 01-4808553 คูมสุข 3832208 50 ประตูชัย (036) 617818
สาทิพย์ บุญญครองชั้น 4 โทร. 01-4083042
สาขา จ.น่าน โทร. 01-2251729
เมืองสองควา อินพีเรียลบางนา โทร. 01-9231180, 3941514
ศิว อธิญา โทร. 2179230, 01-6122387

บ่อน้ำทิพย์พลายา ประตูนาว โทร. 2548787, 2528833

เรืองสุรินทร์ คอ 1148 สาขาคลองสาน โทร. 4371137
จับผู้จร คอ 1131 ★ รุ่นฟ้า (รุ่นสุษา) คอ 2239
โก้ เสาชิงช้า คอ 2024 ★ กี่ ศรีอาน คอ 1132
บารมีพระนัม คอ 1129 ★ บารมีเกษม คอ 1206
ไว พลัษเภาไชย (เหลือง) คอ 2239

จักรวาลพระบางลำภู

โทร. 2810474, 2810477
ระวี วิเศษนาถวงค์ คอ 108 ★ บ. บรรณรัตน์ คอ 125
นุญ บางลำภู คอ 114 ★ ศรีอาน คอ 102
ไชว พลัษเภาไชย คอ 116 ★ บุรี ปูนทราวานิช คอ 113

ควินคัลพลายา วิ่งบุรพา โทร. 2262450-4

ลิด ปากน้ำ โทร. 01-9180673 ★ นะ วิ่งบุรพา
แจ้ง เพชรเกษม โทร. 01-9185879 ★ พงษ์ เต็มพระ
โก๋อ้ง บ้านหมัก โทร. 01-9323358 ★ หม่อง มารวย
ชัยพุทธ ใจฉอดเกษสุข เก้า วิ่งบุรพา โทร. 01-9031450

มานบุญครอง ชั้น.4 โทร. 2179271

ก่าพล บุญญครอง โทร. 01-4894483
มนต์ชัย โทร. 01-4892358
ดากดิน 28 ★ นิมิตรวังแดง

โรบินสัน บางรัก ชั้น.3 โทร. 2357168

ธนกร โรบินสัน โทร. 01-4022384
ทรงวาด โรบินสัน โทร. 01-9204254

ห้างเพชรทอง

ถัมภ์อยู่หลี บางลำภู โทร. 2828437
กาญจนศิลป์ บางลำภู โทร. 2821834
ปิสิพร บางลำภู โทร. 2410273, 4548404 และทุกสาขา
จิเบงเมง บางลำภู โทร. 2828329 และทุกสาขา
สุวรรณโชติ บางลำภู โทร. 2828057 และทุกสาขา
อุทอง บางลำภู โทร. 2822115 และทุกสาขา
สุวรรณศิลป์ บางลำภู โทร. 2818029
แต้จูนฮง บางลำภู โทร. 2820347
เพชรสิริ บางลำภู โทร. 2826312
อมรรัตน์ โรมรันเมอริเอตี้ บางลำภู
คงค้อยมเมก ดีได้อคสยาน โทร. 2262177-9
ส.เพชรณี วิ่งบุรพา โทร. 2211847
วิวัฒน์กิจ 2 พัดนาการ โทร. 3225008
เดวิด เมสส์พิง โทร. 01-8149129 151, 152 เซี่ยง 137132
จูนฮวด ถนนจอมทอง โทร. 4801968
ประยง สุขนาวิท 103 โทร. 3907305-8
วิศุควาณิชย์ หลังนาถไทย โทร. 2214570
เพชรี ตลาดอุดมสุข โทร. 3936450
แมนธิ ตลาดอุดมสุข ★ กุญแจญี ตลาดอุดมสุข
เซียงฮ้อ ไค้อวิลด์แหลมตันยี เขียวราช โทร. 2247768-7
เซียงฮ้อ สำนักงานใหญ่ เจ๊จูนนคร โทร. 4394558-61
มณิสิริ วิถีดี โทร. 0991781-3
ส.ศิริกรดี สะพานใหม่ โทร. 5514223
ลายกนก พระเครื่อง โทร. 2239406
ปัดมณี วิ่งบุรพา โทร. 2236777
พลอยประทุมเพชร ดีได้อคสยาน โทร. 2229329
มังกรทอง ซอสวนพุด โทร. 2882877, 2882813 และทุกสาขา
แสงระวี สะพานแจ๊ย์ ชั้น 3 ดีได้อคสยาน โทร. 2215813
แสงทองปิง โกลด์ ชั้น 1 ดีได้อคสยาน โทร. 2225466, 2255698
ปิ่นเกล้า โทร. 4338756 ★ รับทองฉนวน ปากน้ำ โทร. 3871885
ห้างเพชรศรีนครหน้าเม็ก (คูมถนาคา) โทร. 2217011, 2214430
ห้างเพชรอภิสรรพประสงค์ ศูนย์การค้าสะพานหันหน้าเม็ก โทร. 2230505
ห้างเพชรประภากร เซ็นทรัลปิ่นเกล้า ชั้นG โทร. 8848115, 8848464
ห้างปิ่นเกล้าหยาดฟ้าวงรี สีฟ้าเจียรปาร์กวิลด์ ชั้นG โทร. 9580411
ห้างเพชรรุ่งฟ้า เขายี่สิบ บางแค ชั้นG โทร. 4548219
ห้างเพชรเออริแทมเจมส์ ดีได้อคสยาน ชั้น 1 โทร. 2229404, 2255690
ห้างทองศิริสุวรรณวงเวียนใหญ่ (คูมศรีศักดิ์) โทร. 4373429, 4373145
ห้างทองสุคนธ์ทองใบ สะพานควาย โทร. 2781373
ห้างเพชรรัตติกาล (คูมสุชาดี) โทร. 4779328
ห้างทองศรีวิวัฒน์ (คูมผ่า) โทร. 2414128
ห้างทอง แม็กโก้ บุญญครอง ชั้น 4 โทร. 2179118, คอ 8068
ห้างทองเมธิดาทองใบ เดอะมอลล์บางวงเวียน โทร. 5500636
ร้านค้อปีไทยอพพระ เซ็นทรัลบางนา ชั้น 3 โทร. 3870-888 -99 คอ 3731
ห้างทองอยู่ทอง (ม่วง) โทร. 2822115, 2828881
ห้างทองพุทเจ้าบุญญ โดเนมอลล์บางแค โทร. 4549403
ห้างทองสุคนธ์บ้านหม้อ โทร. 2229534, 2228028
เขียวราช โทร. 7341627-8
ป๋อไล้ใหญ่ เครื่องทอง โทร. 01-9047324
นครสวรรค์ แสงเม็ก บ้านหม้อ โทร. 2221865, 2227071
ออโรล่า ออโรว่า คลองตัน โทร. 3147348

ห้างสรรพสินค้าต่างๆ

ห้างทอง บุญญรัตน์ เจมส์ วิลด์เทรดเซ็นทรัล ชั้น.1 โทร. 2559147
บุญญครอง ชั้น.3 โทร. 2179538 และทุกสาขา
ห้างทอง แม็กโก้ บุญญครอง ชั้น.2 โทร. 2163518
ห้างทอง เมธิดา บุญญครอง ชั้น.2 โทร. 2179513
ห้างทอง รุ่งฟ้า บุญญครอง ชั้น.3 โทร. 2179334

ห้างทอง ปิ่นกิมโกลด์ เซ็นทรัล บางนา ชั้น.3 โทร. 3810752
ห้างทอง ชัยศิริ อิมพีเรียล บางนา ชั้น.1
ห้างทอง พรทิพย์เดอะมอลล์ เซ็นทรัลปิ่นเกล้า ชั้น G โทร. 8848194
ห้างทอง FORWARD จีแวลู โรบินสัน บางรัก ชั้น.3 โทร. 2685555
ห้างทอง เซี่ยงฮ้อ ทุกสาขา
ห้างทอง โลโก้จ๊อจ๊อ บุญญครอง ชั้น 3 โทร. 2179754, 2179291
ห้างเพชรโรมรันเม็ก บุญญครอง ชั้น 2 โทร. 2179458, 2179531
ห้างเพชรสิริ เซ็นทรัลบางนา ชั้น 3 โทร. 3810888
ห้างเพชร พรทิพย์ เดอะมอลล์ท่าพระ ชั้นG โทร. 4779331
ห้างเพชร DS เจมส์ เดอะมอลล์ท่าพระ ชั้นG โทร. 4779259
ห้างเพชรทอง แสงเม็ก เจมส์ เซ็นทรัลบางนา ชั้น 3
โทร. 3160888 คอ 3721

ต่างจังหวัด

นครราชสีมา

วัดแจ้งนอก โทร. (044) 257959
ศูนย์การค้า นอริสซิติ (วัน อุด) โทร. 01-9510579
เจริญศรีพระเครื่อง (044) 267804
มิตร บ้านไร่ หน้าวัดบ้านไร่ โทร. 01-4201098
ศูนย์พระเครื่องเมืองอีสาน (วันอุดร) นอริสซิติ ชั้น 4 ไกรзах
ลำปาง

ห้างทอง ลำปางบุญปั๋น โทร. (054) 227921
ลำปางหลวง โทร. (054) 226573
สายทิพย์ โทร.(054) 225447
ลาวลำปาง โทร. 01-9524037
ศูนย์พระเครื่องเคราลำปาง โทร. (054) 218291

เชียงใหม่

ศูนย์พระเครื่องสายทิพย์ แฮร์รี่ดี เชียงใหม่ โทร.01-9800771

นครสวรรค์

เคื่อง นครสวรรค์ โทร. 01-9821879
ห้างทองอินโด ★ ห้างทองอินโด 1 ★ ห้างทองอินโดมีดง
ห้างทอง หัวอ้อยมีดง 1 ★ ห้างทองหัวอ้อยมีดง

พิจัย

โมทัยอิมปีเรียล (คอ ปลุกทวง) โทร. 01-9556301
โค้ง สะพานยาว นาคเอือ โทร. (038) 221993, 01-9495846

เพชรบูรณ์

ห้างทอง ศิริชัย อ.หนองไผ่ โทร. (056) 781824

สมุทรปราการ

ห้างทอง อิศราพร ปากน้ำ โทร. 3871865
ห้างทอง ชัยศิริทอง พระประแดง โทร. 4643362

อุบลราชธานี

ห้างทอง ศิริจร โทร. (045) 255995
261 หมู่ 4 จ.โพธิ์ทอง อ.โพธิ์ทอง จ.อุบลราชธานี
(แขวนหัวอ้อย-โพธิ์ทอง ก.ม.8) โทร. 01-9103381

ศรีสะเกษ

ห้างทอง อึ้งเจริญ ถนนราชการรถไฟ โทร. (045) 811334

สุรินทร์

ห้างทอง ธงใต้ ช้างคลาดชล โทร. (044) 512213

มุกดาหาร

ศูนย์พระเครื่องบ้านนาคณ์ มุกดาหาร โทร. (042)-812041

แพร่

บรมมณีนทร์ หน้าวัดสุวรรณคีนาวาน์ โทร. (054) 511282

ขอนแก่น

ศูนย์กลางพระเครื่องขอนแก่น โทร. 01-4620658

สุพรรณบุรี

ผลิตคัมภีร์พาชัย โทร. (036) 413285

พิษณุโลก

บรมมณีนทร์ พระเครื่อง โทร. (055) 245696

นครปฐม

คลังทอง หน้าพระปฐมเจดีย์ โทร. (034) 233098

ระยอง

บุญธรรม หน้าท่าอากาศยาน โทร. (038) 811535
ห้างทอง เพชรสุวรรณ ★ ห้างทอง ตั้งเจดีย์
ศูนย์พระเครื่องสุวรรณภูมิ โทร. 01-4546264

สิงคโปร์

LING AH CHEE FO HANG (A.C. LING) SINGAPORE
TEL. 2630652

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องการลงยาเหรียญในประเทศไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของการลงยา เทคนิคการทำเหรียญเพื่อการลงยา ตลอดจนกระบวนการทุกขั้นตอนในการลงยาของนายอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ (ช่างช่าง) ซึ่งถือว่าเป็นร้านลงยาเพียงร้านเดียวที่ใช้รูปแบบการผลิตแบบเป็นระบบ และมีผลงานการลงยาเหรียญที่ได้รับการยอมรับจากนักสะสมเหรียญว่าเป็นแหล่งที่ลงยาเหรียญได้ดีที่สุดในปัจจุบัน และจากการศึกษาวิจัยพบว่า

- (1) การลงยาเหรียญในประเทศไทยเกิดขึ้นในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5
- (2) การผลิตเหรียญลงยามีกระบวนการขั้นตอนที่สำคัญคือ การออกแบบเหรียญ การทำแม่พิมพ์ การเตรียมโลหะเพื่อทำเหรียญ การทำความสะอาดก่อนการลงยา และการลงยา
- (3) เทคนิคพิเศษของการลงยาเหรียญ **อยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตเหรียญลงยา**
- (4) บทบาทของเหรียญลงยาในสังคมไทย มีอยู่ 3 ด้านคือ ด้านความเชื่อและค่านิยม ด้านศาสนาและการพาณิชย์ และด้านประวัติศาสตร์

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

(1) จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของการลงยาเหรียญในประเทศไทย พบปัญหาที่สำคัญคือไม่มีการจดหรือบันทึกเกี่ยวกับการจัดทำเหรียญลงยาในประเทศไทยเลย ผู้วิจัยอาศัยศึกษาจากเอกสารใกล้เคียง และจากตัวเหรียญลงยาเอง ซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานที่สำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ของการลงยา และพบว่าเหรียญลงยาเหรียญแรกเท่าที่ปรากฏหลักฐานเด่นชัดคือเหรียญรัชมิ่งคลาภิเษก ที่บอกปีที่สร้าง คือ ร.ศ. 127 หรือปี พ.ศ.2451 ความจริงผู้วิจัยพบเหรียญลงยาที่คาดว่าน่าจะสร้างมาก่อนเหรียญรัชมิ่งคลาภิเษก คือ เหรียญพระพุทธชินราช วัดเบญจมบพิตร ซึ่งเมื่อพิจารณาจากทางด้านประวัติศาสตร์ ลักษณะและศิลปะของเหรียญแล้วน่าจะจัดทำในราวปี พ.ศ. 2444 ซึ่งเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระพุทธชินราชจำลองมาจากจังหวัดพิษณุโลก มาประดิษฐาน ณ วัดเบญจมบพิตร น่าจะมี

การสร้างเหรียญนี้เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่ได้จัดสร้างพระพุทธรชินราชจำลองมาเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร เหรียญพระพุทธรชินราชแบบนี้มีผู้พบเห็นราว ๆ 10 แบบ หรือ 10 แม่พิมพ์ แต่มีลักษณะโดยภาพรวมแล้วเหมือนกัน เข้าใจว่าเทคโนโลยีการจัดทำแม่พิมพ์ยังไม่ดี ทำให้ปั๊มเหรียญได้น้อย แม่พิมพ์ก็เสียหาย ทำให้ต้องใช้แม่พิมพ์หลายอัน เมื่อดูจากลักษณะของเหรียญจะมีศิลปะไปทางช่างจีน ซึ่งในสมัยนั้นช่างเงิน ช่างทอง เป็นชาวจีนอยู่มากพอสมควร เพราะได้อพยพมาจากเชียงใหม่ ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 2 แล้ว และเป็นที่น่าสังเกตว่าเจ้าของโรงปั๊มเอกชน และช่างแกะเหรียญในยุคแรกมักเป็นชาวจีนเสียส่วนมาก

รูปที่ 83 เหรียญพระพุทธรชินราช

รูปที่ 84 เหริยญพระพุทธรูปชินราช

(2) กระบวนการผลิตเหริยญลงยา นับว่ามีความสำคัญทุกขั้นตอน การจัดทำจะผิดพลาดไม่ได้แม้แต่ขั้นตอนเดียว เพราะการลงยาเหริยญเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ต้องมีความประณีต เพราะนักสะสมเหริยญจะไม่มองเหริยญด้วยตาเปล่า แต่จะใช้กล้องขยายขนาด 10-20 เท่า สังเกตความเรียบร้อยของเหริยญลงยา ดังนั้น กระบวนการผลิตเหริยญลงยาจึงต้องเริ่มต้นตั้งแต่การออกแบบ ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะหากแบบไม่ดีแล้ว ถึงจะทำขั้นตอนอื่น ๆ ดีเพียงใดเหริยญ

ก็จะออกมาไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นผู้ออกแบบจะต้องเข้าใจขบวนการจัดทำเหรียญลงยา และทราบ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้การลงยาเหรียญออกมาไม่สวย ซึ่งผู้ออกแบบจะต้องหลีกเลี่ยง และออกแบบให้มีความเป็นไปได้ในการลงยา เพราะบางคนไม่เข้าใจจะออกแบบตามความต้องการของตนโดยไม่รู้ว่าจะลงยาได้หรือไม่อย่างไร บางครั้งเมื่อทำเสร็จแล้วไม่สามารถลงยา ได้ หรือลงได้ด้วยความยากลำบาก และออกมาไม่สวย แต่ทั้งนี้การลงยาเหรียญจะดีได้ก็ต้องให้ความสำคัญแก่ทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบ การจัดทำแม่พิมพ์ การเตรียมโลหะเพื่อ บี้เหรียญ การทำความสะอาดเหรียญ และการลงยาทุกขั้นตอนมีความสำคัญทั้งนั้น หากผิดพลาดเพียงขั้นตอนเดียวการลงยานั้นอาจจะไม่สวยหรือไม่สำเร็จ

(3) ดังได้กล่าวแล้วในข้อ (2) แล้วว่า กระบวนการผลิตเหรียญลงยามีความสำคัญทุกขั้นตอน เพราะในแต่ละขั้นตอนที่จัดทำนั้นจะมีเทคนิคพิเศษอยู่ในทุกขั้นตอนที่จัดทำ ซึ่งช่างจัดทำ เหรียญ และช่างลงยาจะต้องสังเกตและจดจำด้วยตนเองว่าทำอย่างไรผลงานจึงจะออกมาได้ดี ซึ่งผู้วิจัยจะสรุปและอภิปรายเป็นข้อ ๆ ดังนี้

การออกแบบ ผู้ออกแบบจะต้องศึกษากระบวนการจัดทำเหรียญลงยาทุกขั้นตอน และ ต้องทราบปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำว่ามีอะไรบ้าง เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เช่น ถ้าออกแบบมีลวดลายหรือตัวหนังสือมากไปก็จะทำให้การลงยาตามช่องลายเป็นไปด้วยความ ยากลำบาก หรือถ้าทำแม่พิมพ์ตันไปก็จะยิ่งทำให้การถูด้วยหินกากเพชรเป็นไปด้วยความยาก ลำบาก ถ้าหากลายเหล่านั้นอยู่ติดขอบเหรียญก็จะยิ่งทำให้เกิดลายขึ้นมาได้ยาก หินกากเพชร อาจจะไปโดนขอบเหรียญได้ ทำให้ดูเหมือนเหรียญมีตำหนิไม่สวยงาม การกำหนดตัวสีก็มีความ สำคัญ เพราะสีบางตัวต้องลงนามาก เช่น สีฟ้า สีเหลือง หากลงบางแล้วสีจะจาง เพราะร่อง ลายบางแห่งตื้นหรือมีช่องว่างน้อย จะทำให้สีไม่เด่นดูจืด ๆ ไป และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความเป็นระเบียบและช่องไฟของตัวหนังสือ ในปัจจุบันคอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนสำคัญในวงการ ออกแบบ โดยเฉพาะการจัดทำเหรียญลงยา เพราะตัวหนังสือที่ออกแบบจากคอมพิวเตอร์จะได้ เปรียบกว่าการเขียนด้วยมือ ตรงที่มีความสม่ำเสมอทั้งความหนาและช่องไฟ และแบบของตัว หนังสือนั้นจะดูสวยงามและมีให้เลือกได้มากแบบ ปัจจุบันจึงนิยมใช้คอมพิวเตอร์ออกแบบกันมากขึ้น เพราะจะทำให้งานออกมามีมาตรฐาน

การทำแม่พิมพ์จะต้องรีบร้อย โดยเฉพาะตัวหนังสือ ในปัจจุบัน จะใช้เครื่องจักรแกะตัวหนังสือแทนที่จะใช้มือแกะ เพราะเครื่องจักรให้ความสม่ำเสมอ และความตื้นลึกเท่ากันตลอด ทำให้เมื่อถูกลายหรือตัวหนังสือด้วยหินกากเพชรแล้ว จะทำให้ตัวลายหรือหนังสือปรากฏขึ้นมาเท่ากันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ดูมีความเป็นระเบียบกว่าการแกะด้วยมือมาก ซึ่งนับเป็นจุดที่สำคัญข้อหนึ่งของการทำเหรียญลงยาเลยทีเดียว

การเตรียมโลหะเพื่อทำเหรียญ นับว่าเป็นเทคนิคที่สำคัญอีกข้อหนึ่ง โลหะที่จะใช้ปั๊มเหรียญผิวหน้าจะต้องสะอาด ถ้าหากสกปรกแล้วการลงยาจะเป็นเม็ดหรือยาอาจแตกได้ ดังนั้นก่อนการปั๊มเหรียญจะต้องนำโลหะไปขัดด้วยกระดาษทรายในน้ำเพื่อล้างคราบสกปรกออกให้หมด และเลือกบริเวณที่สะอาดเท่านั้นนำไปปั๊มเหรียญ

การทำความสะอาดก่อนการลงยา ก่อนการลงยาทุกครั้งจะต้องทำความสะอาดเหรียญด้วยแปรงทองเหลืองสำหรับเหรียญทองแดง และแปรงด้วยแปรงสีฟันสำหรับเหรียญเนื้อเงินและทองคำ เพื่อทำความสะอาดคราบไขมันและผิวไฟอกไม่เช่นนั้นยาจะเป็นตามด สีเพี้ยนหรือแตก

การลงยา จากการศึกษาพบว่าทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำเหรียญลงยา หัวใจที่สำคัญคือ "ความสะอาด" ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการลงยา รวมทั้งตัวผู้ลงยาด้วยจะต้องสะอาด เพราะการลงยาค่อนข้าง ๆ กับเราลงยาสีใสหรือเหมือนกับกระจก หากมีสิ่งสกปรกเกิดทุกขั้นตอนตัวยาก็จะไม่ใส เป็นตามด หรือแตกได้ ดังนั้น ช่างลงยาจะต้องระมัดระวัง และพิถีพิถันเรื่องความสะอาดเป็นพิเศษ ส่วนเทคนิคการบดตัวยาลง การลงตัวยาลง การเป่าไฟ การถูด้วยกากเพชรและกระดาษทราย ล้วนแต่มีเทคนิคเฉพาะ ซึ่งช่างลงยาจะต้องสอบถามและจดจำเอง เป็นเทคนิคเฉพาะที่ต้องใช้ทักษะความสามารถส่วนตัวพอสมควร เพราะงานลงยาเป็นงานที่ต้องอาศัยสมาธิ สายตา และความสามารถเฉพาะตัวจึงจะประสบผลสำเร็จได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

งานลงยาเหรียญเป็นงานที่กระทำกันในสังคมแคบ ๆ และเป็นงานที่ต้องอาศัยเทคนิคพิเศษทุกขั้นตอน และแต่ละแห่งก็หวงแหนไม่บอกความลับหรือเทคนิคกัน อันเป็นลักษณะของช่างไทย การลงยาให้ได้สมบูรณ์จึงทำได้ยาก เพราะเคล็ดลับไม่เป็นที่เปิดเผย ทำให้ช่างลงยาที่มีฝีมือมีน้อยมาก น่าที่จะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร ศูนย์ฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ที่จะมีหน้าที่ในการวิจัย และฝึกสอนหรือบรรจุอยู่ในหลักสูตรของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปหัตถกรรมทั้งในและนอกระบบ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนช่างฝีมือลงยา และหากมีการสอนวิธีลงยาในสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเพาะช่าง นักศึกษาที่มีความรู้ทางด้านศิลปะเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เขาเหล่านั้นก็จะสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการลงยาออกมาประดับวงการศิลปะไทยได้พอสมควร

การทำเครื่องทองลงยาที่ใช้ในพระราชพิธีนั้น ในปัจจุบัน กรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดสร้าง ซึ่งการลงยาเครื่องทองเหล่านั้น ก็มีเทคนิคพิเศษเฉพาะผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ น่าจะเข้ามาศึกษาเทคนิคการลงยาเหรียญ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดสร้างเครื่องทองลงยา เพราะงานลงยาเหรียญเป็นงานลงยาของชิ้นเล็กที่ต้องใช้ความประณีตสูงมาก หากนำเทคนิคการลงยาเหรียญไปประยุกต์ใช้กับงานเครื่องทองลงยาซึ่งจะมีขนาดใหญ่กว่า มีความเป็นไปได้สูงที่เครื่องทองลงยาจะมีความสวยงาม ประณีต มากกว่าเดิม อันจะเป็นการเสริมสร้างงานเครื่องทองลงยาของไทยให้สวยงาม ประณีตยิ่งขึ้นไปอีก

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้

ตัวยาหรือตัวสี ผู้ออกแบบหรือช่างลงยาไม่สามารถออกแบบได้อย่างอิสระ เพราะตัวสีนี้ในปัจจุบันมีร้านของชาวอินเดียเพียงสองร้านเท่านั้นเป็นผู้ส่งตัวสีเข้ามา ซึ่งมีตัวสีให้เลือกน้อยมาก หากเป็นสีที่มีการใช้น้อย ๆ แล้ว จะไม่มีการส่งเข้ามาเลย ทั้ง ๆ ที่ความจริงตัวสีมีให้เลือกมากมายหลายร้อยสี ทำให้งานลงยาเหรียญมีความซ้ำของสีกันมาก ไม่ว่าจะลงยากี่ครั้ง ๆ ก็หนีไม่พ้นตัวสีเพียง 5-7 สีเท่านั้น น่าจะมีการส่งเสริมให้มีผู้ส่งตัวสีเพิ่มขึ้น หรือสนับสนุนให้ร้านลงยาส่งตัวยาเข้ามาใช้เอง

การลงยาของประเทศไทย ในปัจจุบันมีการลงยาโลหะทองแดง เงิน และทองคำ เท่านั้น ในส่วนของประเทศจีนมีการลงยาที่น่าสนใจ คือ การลงยาบนทองเหลือง ซึ่งมีข้อดีที่ว่าเป็นโลหะราคาถูกเหมือนกับทองแดง และเมื่อลงยาแล้วไม่ต้องเสียเวลาชุบทำผิว (จะทำให้ผิวเหรียญเป็นรูพรุนเพราะโดนกรดกัดก่อนการชุบ) เพราะเขาสามารถขัดผิวทองเหลืองในส่วนที่เป็นลวดลายหรือตัวหนังสือให้เด่นชัดออกมา มีสีเหลืองงดงามมาก แต่จากการสอบถามช่างซึ่งพบว่า ทองเหลืองที่ใช้ทำเหรียญในประเทศไทยไม่สามารถลงยาได้ เพราะตัวยาคจะไม่เกาะหรือแตก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าศึกษาวิจัยว่าทองเหลืองของจีนที่ใช้ในงานลงยามีส่วนผสมอย่างไร ผิดกับของไทยอย่างไร น่าจะลองศึกษาผสมทองเหลืองสูตรเดียวกับจีนแล้วลองลงยาดู เพื่อเป็นพื้นฐานในการรังสรรค์งานลงยาด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

อีกประการหนึ่งที่น่าศึกษาวิจัย คือ จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า การลงยาสีแดงเหรียญเนื้อเงินบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นสีที่มีความสวยงาม และมีคนนิยมมากที่สุด เพราะมีความเชื่อว่าสีแดงเป็นสีแห่งโชคลาภ สีแห่งความสุข นั้น เป็นสีที่ลงยาได้ยากที่สุด เพราะสีคอยจะเพี้ยนเป็นสีน้ำตาลหรือไหม้ดำได้ง่ายที่สุด แม้แต่ช่างคนเดียวกันลงยาสีเดียวกันหรือพร้อมๆกันทุกอย่าง แต่ละเหรียญที่ออกมาจะไม่เหมือนกัน คือ มีแดงบ้าง น้ำตาลบ้าง ทำให้ต้องมีการแก้ไขใหม่ เสียเวลาในการลงยามาก แต่หากเนื้อเงินนั้นมีเปอร์เซ็นต์ต่ำลงสีแดงจะลงง่ายขึ้นไม่เพี้ยนสีเหมือนเงิน 100 เปอร์เซ็นต์ น่าที่จะได้มีผู้วิจัยศึกษาเรื่องความเหมาะสมของเปอร์เซ็นต์เนื้อเงิน เพื่อที่จะได้ลงยาสีแดงได้ไม่ผิดเพี้ยน เพราะปัญหาที่ช่างลงยากที่สุดในทุกวันนี้คือ การลงยาสีแดงแล้วไม่เป็นสีแดงทำให้ต้องเสียเวลามากเกินไป และเป็นสีที่ช่างลงยาต้องทำมากกว่าสีอื่น ๆ ด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เขมทัต อัสวโยธิน. เครื่องทองและเครื่องเงิน. จัดแสดง ณ พระที่นั่งวิมานเมฆ พระราชวัง
ดุสิต กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, 2525.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 200 ปี สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา
ปรมนานุชิตชิโนรส. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2533.

คณิศพร พระเครื่อง. สารานุกรมวัตถุมงคลขอยอดนิยมนพระพุทธรูปโสธร. กรุงเทพฯ : B.K.
อินเตอร์พรีนท์, 2536.

จักรพรรดิพงศ์ (จาด) พระ. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา. เล่ม 2, กรุงเทพฯ :
ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2524.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา และ นิศรานุวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. สารานุกรม
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ. กรุงเทพฯ : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2515.

ทรงชัย กิตติพิชัย. รวมวัตถุล้ำค่าพันล้าน สมเด็จพระปิยะมหาราช. กรุงเทพฯ : สยาม
บรรณาการพิมพ์, มปป.

เทวาริราช ป. มาลากุล, ม.ร.ว. เครื่องราชูปโภค และพระราชฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา, 2518.

ธงทอง จันทรางศุ. ของสวยของดีครั้งแผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวง. กรุงเทพฯ : อักษร
สัมพันธ์, 2531.

ธนารักษ์, กรม. เจริญญาปณัฏ์ กรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2525. กรุงเทพฯ :
ศรีบุญพับลิเคชัน, 2525.

_____ **เหรียญที่ระลึก กรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2525.** กรุงเทพฯ : ศรีบุญพับ
ลิเคชั่น, 2525.

น. ณ ปากน้ำ. **พจนานุกรมศิลป์.** กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2530.

มหาดไทย, กระทรวง. **พระแสงราชศัสตรา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง,
2509

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พุทธศักราช 2525.** กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์ จำกัด, 2538.

_____ **พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษไทย.** กรุงเทพฯ : เพื่อนพิมพ์ จำกัด, 2530.

วัฒน์ จุฑะวิภาต. **ศิลปหัตถกรรมของช่างทองเมืองเพชร ความเป็นมาและสภาพ
ปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.

วัฒนธรรม, กอง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **'เครื่องเงิน เครื่องทอง' อนุสรณ์งาน
พระราชทานเพลงศพ พลเอก เภา บริรักษ์ยุทธกิจ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรม
สรรพสามิต, 2513.

ศิลปากร, กรม. **ช่างศิลป์ไทย ชุดที่ 1. เล่มที่ 1** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด,
2537.

_____ **ถนิมพิมพ์ภรณ์** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.

_____ **เรื่องกฎหมายตราสามดวง.** กรุงเทพฯ : อุดมศึกษา, 2521.

_____ **วิวัฒนาการเครื่องแบบ.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.

_____. ศิลปวัตถุกรุงรัตนโกสินทร์. ศิลปวัฒนธรรมไทย. เล่มที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
พิมพ์เนศ, 2525.

_____. ศิลปากร. ปีที่ 37. ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2537.

สามารถ คงศักดิ์ และคณะ. ทำเนียบเหรียญ. เล่ม 5. มปท. : มปป.

สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. พระพุทธปฏิมาในพระบรมมหาราชวัง. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์
พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.

สำนักพระราชวัง. พระที่นั่งวิมานเมฆ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2532.

ภาษาอังกฤษ

Ball, Fred. **Experimental Technique In Enameling**. New York : Van Nostrand Reinhold
Company, 1972.

Clarke, Geoffrey. **The Technique of Enameling** . London : William Clowes And Sons Ltd.,
1967.

Hill, Gerard. **Faberge' And The Russian Master Goldsmiths**. New York : Wings Book's,
1991.

Newble, Brian. **Practical Enameling And Jewelry Work**. New York : The Viking Press
Inc., 1968.

Richter, Joachim F. **Antique Enamels For Collectors**. Pennsylvania : Schiffer Publishing,
1990.

Shaw, Kenneth. **Technology of Enamels**. London : Maclaren And Sons Ltd., 1965.

Patrick Strosahl J. **A Manual of Cloisonne' & Champleve Enameling** London :
Thomas and Hudson Ltd., 1982.

Taubes, Lili. **Basic Enameling.** : New York : Piman Publishing Corporation, 1970.

ร้านขายตัวยา

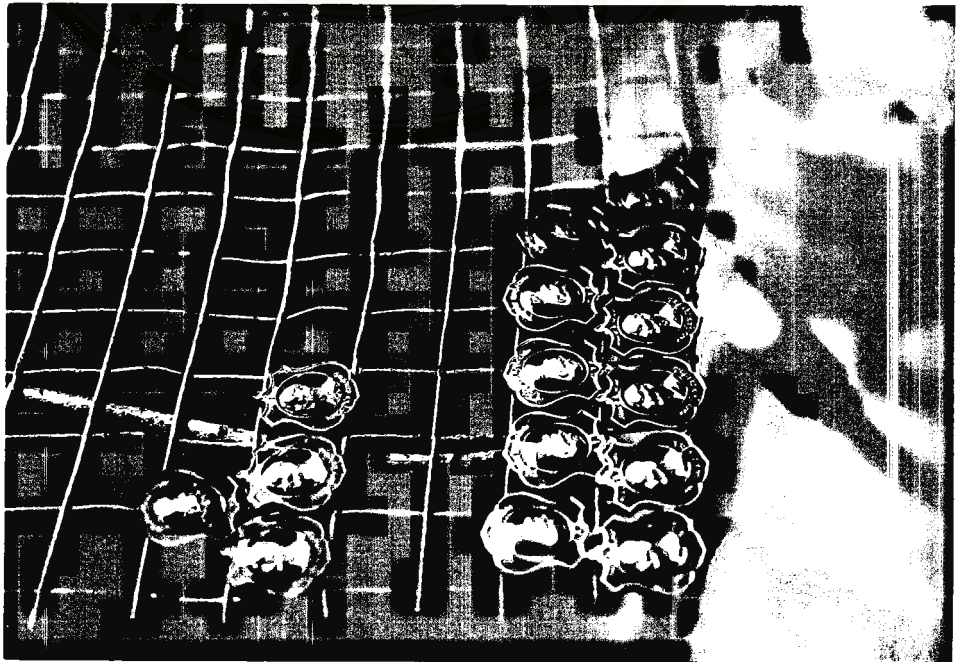
ภายในร้านขายตัวยา

เปรียบเทียบตัวสีกับเหรียญลงยา

หัวแก๊ส

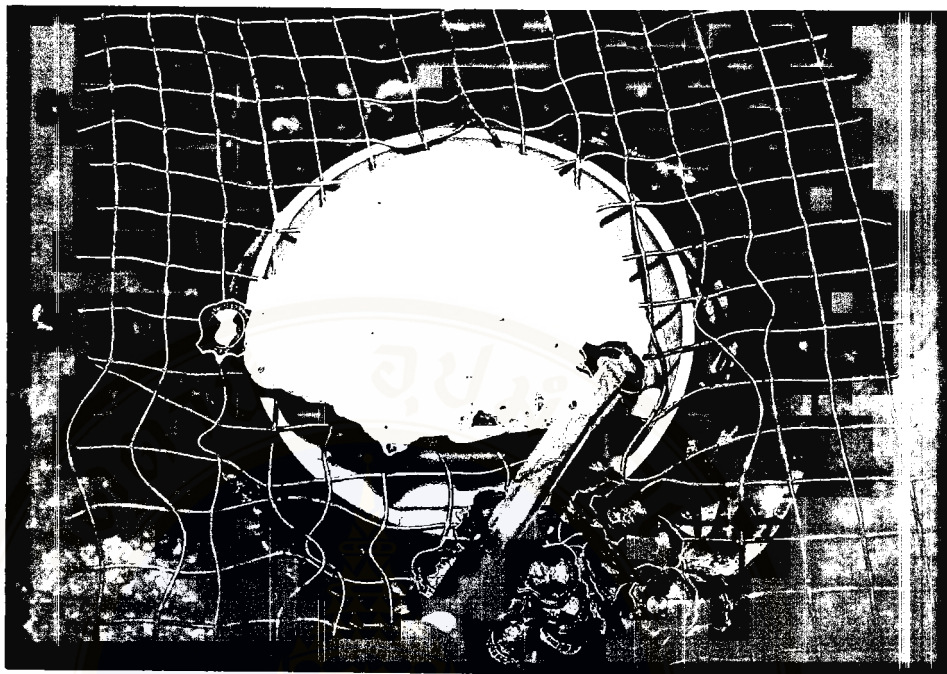
การให้ความร้อนจากหัวแก๊ส

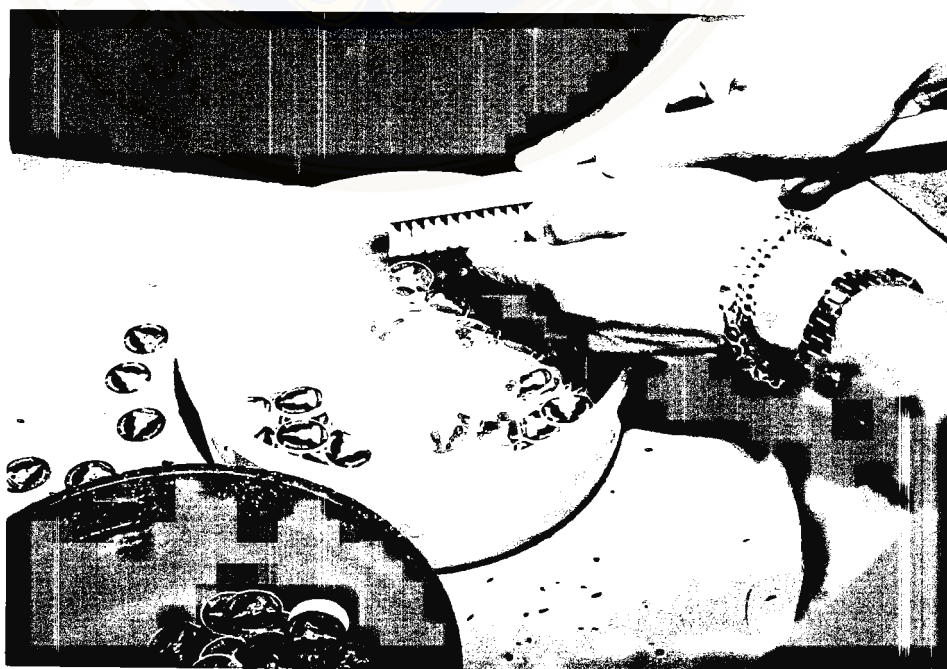
ภาพลงยาครั้งแรก

ภาพหลังการเผาไฟครั้งแรก

การจุ่มน้ำแข็งเพื่อป้องกันการเปลี่ยนสี
(ทำบางครั้งเท่านั้น)

เหรียญฉลองพิมพ์

เหรียญฉลองพิมพ์

เหรียญล่องพิมพ์

เหรียญล่องพิมพ์

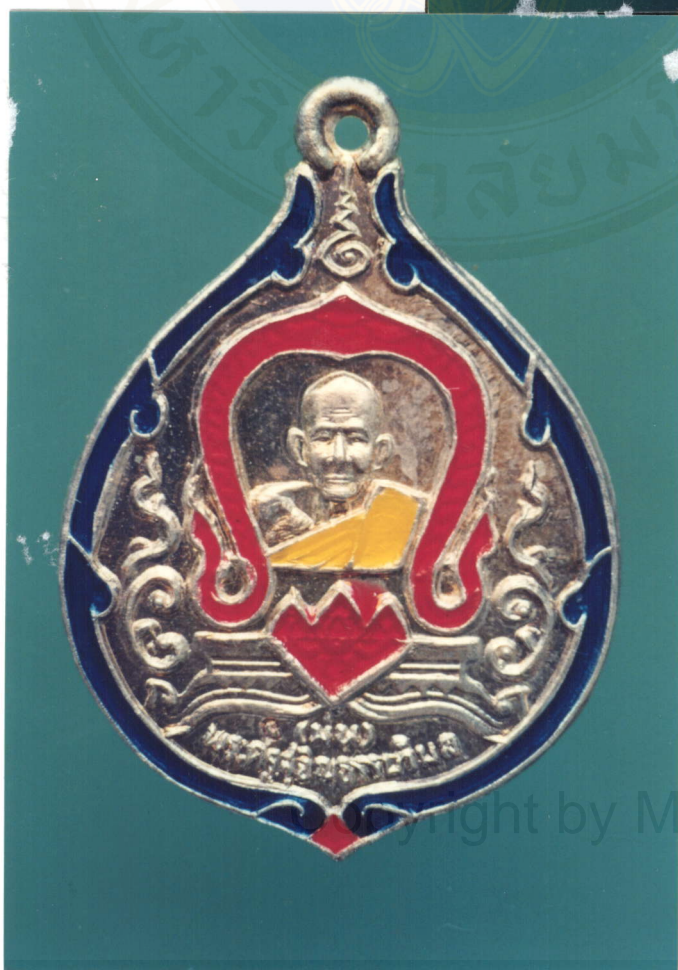
เหรียญเงินก่อนลงยา

เหรียญเงินหลังลงยา

Copy

เหรียญลงยา

เหรียญลงเรซินสี

ภาพแบบเขียนมือ

ภาพเหรียญแบบเขียนมือและแกะตัวหนังสือด้วยมือ

ภาพตัวหนังสือพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์

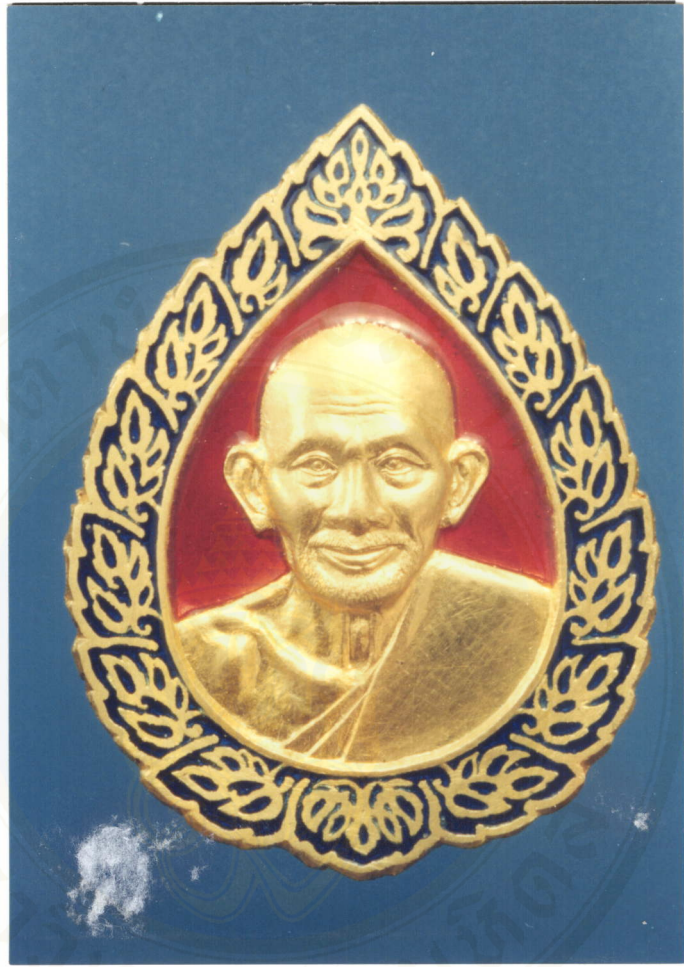

ภาพเหรียญแบบพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์และแกะตัวหนังสือด้วยเครื่องจักร

ภาพแบบเหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

พ.ศ. 2537

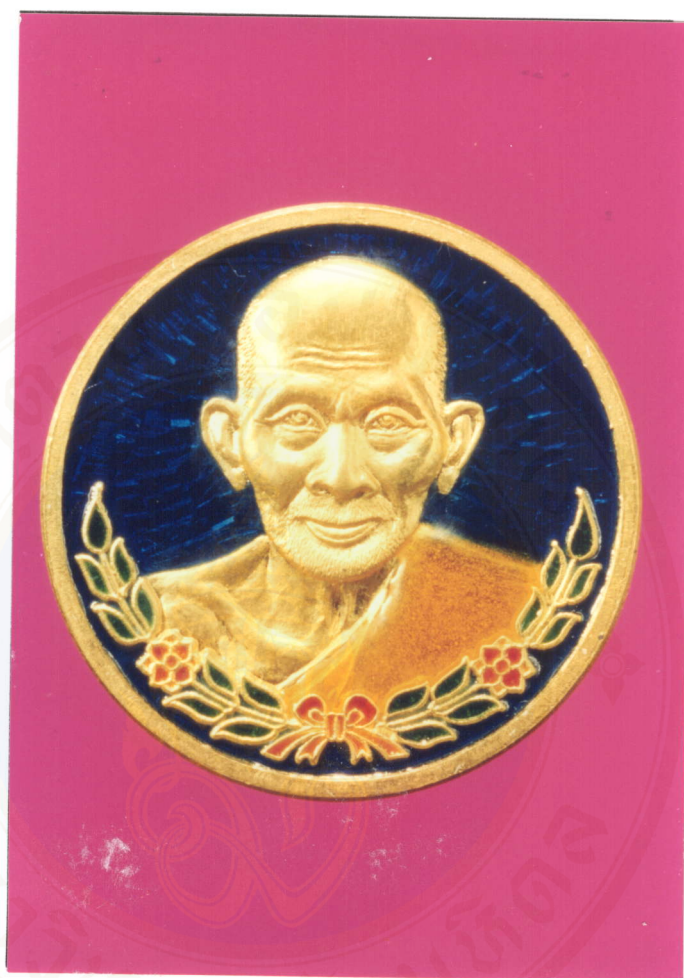
ภาพเหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

พ.ศ. 2537

ภาพแบบเหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

พ.ศ. 2538

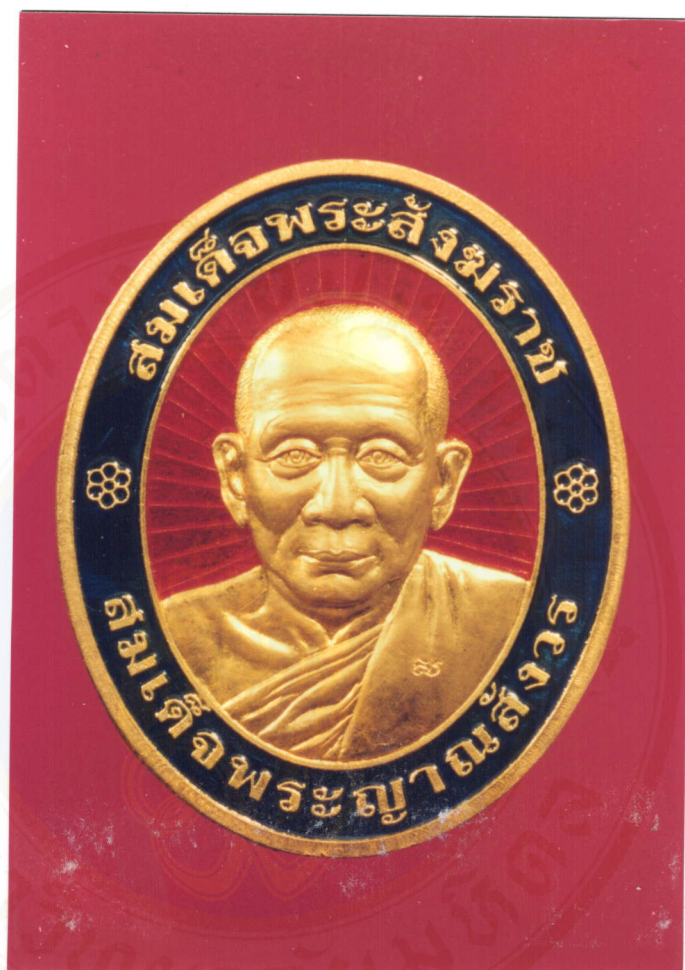

ภาพเหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

พ.ศ. 2538

ภาพแบบพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์
(ด้านหน้า)

ภาพเหรียญจริง
(ด้านหน้า)

ภาพแบบพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์
(ด้านหลัง)

ภาพเหรียญจริง
(ด้านหลัง)

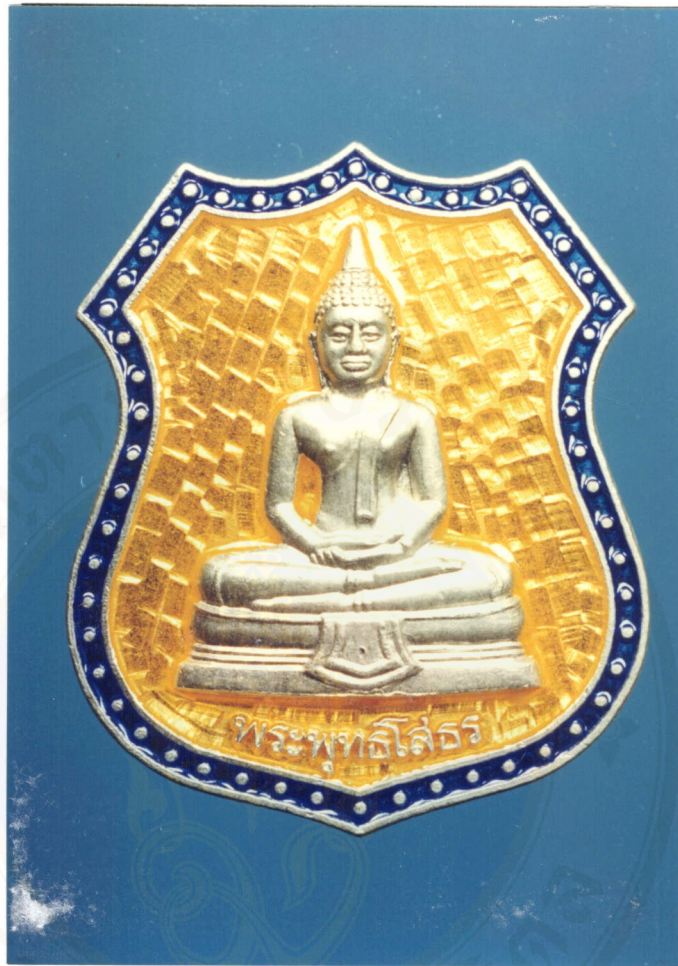

Copyright by Mahidol University

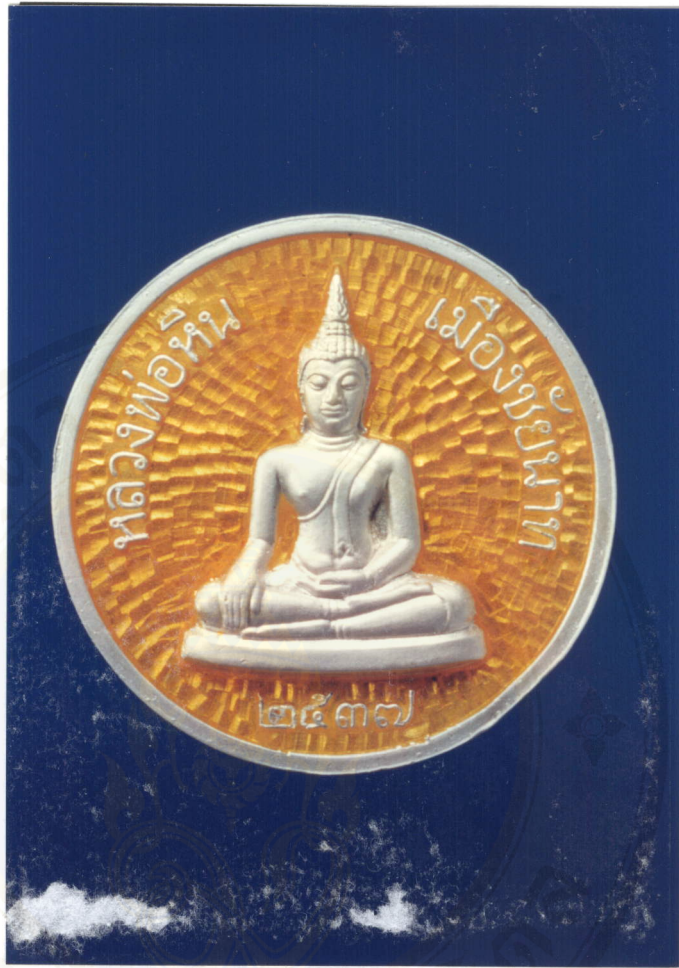
เหรียญพระพุทธชินราช

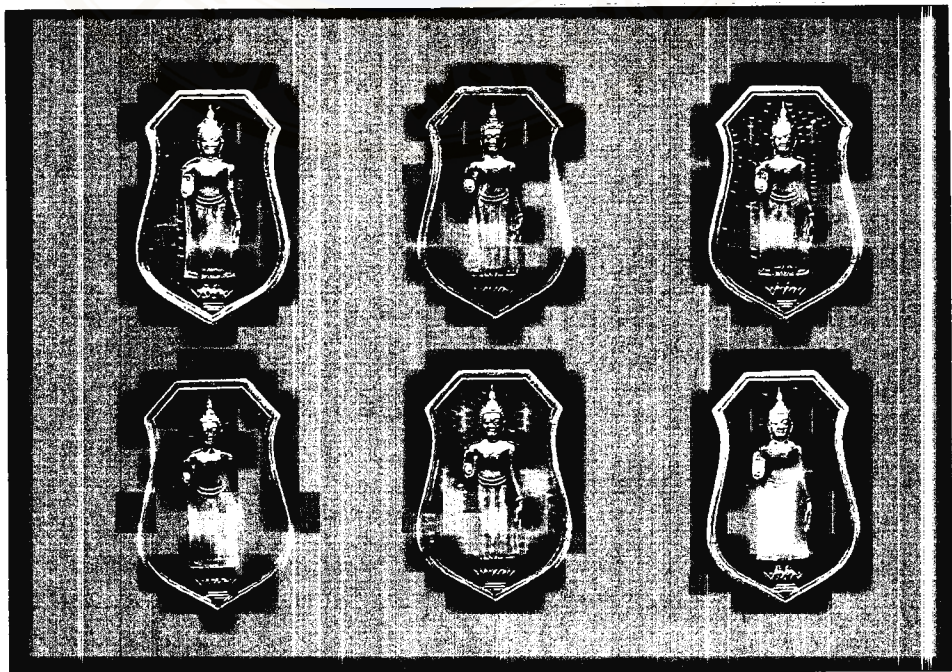

Copyright by Mahidol University

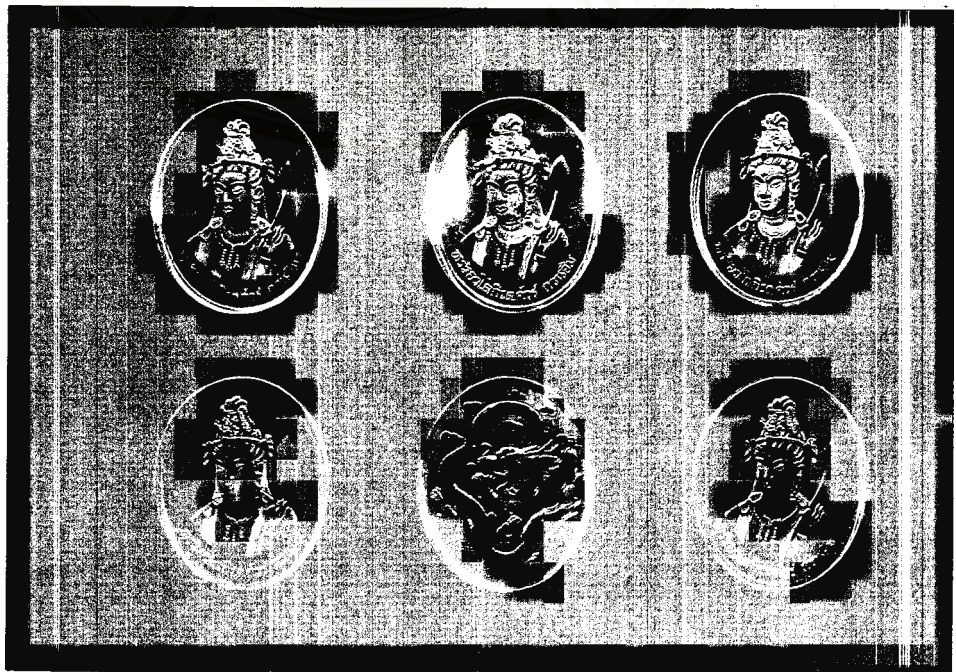
เหรียญหลวงพ่อดำ

Copyright by Mahidol University

เหรียญหลวงพ่อดรรมาจักร ชัยนาท

Copyright by Mahidol University

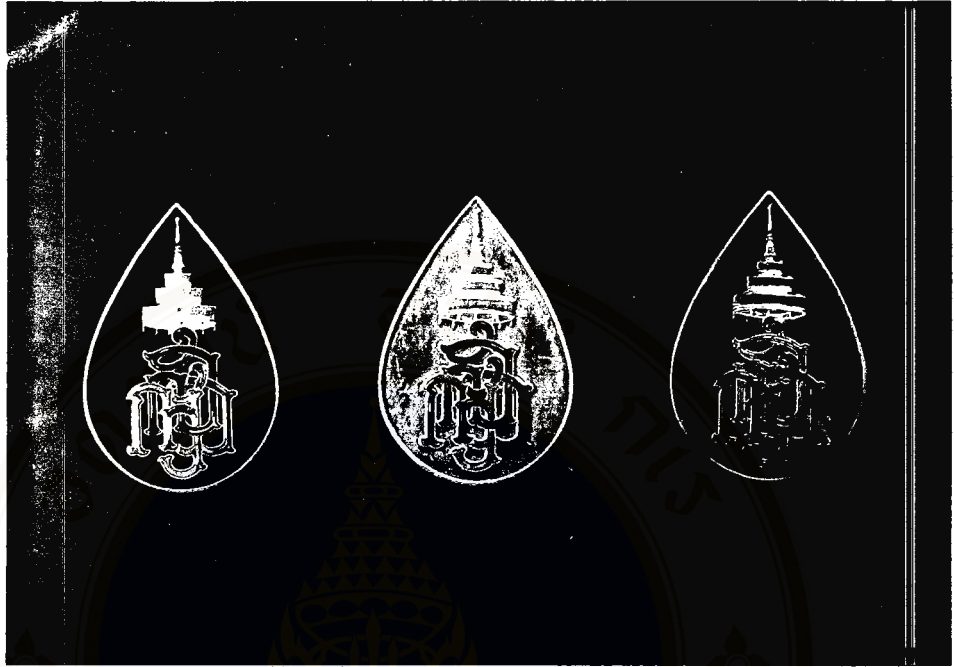
เหรียญกวางฉิม

เหรียญกวางฉิม

เหรียญเจ้าพ่อเสือ

เหรียญ ๓๓.

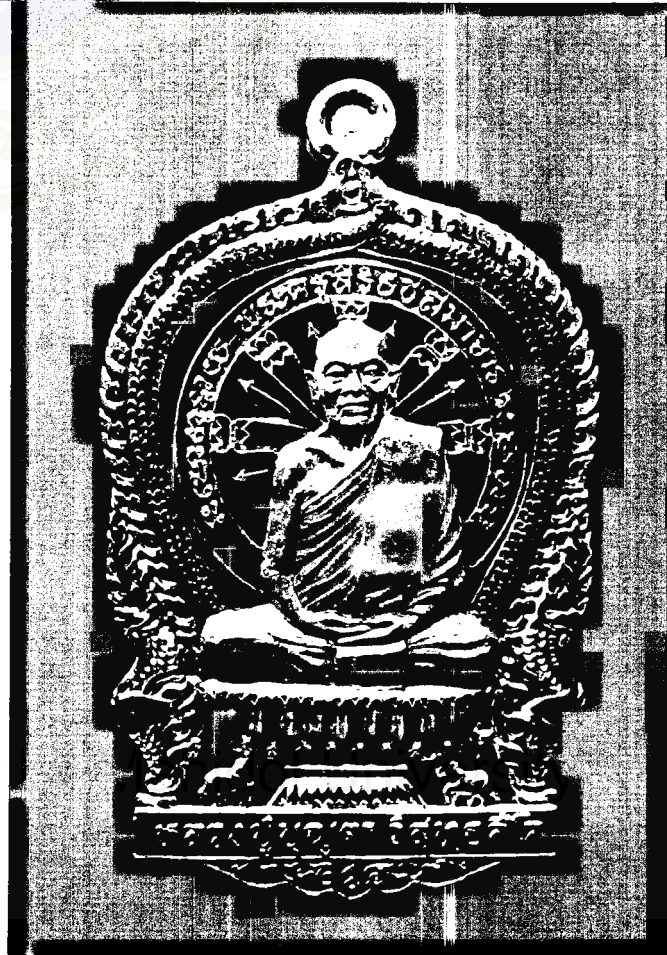

เหรียญสมเด็จพระญาณสังวร รุ่งเฉลิมพระเกียรติ

เหรียญ ร.5 นั่งบัลลังก์

เหรียญหลวงพ่อบุญตา วัดคลองเกตุ

Copyright

เหรียญหลวงปู่ศุข (พ.ศ. 2538)

เหรียญปีหมูทอง (พ.ศ. 2538)

ผลงานการลงยาเหรียญทั้งหมดของ นายอภิชาติ อุดมรัตน์ศิลป์
 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา งานเหล่านี้ผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบ
 และแนะนำการจัดทำเหรียญ และลงยาเหรียญให้ประณีตและสวยงาม

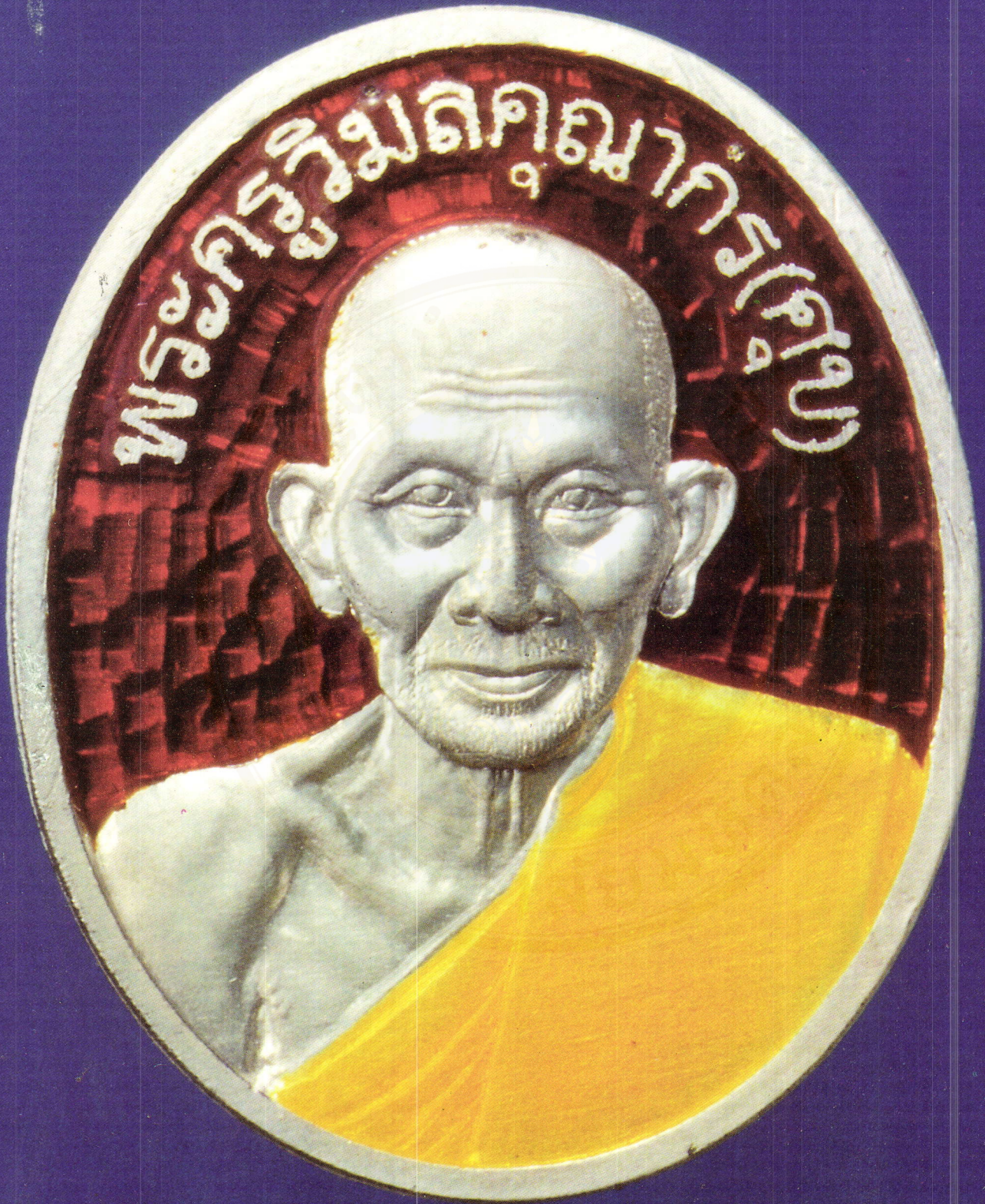
Copyright by Mahidol University

41124

ตัวอย่างใบชำระหนี้ระยะยาว
(ไม่ใช่ฉบับจริง)

Copyright by Mahidol University

พระครูวิมลคุณากร (ศุข)

อดีตเจ้าอาวาสวัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

พระครูวิมลคุณากร (ศุข) ท่านเกิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๓๙๐ ณ ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยเป็นบุตรคนโตของ นายน่วม นางทองดี เนื่องจากบิดามารดามีบุตรมากถึง ๙ คน ท่านจึงได้แยกไปอยู่กับลุงที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่อายุได้ ๑๐ ขวบ และได้เข้าอุปสมบทเมื่ออายุได้ ๒๕ ปี หลังจากบวชได้ ๑ พรรษา ท่านก็ออกเดินธุดงค์เพื่อศึกษาหาความรู้จากครูบาอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคุณเป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปี แม้ท่านมาอยู่วัดปากคลองมะขามเฒ่าแล้ว ท่านก็ยังหาเวลาออกเดินธุดงค์แทบทุกปี ด้วยเหตุนี้ท่านจึงเป็นเกจิอาจารย์ที่เชี่ยวชาญและมีชื่อเสียงโด่งดังมากในยุคนั้น แม้พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตต์อุดมศักดิ์ พระบิดาแห่งกองทัพเรือไทย ยังมาฝากตัวเป็นศิษย์ และนับเป็นศิษย์เอกที่หลวงปู่ศุขรักมาก วัดอุ้มงคลของท่านเป็นที่แสวงหากันมาก และหาได้ยากยิ่ง

เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณบุญบารมีของหลวงปู่ศุข ไปสู่ผู้ที่เคารพนับถือ คณะกรรมการจัดสร้าง โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม หมวดวิชาภาษาไทย จึงได้ร่วมกันจัดสร้างเหรียญรูปไข่เนื้อเงินลงยา **โดยเน้นความเป็นเลิศในทุก ๆ ด้าน** เพื่อเป็นการบูชาคุณหลวงปู่ศุขและให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ผู้เป็นเจ้าของ รายได้จากการสร้างวัดอุ้มงคลครั้งนี้จะนำไปจัดตั้ง “กองทุนวิมลคุณากร” เพื่อนำดอกผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม

สิ่งที่พิเศษสุดสำหรับเหรียญหลวงปู่ศุขในครั้งนี้มี ๓ ประการที่สำคัญ คือ

ประการแรก สิ่งพิเศษสุดและนับว่าสำคัญที่สุดของการจัดสร้างครั้งนี้คือการได้รับความเมตตาจาก “สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก” อธิษฐานจิตให้เป็นกรณีพิเศษ ในวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๓๕ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ วัดบวรนิเวศวิหาร นับเป็นเกียรติประวัติแห่งการสร้างเหรียญหลวงปู่ศุข ของจังหวัดชัยนาทที่ไม่เคยมีมาก่อน

ประการที่สอง วัดอุ้มงคลที่จัดสร้างครั้งนี้มีเพียงชนิดเดียวเพื่อความเป็นหนึ่งแห่งพลังจิต โดยเจตนาเน้นการปลุกเสกเดี่ยวแบบตาเห็น กายสัมผัส จิตภาวนาเป็นหนึ่ง เมื่อวัดอุ้มงคลผ่านการอธิษฐานจิตแล้ว จะจัดงานฉลองอย่างถูกต้องตามกระบวนการที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติแห่งการสร้างวัดอุ้มงคลของหลวงปู่ศุขในยุคปัจจุบัน โดยจะจัดพิธีฉลองเหรียญหลวงปู่ศุขในวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๕ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ อุโบสถวัดศรีวิชัยพัฒนาราม จังหวัดชัยนาท

ประการที่สาม ในการจัดสร้างเหรียญหลวงปู่ศุขครั้งนี้ **คณะกรรมการได้มีนโยบายจัดทำเหรียญโดยเน้นความเป็นเลิศในทุก ๆ ด้าน** มิได้หวังผลกำไร นับตั้งแต่การออกแบบ การคัดเลือกช่างแกะแม่พิมพ์ และช่างลงยาราชาชาติที่มีฝีมือเยี่ยม รวมทั้งมีการควบคุมอย่างประณีตทุกขั้นตอน ผลงานจึงออกมาเป็นที่พอใจแก่ทุกคนที่พบเห็น **นับเป็นเหรียญหลวงปู่ศุขที่เหมือนที่สุด และสวยที่สุดเท่าที่มีการจัดสร้างมา** จึงเป็นเหรียญที่คุ้มค่าน่าหาไว้บูชา ในอนาคตคงเป็นวัดอุ้มงคลของหลวงปู่ศุขที่หาได้ยากยิ่งอีกชนิดหนึ่ง

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

เมตตาอธิษฐานจิต

“เหรียญเงินลงยา พระครูวิมลคุณากร (สุข)”

วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๓๕ เวลา ๑๖.๐๐ น.

ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

รายการวัตถุมงคล

๑. เหรียญเงินบริสุทธิ์ลงยาสีน้ำเงิน	สร้าง ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๓๐๐ บาท
๒. เหรียญเงินบริสุทธิ์ลงยาสีแดง	สร้าง ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๓๐๐ บาท
๓. เหรียญเงินบริสุทธิ์ลงยาสีฟ้า	สร้าง ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๓๐๐ บาท
๔. เหรียญเงินบริสุทธิ์ลงยาสีเขียว	สร้าง ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๓๐๐ บาท
๕. เหรียญเงินบริสุทธิ์ลงยาสีม่วง	สร้าง ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๓๐๐ บาท

(พื้นที่กำหนดเหรียญละ ๔๐๐ บาท)

การสั่งจอง

- สั่งจองและเช่าบูชาได้ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ถึงวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๓๕ โดยชำระเงินสดจอง เหรียญละ ๑๐๐ บาท
- ท่านที่สั่งจองคราวเดียวกัน ๑๐ เหรียญ จะได้สมนาคุณ ๑ เหรียญ
- กำหนดรับวัตถุมงคลได้ตั้งแต่วันที่ ๑-๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ **พื้นที่กำหนดถือว่าสละสิทธิ์**
- การสั่งจองทุกครั้งโรงเรียนจะออกไปสั่งจองให้ไว้เป็นหลักฐานในเวลารับเหรียญ

สถานที่สั่งจอง

- สั่งจองโดยตรงได้ที่ห้องธุรการ โรงเรียนชยานาพิทยาคม โทร. (๐๕๖) ๔๑๑-๖๔๕ หรือที่นายทองสุข บุญธรรม (หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย)
- สั่งจองทางไปรษณีย์ โดยจ่ายเงินเต็มจำนวน และเพิ่มค่าส่งครั้งละ ๑๐ บาท หนาณัติสั่งจ่าย ดังนี้ (ป.ณ.ชยานา)

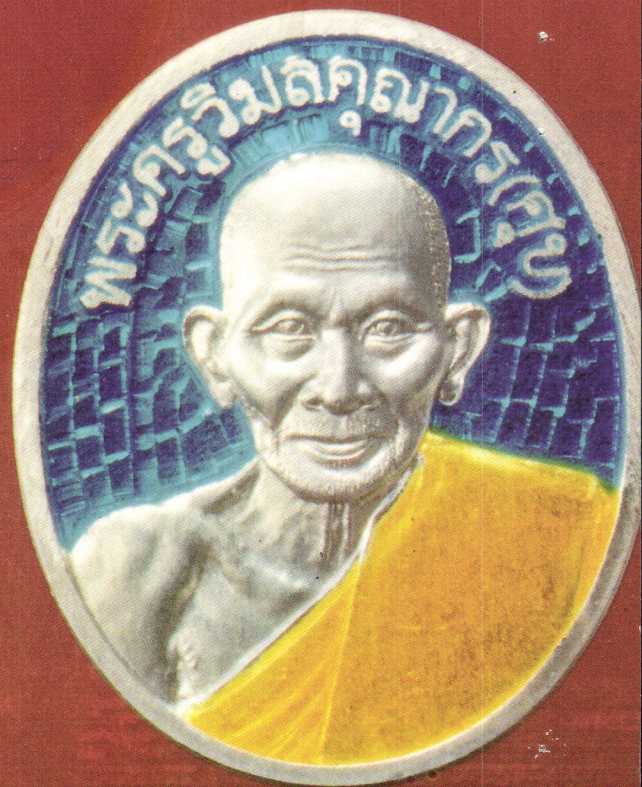
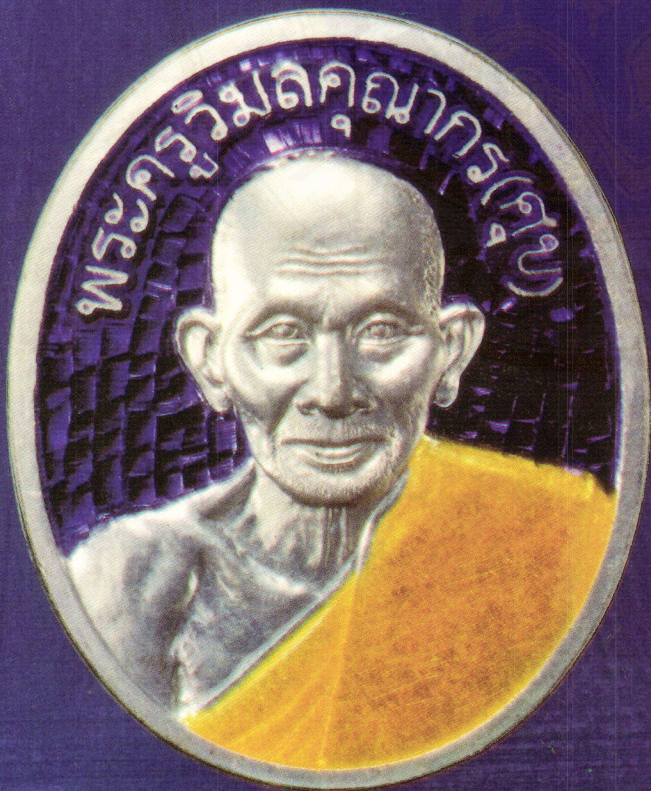
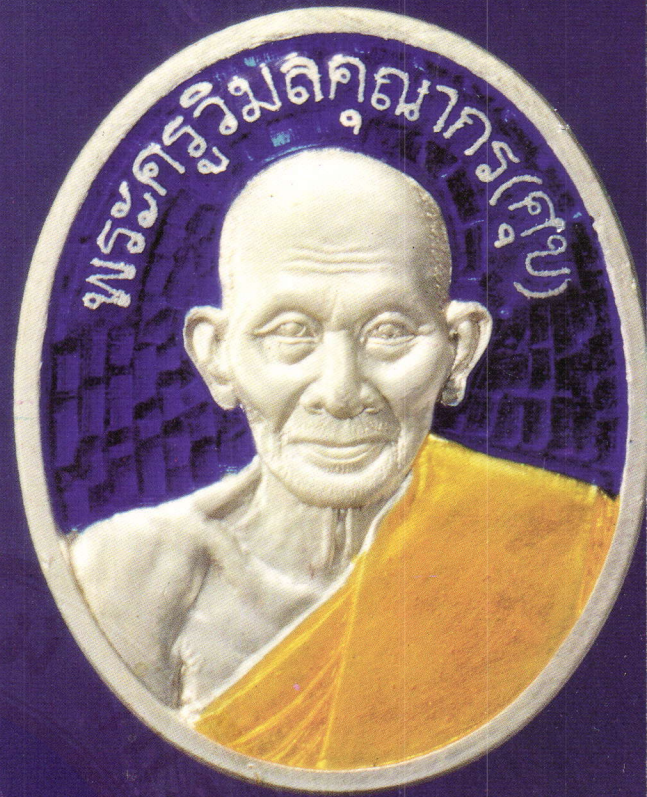
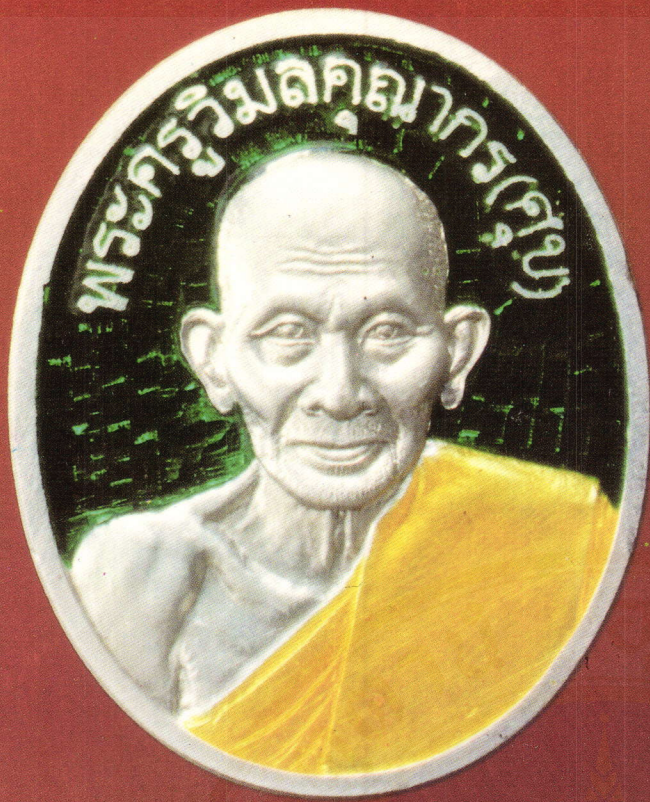
ส่ง

นายเพิ่มยศ บุญปาน

ผู้อำนวยการโรงเรียนชยานาพิทยาคม

อำเภอเมือง จังหวัดชยานา ๑๗๐๐๐

(สั่งจองเหรียญหลวงปู่สุข)

พระครูวิมลคุณากร(ศุข)

อดีตเจ้าอาวาสวัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท

พระครูวิมลคุณากร(ศุข) เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๓๙๐ ณ ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท โดยเป็นบุตรคนโตของนายน่วม นางทองดี เมื่ออายุได้ ๑๐ ปี ท่านได้ไปอยู่กับลุงที่กรุงเทพฯ ได้อุปสมบทเมื่ออายุได้ ๒๕ ปี หลังจากบวชได้ ๑ พรรษา ท่านได้ออกเดินธุดงค์ เพื่อศึกษาหาความรู้จากครูบาอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคณ เป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปี แม้เมื่อท่านมาอยู่วัดปากคลองมะขามเฒ่าแล้ว ท่านยังหาเวลาออกเดินธุดงค์ เกือบทุกปี จวบจนท่านชราภาพแล้วจึงหยุดเดินธุดงค์ หลวงปู่ศุขท่านเป็นเกจิอาจารย์ที่ เชี่ยวชาญวิทยาคมเป็นที่โด่งดังมากในสมัยนั้นแม้ พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ บิดาแห่งกองทัพเรือไทย ยังมาฝากตัวเป็นศิษย์ วัดถุมงคลของท่านเปี่ยมล้นไปด้วยกฤตยาาคมเป็นที่หวงแหนและแสวงหาในหมู่ศิษย์ตลอดมา หลวงปู่ศุขท่านถึงแก่กาลมรณะภาพเมื่อวันจันทร์เดือนยี่ แรม ๑ ค่ำ ปี กุน ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๔๖๖

โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม

โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาทเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๕๒ โดยมีชื่อแรกเริ่มว่าโรงเรียนไชยบำรุงราษฎร์ จนถึงพุทธศักราช ๒๕๐๕ จึงเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวิชัยบำรุงราษฎร์ ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้ร่วมกับ โรงเรียนสตรีชัยนาท “คณะราษฎร์บำรุง” โดยเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม นับอายุตั้งแต่ก่อตั้งมา จนถึงปีนี้ จะครบ ๘๔ ปี ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๖

ด้วยเหตุที่ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๖ นี้ นับเป็นปีมหามงคล คือเป็นปีที่พระครูวิมลคุณากร (ศุข) ท่านมรณะภาพมาอย่างขึ้นปีที่ ๗๐ กับเป็นปีที่ โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จะมีอายุครบ ๘๔ ปี โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จึงได้จัดสร้างวัดถุมงคลของหลวงปู่ศุขขึ้น

วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง

๑. เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณ พระครูวิมลคุณากร(ศุข) อดีตเจ้าอาวาสวัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอดงสิงห์ จังหวัดชัยนาท
๒. เพื่อนำรายได้จากการบูชาวัตถุมงคล ไปจัดสร้างอาคารที่ระลึก ๘๔ ปี โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม

การจัดสร้างวัดถุมงคลหลวงปู่ศุขในครั้งนี้ ได้เน้นพิธีกรรมและ ขบวนการจัดสร้างอย่างประณีตที่สุด นับแต่การอธิษฐานจิตขออนุญาต ต่อดวงพระวิญญาณ หลวงปู่ศุข รวมทั้งการบวงสรวง และจัดพิธีพุทธาภิเษกอย่างสมบูรณ์ โดยท่านอาจารย์ทองสุข บุญธรรม ในด้านการออกแบบและจัดทำเหรียญควบคุมโดย อาจารย์บุญ โภธิ์วุฒินุกูล ส่วนแม่พิมพ์แกะโดยนายช่างที่มีฝีมือเยี่ยมแห่งยุคคือ คุณธนยศ(ประดิษฐ์) เศรษฐวิจิตร จึงทำให้เหรียญนี้เป็นเหรียญที่มีความสวยงามและโดดเด่นมากในรอบปี นับเป็นเหรียญหลวงปู่ศุขที่พิเศษอีกรุ่นหนึ่ง ที่น่ามีไว้บูชาอย่างยิ่ง

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

อธิษฐานจิตเป็นปฐมฤกษ์ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๖ เวลา ๑๖.๐๐ น.

ณ ตำหนักวัดบวรนิเวศวิหาร

พิธีมหาพุทธาภิเษกเหรียญพระครูวิมลคุณากร(ศุข).

วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๓๖ เวลา ๑๓.๑๙ น. ณ อุโบสถวัดศรีวิชัยพัฒนาราม จังหวัดชัยนาท

รายนามคณาจารย์พิธีมหาพุทธาภิเษก

๑. พระราชสังวรญาณ(พุธ) วัดป่าสาละวัน นครราชสีมา	๑๕. พระอธิการเฉลิม วัดพระญาติการาม พระนครศรีอยุธยา
๒. พระครูฐานานุกรมกิจสุนทร(เป็น) วัดบางพระ นครปฐม	๑๖. พระครูสิริปัญญาทร(วิชัย) วัดตุม พระนครศรีอยุธยา
๓. พระครูสุนทรธรรมกิจ(หยอด) วัดแก้วเจริญ สมุทรสงคราม	๑๗. หลวงพ่อคง วัดเขาสมโภชน์ ลพบุรี
๔. พระครูสิริทัชสมาจารย์(บุญตา) วัดคลองเกตุ ลพบุรี	๑๘. หลวงปู่โง้ง วัดพระพุทธบาทเขารวก พิจิตร
๕. พระครูวิมลประกาการ(สวัสดิ์) วัดหุบมะกล่ำ ราชบุรี	๑๙. พระมหาโกศล วัดสวนพระโพธิสัตว์ พิจิตร
๖. พระครูไพศาลสมณกิจ(ตี) วัดหนองจอก นครราชสีมา	๒๐. พระอาจารย์สุธรรม วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พิษณุโลก
๗. พระครูปริชาตมิตฺต(ฮวด) วัดดอนโพธิ์ทอง สุพรรณบุรี	๒๑. หลวงพ่อประเทือง วัดเขาแก้ว นครสวรรค์
๘. พระครูนิยัตต์ธรรมกิจ(เสียน) วัดอินทาราม นครสวรรค์	๒๒. หลวงพ่อสมควร วัดถือน้ำ นครสวรรค์
๙. พระครูอุทัยธรรมสุนทร(เสน่ห์) วัดสว่างอารมณ์ อุทัยธานี	๒๓. พระครูสุวรรณภคารวิจิตร(พิมพ์) วัดสนามชัย ชัยนาท
๑๐. พระครูกาญจนปมคุณ(ลำไย) วัดทุ่งลาดหญ้า กาญจนบุรี	๒๔. หลวงพ่อมหาโพธิ์ วัดคลองมอญ ชัยนาท
๑๑. พระครูสุชาติกาญจนโกศล(มณฑล) วัดพุทธมณฑล ฯ กาญจนบุรี	๒๕. พระครูอุดมชัยกิจ(บุญเกิด) วัดเขาดินสันติธรรม ชัยนาท
๑๒. พระครูนนทสิทธิ์การ(ประสิทธิ์) วัดไทรน้อย นนทบุรี	๒๖. พระอาจารย์วิชา วัดศรีมณีวรรณ ชัยนาท
๑๓. พระครูสุนทรสุวรรณกิจ(ตี) วัดพระรูป สุพรรณบุรี	๒๗. พระครูปทุมชัยกิจ(นะ) วัดหนองบัว ชัยนาท
๑๔. พระครูสุวรรณสิทธิการย์(ช่อ) วัดฤกษ์บุญมี สุพรรณบุรี	๒๘. พระสมุห์อวยพร วัดดอนยายหอม นครปฐม

วัดอุ้มงคลที่จัดสร้าง

๑. เหรียญเงินลงยาองค์พระทองคำ	สร้างเท่าจำนวนสั่งจอง	เหรียญละ ๑๕๐๐ บาท
๒. เหรียญเงินลงยาสี่แดง-น้ำเงิน	จำนวน ๒๐๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท
๓. เหรียญเงินลงยาสี่น้ำเงิน-แดง	จำนวน ๒๐๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท
๔. เหรียญเงินลงยาสี่เขียว-น้ำเงิน	จำนวน ๒๐๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท
๕. เหรียญเงินลงยาสี่ฟ้า-น้ำเงิน	จำนวน ๒๐๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท
๖. เหรียญเงินลงยาสี่ม่วง-เขียว	จำนวน ๒๐๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท

(เหรียญเงินลงยาพันกำหนดสั่งจอง เหรียญละ ๕๐๐ บาท)

การสั่งจอง

๑. เหรียญเงินลงยาองค์พระทองคำ ชำระเงินตอนจองเต็มจำนวน เหรียญละ ๑๕๐๐ บาท
๒. เหรียญเงินลงยา ชำระเงินตอนจอง เหรียญละ ๑๐๐ บาท
๓. เหรียญเงินลงยา สั่งจองครบ ๑๐ เหรียญ สมณาคณะเหรียญเงินลงยาพิเศษ ๑ เหรียญ
๔. สั่งจองได้ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ ถึง วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๓๖

กำหนดรับวัดอุ้มงคล

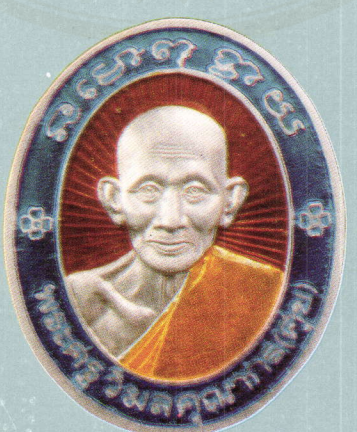
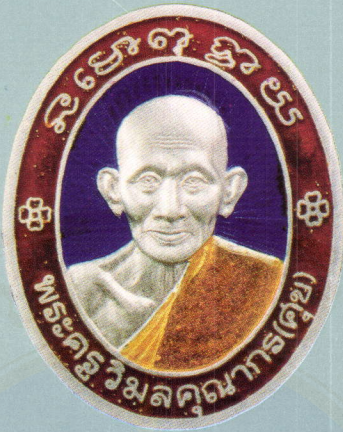
รับวัดอุ้มงคลได้ตั้งแต่วันที่ ๑๓-๓๐ เมษายน ๒๕๓๖ พันกำหนดถือว่าสละสิทธิ์

สถานที่สั่งจอง

๑. สำนักงานกลางโรงเรียนชัยนาทพิทยาคม อ.เมือง จ.ชัยนาท โทร(๐๕๖) ๔๑๑๖๔๕
๒. สั่งจองทางไปรษณีย์ โดยจ่ายเงินเต็มจำนวน พร้อมค่าส่งครั้งละ ๒๐ บาท สั่งจ่าย ปณ.ชัยนาท

ในนาม นายสุรชัย ชนะ

โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม อ.เมือง จ.ชัยนาท ๑๗๐๐๐

เหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

รื้อสร้างมณฑลปวัตศรีวิชัยวัฒนาราม จังหวัดชัยนาท

๑๖ ตุลาคม ๒๕๓๖

Copyright by Mahidol University

พระครูวิมลคุณากร(ศุข)

อดีตเจ้าอาวาสวัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

พระครูวิมลคุณากร(ศุข) หรือหลวงพ่อมะขามเฒ่า ท่านเป็นปรมาจารย์แห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่มีชื่อเสียงโด่งดังจรจายไปทั่วสารทิศ แม้ท่านจะมรณะภาพมานานถึง ๗๐ ปี แล้วก็ตาม กิตติศัพท์และอภินิหารของท่านยังเป็นที่กล่าวขานกันอย่างไม่รู้จบ เกียรติคุณและความเก่งกล้าของท่านจะเห็นได้จากการขอรับบริจาคเพียง ๑ วันเท่านั้นก็ได้เงินเพียงพอสำหรับสร้างอุโบสถแล้ว ในขบวนแห่งานศพของท่านมีผู้ไปร่วมขบวนยาวมากกว่า ๒ กิโลเมตร ซึ่งนับว่ายากนักที่จะหาใครเสมอเหมือนสมกับที่นายแพทย์สำนวน ปาลวัฒน์วิไชย ได้กล่าวยกย่องท่านในหนังสือประวัติพระครูวิมลคุณากร (ศุข) ว่า

ผู้เป็นยอดปรมาจารย์นามกระเดื่องแห่งยุครัตนโกสินทร์
ผู้ทรงไว้ซึ่งอิทธิฤทธิ์อันมหัศจรรย์ทางด้านไสยศาสตร์
ยอดพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิในทุกแขนงวิชาการ
เพชรน้ำเอก ยอดเกจิอาจารย์ยอดอัจฉริยะ
ผู้โด่งดังขลังและศักดิ์สิทธิ์ ด้วยอภินิหารรอบตัว

วัดศรีวิชัยพัฒนาราม

วัดศรีวิชัยพัฒนาราม เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในตัวจังหวัดชัยนาท ในขณะนี้กำลังก่อสร้างมณฑปหลวงปู่ศุข ซึ่งต้องใช้ทุนทรัพย์อีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้น **ท่านพระครูสุทธิชยากร** (เจ้าอาวาส) กับคณะกรรมการวัดจึงได้ปรึกษากันจัดสร้างวัดอุโมงค์หลวงปู่ศุขขึ้นเพื่อใช้เป็นทุนในการก่อสร้างต่อไป โดยได้มอบหมายให้ **ท่านอาจารย์ทองสุข บุญธรรม** เป็นผู้ดำเนินการจัดสร้าง

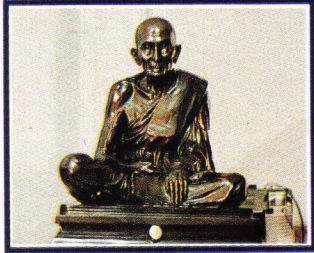
สำหรับวัดอุโมงค์ที่จัดสร้างในครั้งนีได้รับการออกแบบและควบคุมการจัดสร้างโดย **อาจารย์บุญ โพร้วฉนิษฐกุล** โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ รูปหล่อเหมือนและเหรียญรูปเหมือนหลวงปู่ศุข **ในการจัดสร้างครั้งนี้ได้เน้นความงามทางด้านศิลปะอย่างยากที่จะหาวัดอุโมงค์ในยุคนี้อีกได้** คือ รูปหล่อเหมือนขนาดหน้าตัก ๑๒ นิ้ว หล่อโดย **โรงหล่อ ตริมูรติ** โดยนายช่างบรรพต (สอน) เคลือบแก้ว นายช่างเอกแห่งยุคที่ได้จัดทำอย่างสุดฝีมือ นับเป็นรูปหล่อเหมือนหลวงปู่ศุขที่เหมือนและสวยที่สุดเท่าที่มีการจัดสร้างมา สำหรับเหรียญรูปเหมือนจัดสร้างและแกะแม่พิมพ์โดย **นายช่างธนยศ (ประดิษฐ์) เศรษฐวิจิตร** นายช่างเอกผู้มีผลงานการจัดทำ **เหรียญรูปเหมือนลงยาที่สวยงามที่สุดในยุคนี้อีกได้จัดทำให้อย่างสุดฝีมือ** และลงยาโดยนายช่างทองที่มีฝีมือเยี่ยม จึงทำให้เหรียญนี้ นับเป็นเหรียญลงยาขนาดเล็กที่มีความสวยงามและประณีตที่สุดเท่าที่มีการจัดทำเหรียญลงยาในยุคนี้นับเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงของคณะผู้จัดสร้างที่จะนำความภาคภูมิใจให้แก่ผู้เป็นเจ้าของและได้มีส่วนร่วมในการจัดสร้างมณฑปหลวงปู่ศุขอีกส่วนหนึ่งด้วย

พิธีพุทธาภิเษกวัตถุมงคลพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

รุ่นสร้างมณฑป

วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๓๖ เวลา ๐๙.๓๙ น. ณ อุโบสถวัดศรีวิชัยพัฒนาราม จังหวัดชัยนาท

พระครูฐานานิกสุนทร (เป็น) วัดบางพระ นครปฐม ประธานพิธีพุทธาภิเษก

รูปมณฑป

รูปหล่อขนาด ๑๒ นิ้ว

วัตถุมงคลที่จัดสร้าง

๑. รูปหล่อเหมือนหลวงปู่ศุข ขนาดหน้าตัก ๑๒ นิ้ว สร้าง ๗๖ องค์	องค์ละ	๗,๐๐๐ บาท
๒. เหรียญทองคำลงยาสีแดง, น้ำเงิน, เทียว, ฟ้า, ม่วง	สร้างเท่าที่สั่งจอง	เหรียญละ ๕,๕๐๐ บาท
๓. เหรียญทองคำ (ประมาณ ๘.๕ กรัม)	สร้างเท่าที่สั่งจอง	เหรียญละ ๕,๐๐๐ บาท
๔. เหรียญเงินลงยาสีแดง	จำนวน ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท
๕. เหรียญเงินลงยาสีน้ำเงิน	จำนวน ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท
๖. เหรียญเงินลงยาสีเทียว	จำนวน ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท
๗. เหรียญเงินลงยาสีฟ้า	จำนวน ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท
๘. เหรียญเงินลงยาสีม่วง	จำนวน ๕๐๐ เหรียญ	เหรียญละ ๔๐๐ บาท

(เหรียญเงินพันกำหนดสั่งจอง เหรียญละ ๖๐๐ บาท)

การสั่งจอง

๑. รูปหล่อเหมือนขนาด ๑๒ นิ้ว	ชำระตอนสั่งจอง	องค์ละ ๔,๐๐๐ บาท
๒. เหรียญทองคำลงยา	ชำระตอนสั่งจอง	เหรียญละ ๓,๕๐๐ บาท
๓. เหรียญทองคำ	ชำระตอนสั่งจอง	เหรียญละ ๓,๐๐๐ บาท
๔. เหรียญเงินลงยา	ชำระตอนสั่งจอง	เหรียญละ ๒๐๐ บาท
๕. สั่งจองได้ตั้งแต่วันที่ ๕-๑๕ กันยายน ๒๕๓๖		

สถานที่สั่งจอง

สั่งจองได้ที่ พระครูสุทธิชัยการ เจ้าอาวาสวัดศรีวิชัยพัฒนาราม อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท โทร ๐๕๖-๔๑๑๑๙๑
เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

กำหนดรับวัตถุมงคล

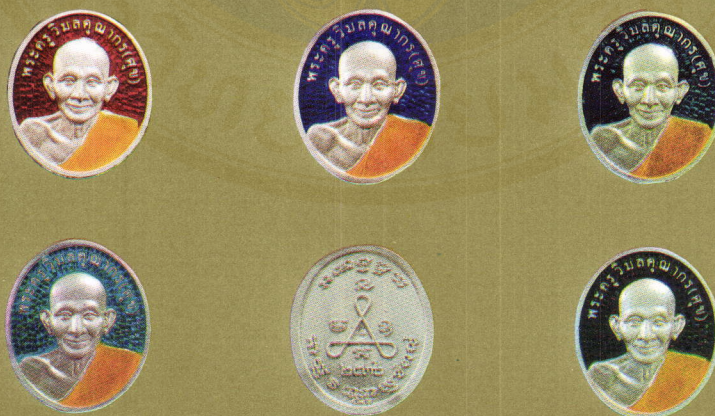
รับวัตถุมงคลได้ตั้งแต่วันที่ ๑๖-๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๖ ณ วัดศรีวิชัยพัฒนาราม **พันกำหนดถือว่าสละสิทธิ์**
(ไม่รับส่งทางไปรษณีย์)

เหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

เหรียญทอง

เหรียญเงิน

(ขนาดเหรียญเท่าของจริง)

รุ่มสร้างมณฑลปวัตศรีวิชัยวัฒนาราม จังหวัดชัยนาท

๑๖ ตุลาคม ๒๕๓๖

Copyright by Mahidol University

เหรียญพระครูวิมลคุณากร (สุข)

เหรียญทองคำลงยา

รุ่นสร้างห้องสมุดประชาชน เฉลิมราชนุมาณี อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

๒๓ มกราคม ๒๕๓๗

ห้องสมุดประชาชน เฉลิมราชกุมารี อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

เนื่องในมิ่งมงคลสมัยที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระชนมายุครบ ๓๖ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและสนองพระราชปณิธานตามแนวพระราชดำริในการส่งเสริมด้านการศึกษาสำหรับประชาชน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พิจารณาจัดตั้งโครงการห้องสมุดประชาชนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีขึ้น โดยเริ่มก่อสร้างห้องสมุดรุ่นแรกจำนวน ๓๗ แห่ง และจะดำเนินการจัดตั้งอย่างต่อเนื่องในปีต่อๆ ไปจนครบทุกจังหวัด ห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่งจะสร้างขึ้นจากความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ที่มีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สำหรับจังหวัดชัยนาท คณะกรรมการจัดสร้างห้องสมุดประชาชน เฉลิมราชกุมารี ได้ตกลงจัดสร้างขึ้นที่อำเภอวัดสิงห์ซึ่งเป็นมาตุภูมิของท่านพระครูวิมลคุณากร (สุข) อดีตเจ้าอาวาสวัดปากคลองมะขามเฒ่า อมตะเถรจารย์ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังขจรกระจายไปทั่วประเทศ นับเป็นโอกาสที่เหมาะสมที่จะได้อาศัยบุญบารมีจากท่านเพื่อจัดสร้างห้องสมุดประชาชนในถิ่นมาตุภูมิของท่าน คณะกรรมการจึงมีมติเห็นควรจัดสร้างเหรียญรูปเหมือนพระครูวิมลคุณากร (สุข) ขึ้นเพื่อ นำรายได้ไปจัดสร้างห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี ให้สำเร็จลุล่วงต่อไป

จึงเป็นเรื่องที่น่ายินดีที่เราชาวประชาจะได้มีเหรียญรูปเหมือนของหลวงปู่สุขไว้บูชา อีกทั้งยังได้มีส่วนร่วมในการจัดสร้างห้องสมุด อันเปรียบเสมือนศูนย์กลางการเรียนรู้ทุกรูปแบบของมนุษย์ นับเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และยังเป็นการได้ตอบสนองตามแนวพระราชดำริและเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๓ รอบ

เหรียญรูปเหมือนท่านพระครูวิมลคุณากร (สุข) ที่จัดสร้างในครั้งนี้ ได้รับการออกแบบและควบคุมการจัดทำโดยอาจารย์บุญ โปธิ์วุฒิหนูกุล แกะแม่พิมพ์โดยนายช่างเอกแห่งยุค คือ คุณธนยศ (ประดิษฐ์) เสวตวิจิตร ลงยาโดยทีมงานของคุณอภิชาติ อุดมรัตนศิลป์ นายช่างลงยามือหนึ่งในปัจจุบัน จึงทำให้เหรียญนี้มีความประณีตสวยงามลงตัว นับเป็นเหรียญเกจิอาจารย์ลงยาที่มีความสวยงามโดดเด่นมากในรอบหลายปีที่ผ่านมา น่าสะสมไว้บูชาอย่างยิ่ง

พิธีพุทธาภิเษกเหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข) รุ่นสร้างห้องสมุดประชาชน เฉลิมราชกุมารี อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๓๗ เวลา ๐๙.๑๕ น.

โดย พระญาณวิเทศคุณ (คุณ) วัดบ้านไร่ จ.นครราชสีมา

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๓๗ เวลา ๑๖.๑๕ น.

โดย พระครูธำปณกิจสุนทร (เป็น) วัดบางพระ จ.นครปฐม

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๗ เวลา ๑๓.๐๙-๑๕.๑๕ น.

ณ อุโบสถวัดศรีวิชัยวัฒนาราม อ.เมือง จ.ชัยนาท

รายนามคณาจารย์

๑. พระราชอุดมมงคล (อุตตมะ) วัดวังแก้วเวการาม กาญจนบุรี ๒. พระราชสังวรญาณ (พุธ) วัดป่าสาละวัน นครราชสีมา ๓. พระนิมมานโกวิท (ทองดำ) วัดท่าทอง อุดรดิตถ์ ๔. พระครูสุนทรธรรมกิจ (หยอด) วัดแก้วเจริญ สมุทรสงคราม ๕. พระครูกาญจนโพนมคุณ (ลำไย) วัดทุ่งลาดหญ้า กาญจนบุรี ๖. พระครูภาวนาวารกิจ (เล็ก) วัดสันติคีรีศรีบรมธาตุ กาญจนบุรี ๗. พระครูสุชาติกาญจนโกศล (มณฑล) วัดพุทธมณฑลอริยัญญิวาส กาญจนบุรี ๘. พระครูปรีชาวุฒิคุณ (ฮวด) วัดดอนโพธิ์ทอง สุพรรณบุรี ๙. พระครูสิริทัชสมาจารย์ (บุญตา) วัดคลองเกตุ ลพบุรี ๑๐. พระครูสิริบุญญาทร (วิชัย) วัดตูม พระนครศรีอยุธยา	๑๑. หลวงปู่โง่น ไสโรย วัดพระพุทธบาทเขารวก พิจิตร ๑๒. พระครูสมุห์อวยพร วัดดอนยายหอม นครปฐม ๑๓. พระครูนิมิตนาวกรรม (สมควร) วัดถือน้ำ นครสวรรค์ ๑๔. พระครูนิวิฐมณีวงศ์ (สะอาด) วัดเขาแก้ว นครสวรรค์ ๑๕. หลวงพ่อประเทือง วัดเขาแก้ว นครสวรรค์ ๑๖. พระครูนิยัตต์ธรรมกิจ (เสียน) วัดอินทาราม นครสวรรค์ ๑๗. พระครูปทุมชัยกิจ (นะ) วัดหนองบัว ชัยนาท ๑๘. พระครูอุดมชัยกิจ (บุญเกิด) วัดเขาคินสันติธรรม ชัยนาท ๑๙. หลวงพ่อมหาโพธิ์ วัดคลองมอญ ชัยนาท

วัดอุ้มงคลที่จัดสร้าง

ที่	รายการวัดอุ้มงคล	จำนวนสร้าง	ราคา	ชำระค่านั่งจอง
๑	เหรียญทองคำ (๙๙.๙๙ %) ลงยา หน้า 1 บาท	๒๙๙	๙๐๐๐	๖๐๐๐
๒	เหรียญทองคำ (๙๙.๙๙ %) หน้า 1 บาท	๒๙๙	๘๕๐๐	๕๕๐๐
๓	เหรียญเงินหน้าทองคำ	๙๙๙	๑๕๐๐	๑๐๐๐
๔	เหรียญเงินลงยาพื้นแดง-ขอบน้ำเงิน	๑๒๕๐	๔๐๐	๒๐๐
๕	เหรียญเงินลงยาพื้นเขียว-ขอบน้ำเงิน	๑๒๕๐	๔๐๐	๒๐๐
๖	เหรียญเงินลงยาพื้นฟ้า-ขอบน้ำเงิน	๑๒๕๐	๔๐๐	๒๐๐
๗	เหรียญเงินลงยาพื้นขาว-ขอบน้ำเงิน	๑๒๕๐	๔๐๐	๒๐๐
๘	เหรียญเงินลงยาพื้นแดง-ขอบเขียว	๑๒๕๐	๔๐๐	๒๐๐
๙	เหรียญเงินบริสุทธิ์	๑๒๕๐	เหรียญสมณาคณ, สำรองทุน	
๑๐	เหรียญวาลโลหะพิเศษแก่ทอง	๒๙๙	เหรียญสำรองทุน	

พิเศษสุด ท่านที่สั่งจองเหรียญในคราวเดียวกันครบ ๑๐ เหรียญ สมณาคณเหรียญเงินบริสุทธิ์ ๑ เหรียญ

สถานที่สั่งจอง

จังหวัดชัยนาท

๑. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชัยนาท
โทร. ๐๕๖-๔๑๑๗๘๒
๒. สำนักงานศึกษาธิการอำเภอทุกอำเภอ
ในจังหวัดชัยนาท
๓. ธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาชัยนาท
โทร. ๐๕๖-๔๑๑๑๐๖-๗
๔. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชัยนาท
โทร. ๐๕๖-๔๑๑-๖๓๑, ๔๑๒-๘๕๕-๖

สั่งจองทางไปรษณีย์

ธนาบดีสั่งจ่าย ป.ณ.ชัยนาท ในนาม คุณน้อย ทองประเสริฐ
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชัยนาท
อ.เมือง จ.ชัยนาท
๑๗๐๐๐

กรุงเทพมหานคร

๑. ศูนย์พระเครื่องเรื่องสุรรัตน์ พันธุ์พิทยพัลลภา
โทร. ๒๕๕๙๗๙๗ ต่อ ๑๑๔๘ และ ๒๕๕๗๓๒๒
๒. ระวี เลิศนานาวงศ์ จักรवालพระบางลำพู โทร. ๒๘๒๗๖๙๔
๓. อุปลัม ปี่เสนาะ (คำริมน้ำ) แพง ๒๖
ศูนย์พระเครื่องพระบูชาท่าพระจันทร์
๔. สำนักงานกลางวัดหัวลำโพง สีแยกสามย่าน โทร. ๒๓๓๔๗๕๖
๕. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร
วัดพระยาธรรม บางกอกน้อย โทร. ๔๑๘๒๒๐๙-๑๐, ๔๑๒๐๐๔๘

สั่งจองทางโทรศัพท์

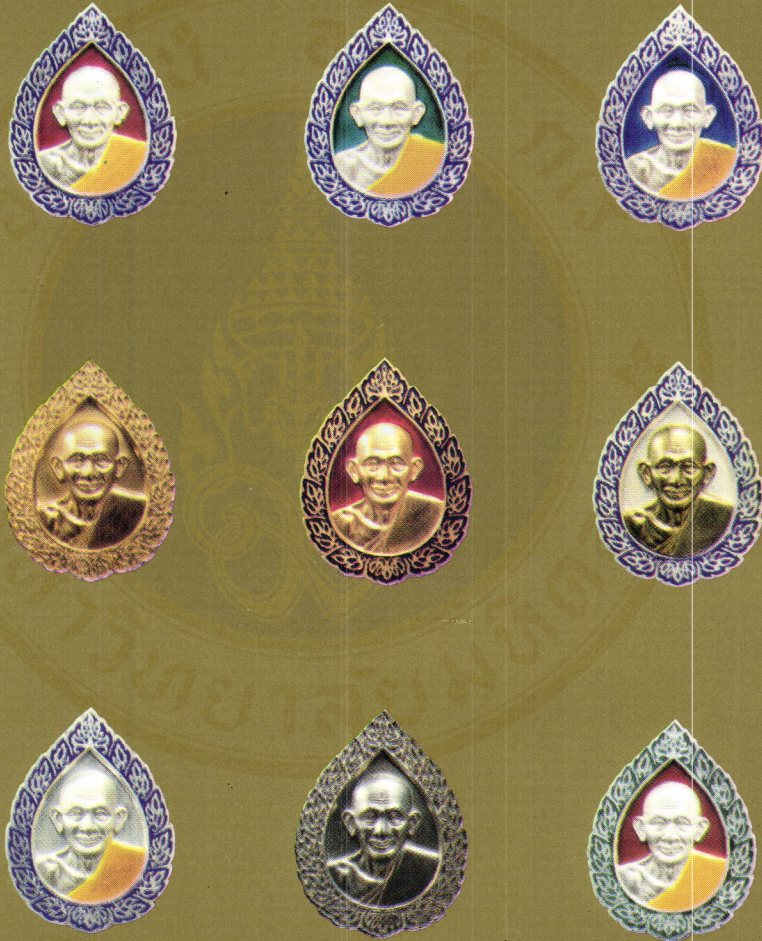
ติดต่อศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชัยนาท
โทร. ๐๕๖-๔๑๑๖๓๑, ๔๑๒๘๕๕-๖
โดยโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาชัยนาท
ในนาม "เฉลิมราชกุมารี" เลขที่บัญชี ๐๐๖-๑-๔๗๓๐๑-๕

การรับวัดอุ้มงคล รับวัดอุ้มงคลตามสถานที่สั่งจอง ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๗ ถึง ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ **พินกำหนดถือว่าสละสิทธิ์**

หมายเหตุ การสั่งจองหน่วยรับจองในกรุงเทพมหานคร, การสั่งจองทางไปรษณีย์ และทางโทรศัพท์ **ต้องจ่ายเงินเต็มจำนวนที่สั่งจอง**
รับสั่งจองตั้งแต่วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๖ ถึงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๗ พิมพ์ที่ นานาสังพิมพ์ ๒๕๒๑๑๗-๘

เหรียญพระครูวิมลคุณากร (สุข)

วัดมงคลที่จัดสร้าง

(ขนาดเหรียญเท่าของจริง)

รุ่นสร้างห้องสมุดประชาชน เฉลิมราชกุมารี อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

๒๓ มกราคม ๒๕๓๗

เหรียญทองคำลงยาสีแดง

เหรียญพระพุทธรมหาติลา

Copyright by Mahidol University
วัดกรรณา เชื้อนเจ้าพระยา ชัยนาท

๕ กันยายน ๒๕๓๗

พระพุทธรมหาศิวลา (หลวงพ่อกินใหญ่)

พระพุทธรมหาศิวลา หรือที่เรียกว่า หลวงพ่อกินใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันมักจะเรียกสั้น ๆ ว่า หลวงพ่อกิน เป็นพระพุทธรูปที่ทำด้วยหินทรายสีนวลอ่อน สมัยอยุธยาตอนต้น มีขนาดหน้าตักกว้างถึง ๒.๕๐ เมตร นับเป็นพระพุทธรูปหินทรายที่มีขนาดใหญ่มากองค์หนึ่งของเมืองไทย เดิมประดิษฐานอยู่ ณ โศกโบสถ์ร้างวัดแฝกซึ่งอยู่ทางด้านทิศใต้ของตัวเมืองเก่าชัยนาท ใกล้กับวัดส่องคบในปัจจุบัน

ในปี พุทธศักราช ๒๔๗๕ พระอธิการเล็ก พุทธานุภาพ เจ้าอาวาสวัดท่าควาย หรือวัดกรูณา ได้สร้างอุโบสถขึ้น ด้วยบุพกุศลแห่งสายโลหิตของชาวชัยนาท ตลอดจนเทพยดาจิตใจให้ท่าน อัญเชิญพระพุทธรมหาศิวลามารับเป็นพระประธาน ในกาลครั้งนั้นได้มีนิมิตเกิดแก่ผู้เฒ่า ผู้นำการเคลื่อนย้ายว่า เชือกพวนซึ่งทำด้วยหวายถักจะขาดครั้งหนึ่งก่อนจึงจะทำการชะลอได้ และการก็เป็นไปดังนิมิต แม้แต่ความอัศจรรย์ของดินฟ้าอากาศของวันที่ทำการเคลื่อนย้าย กับวันผูกพัทธสีมาก็ต้องตรงกัน คือ กลางวัน ท้องฟ้าพยับครึ้มอากาศร่มเย็น กลางคืนท้องฟ้าสุกใสดวงดาวประดับเต็มท้องฟ้า

ต่อมากรมชลประทานได้จัดสร้างเขื่อนเจ้าพระยาขึ้น โดยใช้พื้นที่ตรงบ้านกรูณา ทำให้วัดและหมู่บ้านต้องย้ายไปอยู่ที่บ้านดอนเสือหรือบ้านกรูณาในปัจจุบัน ซึ่งห่างจากที่เดิมราว ๑ กิโลเมตรเศษ แต่ตัวอุโบสถไม่ได้รื้อถอน ยังคงไว้ซึ่งพุทธศาสนมงคลอนุสรณ์สถาน แม้จะอยู่ห่างจากตัวเขื่อนเพียง ๑๕๐ เมตร ก็ตาม

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๙๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จทรงเปิดเขื่อนเจ้าพระยาและนมัสการพระพุทธรมหาศิวลา ได้ตรัสชมว่า พระพุทธรูปปฏิมากรศิวลาขนาดใหญ่และสวยงามเช่นนี้หาได้ยาก

กฤษฎาภินิหารของพระพุทธรมหาศิวลามิมากมายด้วยพุทธานุภาพ เป็นหลักใจของชาวชัยนาท และจังหวัดใกล้เคียงในกลุ่มน้ำเจ้าพระยามาตลอด จนมีคำกล่าวที่ว่า ไครมาเที่ยวเขื่อนเจ้าพระยาแล้ว ไม่ได้ไหวหลวงพ่อกิน ก็เหมือนมาไม่ถึงเขื่อนเจ้าพระยา ซึ่งเชื่อกันว่าผู้ใดสักการะขอมนिरทุกข์ ประสบแต่ความสุขตลอดไป

เพื่อน้อมนำสิริสวัสดิ์มายังท่านที่เคารพ หลวงพ่อพระพุทธรมหาศิวลา และเพื่อร่วมสมทบทุนบูรณะ หมู่กุฏิของวัดกรูณา ท่าน พระครูพิศิษฐ์ชัยคุณ(บุญภาค) เจ้าอาวาสวัดกรูณา พร้อมด้วยคณะกรรมการ จึงได้จัดสร้างวัดถุมงคล หลวงพ่อกินใหญ่ขึ้น โดยได้รับความเมตตา จากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต (คุณ ประสพสุข) วัดบ้านไร่ จังหวัดนครราชสีมา อนุญาตให้จารีกนามและฉายาท่านลงในเหรียญและอธิษฐานจิตให้เป็นกรณีพิเศษ อีกทั้งการจัดทำเหรียญก็ได้รับการออกแบบและจัดทำอย่างประณีตทุกชิ้นตอน นับเป็นเหรียญที่ทรงคุณค่าและสวยงามน่ามีไว้บูชาอย่างยิ่ง

พิธีพุทธาภิเษกเหรียญพระพุทธรูปมหาศिला

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๓๗ พระญาณวิद्याคมเถร
(คุณ ปริสุทฺโธ) อธิการบดีเดี่ยว ณ วัดบ้านไร่ อ.ด่านขุนทด
จ.นครราชสีมา

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๓๗ เวลา ๑๓.๐๕-๑๔.๐๕ น.
ณ อุโบสถเก่าวัดกรุนา เขื่อนเจ้าพระยา ชัยนาท

รายนามคณาจารย์

๑. พระครูอินทคณานุสิขณ (เจ๊ก)	วัดระนาม	จ.สิงห์บุรี
๒. พระครูปรีชาวุฒิกุล (ฮวด)	วัดดอนโพธิ์ทอง	จ.สุพรรณบุรี
๓. พระครูนิมิตนาวกรรม (สมควร)	วัดถือน้ำ	จ.นครสวรรค์
๔. พระครูนิยุตต์ธรรมกิจ (เสียน)	วัดอินทาราม	จ.นครสวรรค์
๕. พระครูนิวิฐมณีวงศ์ (สะอาด)	วัดเขาแก้ว	จ.นครสวรรค์
๖. พระครูโกศลชัยนิเทศก์ (เชื้อ)	วัดโคกเข็ม	จ.ชัยนาท
๗. พระครูปฐมชัยกิจ (นะ)	วัดหนองบัว	จ.ชัยนาท
๘. พระครูอุตมชัยกิจ (บุญเกิด)	วัดเขาดิน	จ.ชัยนาท
๙. หลวงพ่อมหาโพธิ์	วัดคลองมอญ	จ.ชัยนาท

วัดอุ้มงคลที่จัดสร้าง

ส.ท.	รายการวัดอุ้มงคล	จำนวนสร้าง	ราคา	ชำระตอนส่งจอง
๑	เหรียญทองคำสิวลยาสีแดง,น้ำเงิน,เขียว	ตามสั่งจอง	๘๐๐๐	๕๐๐๐
๒	เหรียญทองคำสิวล	ตามสั่งจอง	๘๐๐๐	๕๐๐๐
๓	เหรียญเงินลงยาสีแดง	๕๐๐	๔๐๐	๒๐๐
๔	เหรียญเงินลงยาสีน้ำเงิน	๕๐๐	๔๐๐	๒๐๐
๕	เหรียญเงินลงยาสีเขียว	๕๐๐	๔๐๐	๒๐๐
๖	เหรียญเงินลงยาสีฟ้า	๕๐๐	๔๐๐	๒๐๐
๗	เหรียญเงินลงยาสีม่วง	๕๐๐	๔๐๐	๒๐๐
๘	เหรียญเงินลงยาสีเหลือง	๕๐๐	๔๐๐	๒๐๐
๙	เหรียญเงินบริสุทธิ์	๕๕๕	๔๐๐	๒๐๐
๑๐	เหรียญนวโลหะพิเศษ	๕๕๕	เหรียญสมณาคูณ	

(เหรียญเงินพันกำหนดสั่งจองเหรียญละ ๕๐๐ บาท)

การสั่งจอง

- สั่งจองเหรียญในคราวเดียวกันครบ ๑๐ เหรียญ สมณาคูณเหรียญนวโลหะพิเศษ ๑ เหรียญ
- สั่งจองได้ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๗ ถึงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๗

สถานที่สั่งจอง

- วัดกรุนา ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
- อาจารย์ทองสุข บุญธรรม โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จังหวัดชัยนาท โทร. ๐๕๖-๕๑๑๖๕๕

กำหนดรับวัดอุ้มงคล

รับวัดอุ้มงคลได้ตามสถานที่สั่งจอง ตั้งแต่วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๓๗ ถึงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๓๗
พันกำหนดถือว่าสละสิทธิ์

Copyright by Mahidol University

พิมพ์ที่ นานาสังพิมพ์ ๒๕๒๑๑๗-๘
คอมพิวเตอร์กราฟิก สายสีการพิมพ์ ๔๔๑-๐๗๕๓

วัตถุมงคลที่จัดสร้าง

เหรียญทองคำลงยา

เหรียญเงินลงยา

ทองคำสวิส

ด้านหลัง

เงินบริสุทธิ์

(ขนาดเหรียญเท่าของจริง)

เหรียญพระพุทธรูปมหาตिला

วัดกรุณา เชื้อนเจ้าพระยา ชัยนาท

๕ กันยายน ๒๕๓๗

เหรียญทองคำลงยา

เหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

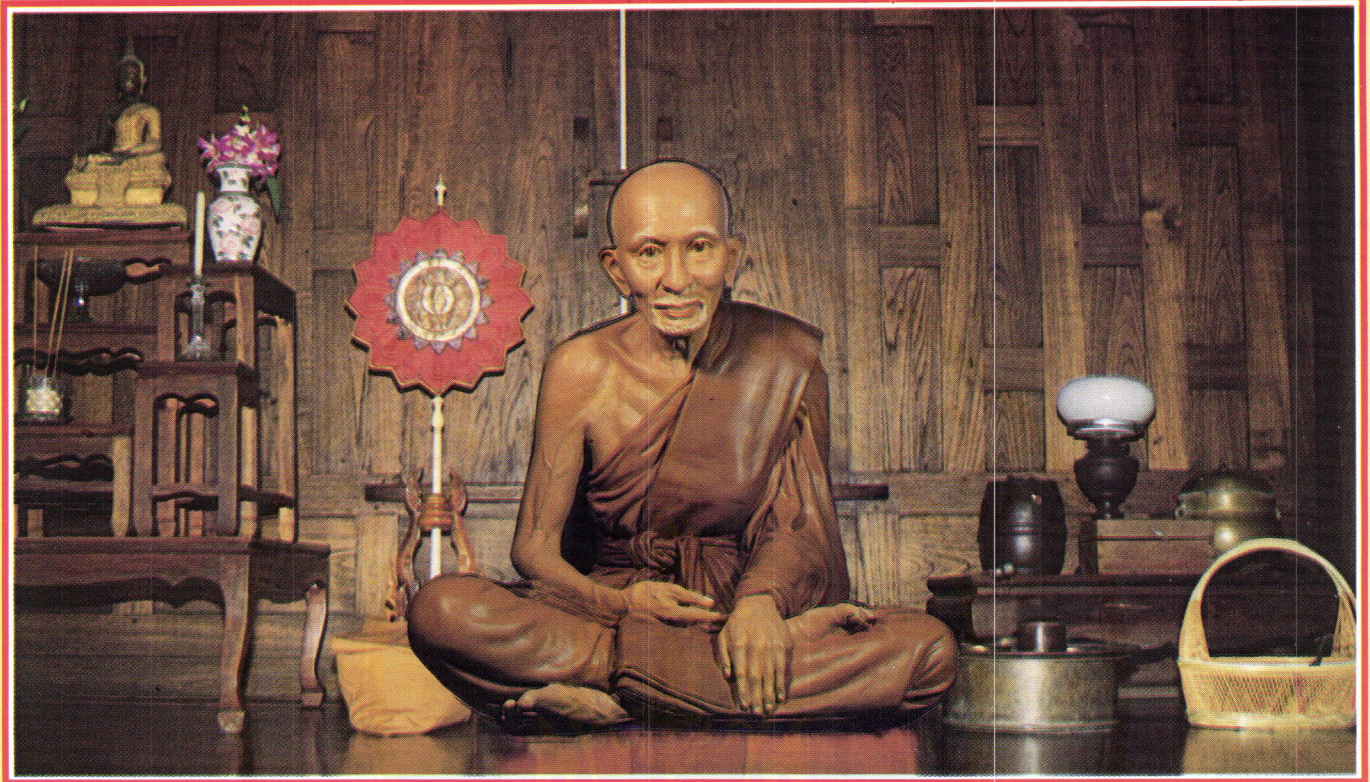
รุ่นครบ ๗๒ ปี การมรณภาพ

๒๑ มกราคม ๒๕๓๘

Copyright by Mahidol University

พระครูวิมลคุณากร (ศุข)

อดีตเจ้าอาวาสวัดปากคลองมะขามเฒ่า อ. วัดสิงห์ จ. ชัยนาท

รูปหล่อโลหะระบายนีขนาด ๑๒ นิ้ว

พระครูวิมลคุณากร (ศุข) ท่านเป็นพระเถระผู้มีผู้มีชื่อเสียงโด่งดังระดับแนวหน้าของประเทศมากกว่า ๑๐๐ ปี แล้ว เมื่อเอ่ยถึงหลวงปู่ศุข หรือ หลวงพ่อมะขามเฒ่า คนไทยแทบจะทุกคนรู้จักกิตติศัพท์ความเก่งกล้าสามารถของท่านเป็นอย่างดี **ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ จะเป็นปีที่ท่านมรณภาพมาครบ ๗๖ ปี** นับเป็นโอกาสดีที่ทางโรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จังหวัดชัยนาท ได้มีโครงการจัดตั้ง **"กองทุนพุทธศาสน์"** โดยการจัดสร้างวัดถมุงคลของท่านพระครูวิมลคุณากร (ศุข) ขึ้น และได้ดำเนินการจัดสร้างอย่างสมเกียรติแห่งบุญบารมีหลวงปู่ศุข คือ

การจัดสร้างรูปหล่อโลหะระบายนีขนาด ๑๒ นิ้ว จัดสร้างโดยโรงหล่อ ตรีมูรติ (ช่างบรรพต เคลือบแก้ว) **นับเป็นประดิษฐกรรมรูปหล่อโลหะระบายนีชิ้นแรกของเมืองไทย ที่มีความสวยงาม และเหมือนจริงมากที่สุด** จะเป็นตำนานและต้นแบบของการจัดสร้างรูปหล่อระบายนีของเมืองไทยในภายภาคหน้า นับเป็นความภาคภูมิใจของชาวชัยนาทและผู้ที่มีโอกาสได้บูชาเป็นเจ้าของ ส่วนการสร้างเหรียญรูปเหมือนลงยา จัดสร้างโดยทีมงานที่สร้างเหรียญลงยาได้สวยงามที่สุดในปัจจุบัน คือ ออกแบบโดยอาจารย์บุญ โพธิ์วุฒินุกูล แกะแม่พิมพ์โดยคุณธนยศ (ประดิษฐ์) เศวตวิจิตร นายช่างเอกแห่งยุค ลงยาโดยทีมงานคุณอภิชาติ อุดมรัตน์ศิลป์ **นับเป็นเหรียญหลวงปู่ศุขที่เหมือนที่สุดและสวยที่สุดเท่าที่มีการจัดสร้างมา** อีกทั้งได้รับการยอมรับจากวงการพระเครื่องว่าเป็นเหรียญลงยาที่มีความสวยงามที่สุดเท่าที่มีการจัดสร้างมา อันจะเป็นตำนานและต้นแบบของการจัดสร้างเหรียญลงยาต่อไป ส่วนการจัดพิธีมังคลาภิเษก ได้รับการจัดอย่างถูกต้องตามพิธีกรรมอย่างพิธีพีดันและนิมนต์เกจิอาจารย์มาร่วมปลุกเสกมากกว่าทุกครั้งที่มีมาในจังหวัดชัยนาท โดยท่านอาจารย์ทองสุข บุญธรรม

พิธีมิ่งมงคลากิเชกวัตกุงมงคลพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๘ เวลา ๑๓.๐๙-๑๕.๑๙ น. ณ อุโบสถวัดศรีวิชัยพัฒนาราม อ.เมือง จ. ชัยนาท

รายนามคณาจารย์

๑. พระมงคลธรรมภาณี (มิ่ง)	วัดเทพกษราราม	ลพบุรี	๒๑. หลวงปู่โง่น โสรโย	วัดพระพุทธบาทเขาารวก	พิจิตร
๒. พระครูสิริทัตตมาจาร (บุญตา)	วัดคลองเกตุ	ลพบุรี	๒๒. หลวงพ่อโกศล จันทวันโณ	วัดสวนพระโพธิสัตว์	พิจิตร
๓. หลวงปู่ม่อม ชัมมวาทโธ	วัดโพธิ์งาม	ลพบุรี	๒๓. พระครูนิทัศน์ศาสนิก (พิมพ์)	วัดหนองตางู	นครสวรรค์
๔. พระครูพุทธสิริวัฒน์ เมี้ยน)	วัดโพธิ์กบเจา	พระนครศรีอยุธยา	๒๔. พระครูนิมิตนวกกรรม (สมควร)	วัดศรีสวรรค์สังฆาราม	นครสวรรค์
๕. พระครูเกษมคณาภิบาล (มี)	วัดมารวิชัย	พระนครศรีอยุธยา	๒๕. พระครูนิยุดต์ธรรมกิจ (เสียน)	วัดอินทาราม	นครสวรรค์
๖. พระครูสังวรสมณกิจ (พิมพ์)	วัดพระขาว	พระนครศรีอยุธยา	๒๖. พระครูนิวาสนธรรมโกวิท (ประเทือง)	วัดหนองโพ	นครสวรรค์
๗. พระครูสิริปัญญาทร (วิชัย)	วัดตุม	พระนครศรีอยุธยา	๒๗. พระครูนิพัทธปริยัติกิจ (บุญมี)	วัดวาปีรัตนาราม	นครสวรรค์
๘. พระครูสุนทรยติกิจ (เอียด)	วัดไผ่ล้อม	พระนครศรีอยุธยา	๒๘. หลวงพ่อประเสริฐ ปรีสุทโธ	วัดสระทะเล	นครสวรรค์
๙. พระครูสรกตพิจารย์ (ผัน)	วัดราษฎร์เจริญ	สระบุรี	๒๙. พระครูอุทัยธรรมสุนทร (เสน่ห์)	วัดสว่างอารมณ์	อุทัยธานี
๑๐. พระครูอรอดธรรมมาทร (เฮี้ยน)	วัดคอนโพธิ์ทอง	สระบุรี	๓๐. หลวงพ่อสมชัย	วัดหนองย่านาง	อุทัยธานี
๑๑. พระครูประยุคนวการ (แย้ม)	วัดสามง่าม	นครปฐม	๓๑. พระครูกาญจนโนปมคุณ (ลำไย)	วัดทุ่งลาดหญ้า	กาญจนบุรี
๑๒. พระครูปริมาณุรักษ์ (พูล)	วัดไผ่ล้อม	นครปฐม	๓๒. พระครูสุชาติกาญจนโกศล (มณฑล)	วัดพุทธมณฑลฯ	กาญจนบุรี
๑๓. พระสมุห์อวยพร	วัดคอนยายหอม	นครปฐม	๓๓. พระครูสุนทรธรรมกิจ (หยอด)	วัดแก้วเจริญ	สมุทรสงคราม
๑๔. พระครูนนทสิทธิการ (ประสิทธิ์)	วัดไทรน้อย	นนทบุรี	๓๔. พระครูสุนทรจริยาวัตร (ม่วง)	วัดยางงาม	ราชบุรี
๑๕. พระครูปิยนนทคุณ (แย้ม)	วัดตะเคียน	นนทบุรี	๓๕. พระครูอนุรักษ์วิกรม (สง่า)	วัดหนองม่วง	ราชบุรี
๑๖. พระครูวิมลจันโทภาส (อ่าง)	วัดใหญ่สว่างอารมณ์	นนทบุรี	๓๖. พระครูอุดมชัยกิจ (บุญเกิด)	วัดเขาคินสันติธรรม	ชัยนาท
๑๗. พระครูสุนทรสุวรรณกิจ (ดี)	วัดพระรูป	สุพรรณบุรี	๓๗. พระครูวิจิตรชยากร (พุ่ม)	วัดโรงวัว	ชัยนาท
๑๘. พระครูปริชาวุฒิกคุณ (ฮวด)	วัดคอนโพธิ์ทอง	สุพรรณบุรี	๓๘. หลวงพ่อโพธิ์ ญาณสังวโร	วัดสุวรรณโคตมราม	ชัยนาท
๑๙. พระครูวิมลศีลาภิรม (เมี่ยง)	วัดเกาะสมอ	ปราจีนบุรี	๓๙. หลวงพ่อวิชา รติยุดโต	วัดศรีมณีวรรณ	ชัยนาท
๒๐. หลวงพ่อสม	วัดบ้านค่าน	ปราจีนบุรี			

วัตกุงมงคลที่จัดสร้าง

ที่	รายการวัตกุงมงคล	จำนวนสร้าง	ราคา	ชำระตอนสั่งจอง
๑	รูปหล่อโลหะระบายนสี่พร้อมตู้ไม้สัก	๑๒๙	๗,๐๐๐	๕,๐๐๐
๒	เหรียญทองคำสวิสลงยา	๙๙	๘,๕๐๐	๕,๐๐๐
๓	เหรียญทองคำสวิส	๙๙	๘,๐๐๐	๕,๐๐๐
๔	เหรียญเงินลงยา พื้นแดง-โบว์น้ำเงิน	๙๙๙	๔๐๐	๒๐๐
๕	เหรียญเงินลงยา พื้นแดง-โบว์เขียว	๙๙๙	๔๐๐	๒๐๐
๖	เหรียญเงินลงยา พื้นน้ำเงิน-โบว์แดง	๙๙๙	๔๐๐	๒๐๐
๗	เหรียญเงินลงยา พื้นฟ้า-โบว์น้ำเงิน	๙๙๙	๔๐๐	๒๐๐
๘	เหรียญเงินลงยา พื้นเขียว-โบว์แดง	๙๙๙	๔๐๐	๒๐๐
๙	เหรียญเงินลงยา พื้นฟ้า-โบว์แดง	๙๙๙		เหรียญสมนาคุณ
๑๐	เหรียญเงินลงยา พื้นขาว-โบว์น้ำเงิน	๒๙๙		เหรียญสำรองทุน
๑๑	เหรียญเงินลงยา พื้นขาว-โบว์แดง	๒๙๙		เหรียญสำรองทุน

การสั่งจอง

- สั่งจองเหรียญในคราวเดียวกันครบ ๑๐ เหรียญ สมนาคุณเหรียญเงินลงยาพิเศษ ๑ เหรียญ
- สั่งจองได้ตั้งแต่วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๗ ถึง วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๘

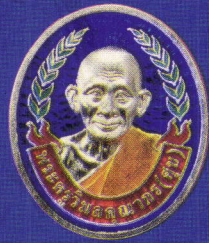
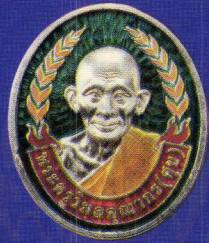
สถานที่สั่งจอง

- โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม อ.เมือง จ. ชัยนาท โทร. ๐๕๖-๔๑๑๖๔๕
- สั่งจองทางโทรศัพท์ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกสิกรไทย สาขาชัยนาท ในนาม "หลวงปู่ศุข ๑๘" เลขที่บัญชี ๑๒๘-๒-๒๐๓๓๓-๙
- สั่งจองทางไปรษณีย์ ธนาณัติสั่งจ่าย ป.ณ ชัยนาท ในนาม นายสุรชัย ชนะ โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม อ.เมือง จ. ชัยนาท ๑๗๐๐๐

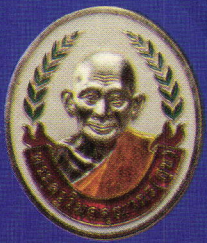
การรับวัตกุงมงคล

รับวัตกุงมงคลได้ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๘ ถึงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ พันกำหนดถือว่าสละสิทธิ์

วัตถุมงคลที่จัดสร้าง

เหรียญทองคำลงยา

สำรองทูน

สมนาคุณ

สำรองทูน

(ขนาดเหรียญเท่าของจริง)

เหรียญพระครูวิมลคุณากร (ศุข)

รุ่นครบ ๗๒ ปี การมรณภาพ

๒๑ มกราคม ๒๕๓๘

Copyright by Mahidol University

ตัวอย่างโบชัวร์เหรียญลงยา
(ฉบับจริง)

เหรียญพระรูปเหมือน สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

รุ่น เฉลิมพระเกียรติ

ol University

เหรียญพระรูปเหมือนสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก รุ่น เฉลิมพระเกียรติ

เนื่องในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองสิริราช-
สมบัติครบ ๕๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๙ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติทรงครองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี
และเพื่อสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรีจึงได้จัดสร้าง
หอพระเฉลิมพระเกียรติ ขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานในวาระพิเศษนี้ และเพื่อให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ
ของชาวเมืองกาญจนบุรีและประชาชนทั่วไป ประกอบกับในปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ อันเป็นปีที่สมเด็จพระ
ญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก จะมีพระชนมายุครบ ๘๔ ปี เนื่องจาก
พระองค์เป็นชาวกาญจนบุรีโดยกำเนิด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี ได้จัดสร้างศูนย์ศึกษา
ประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ชื่อว่า **"ศูนย์วัฒนธรรมนิทัศน์กาญจนบุรี"**
ขึ้นเพื่อน้อมถวายแด่ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ โดยมุ่งหวังให้เป็นศูนย์รวบรวม ศึกษา
ค้นคว้า และนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ของจังหวัดกาญจนบุรี

การจัดสร้าง **หอพระเฉลิมพระเกียรติ** และ **ศูนย์วัฒนธรรมนิทัศน์กาญจนบุรี** มิได้ใช้งบประมาณ
ของทางราชการ ทางคณะกรรมการจัดสร้างฯ จึงได้เข้าเฝ้ากราบทูลสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระ
สังฆราชฯ เพื่อขอประทานพระอนุญาตจัดสร้างเหรียญพระรูปเหมือนสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระ
สังฆราชฯ เพื่อนำรายได้ไปจัดสร้างหอพระเฉลิมพระเกียรติและศูนย์วัฒนธรรมนิทัศน์กาญจนบุรี และ
ได้รับความเมตตาประทานอนุญาตให้จัดสร้างได้ตามความประสงค์ นับเป็นเหรียญที่มีความพิเศษสุด
เพราะเป็นเหรียญที่สร้างขึ้นเพื่อ **เฉลิมพระเกียรติ** สูดยอดปุษนียบุคคลของชาวไทย คือ องค์พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ผู้เป็นพ่อของชาติไทย และสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระ
สังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ผู้เป็นสังฆบิดร ที่มีศีลวัตเป็นเลิศ ถือเป็นแบบฉบับของคณะสงฆ์
ประกอบกับเป็นเหรียญที่ได้รับการออกแบบและจัดสร้างจากทีมงานที่จัดสร้างเหรียญลงยาที่ดีที่สุด
ปัจจุบัน จึงทำให้เหรียญพระรูปเหมือนมีคุณค่า สวยงาม ประณีตและสมพระเกียรติ **นับเป็นสุดยอดวัตถุ
มงคลแห่งปี** ที่น่ามีไว้บูชาอย่างยิ่ง

พิธีมั่งคดลากิเชกเหรียญสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก

รุ่น เฉลิมพระเกียรติ

วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ เวลา ๑๕.๑๙ น.

ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

รายการวัตถุมงคลที่จัดสร้าง

ที่	รายการวัตถุมงคล	จำนวนสร้าง (เหรียญ)	ราคา (บาท)
๑	เหรียญทองคำ (๙๙.๙๙ %) ลงยาสีแดง-น้ำเงิน	๕๐๐	๙,๕๐๐
๒	เหรียญทองคำ (๙๙.๙๙%) ลงยาสีแดง-เขียว	๕๐๐	๙,๕๐๐
๓	เหรียญทองคำ ๙๙.๙๙%	๕๐๐	๙,๐๐๐
๔	เหรียญเงินองค์พระทองคำ	๒,๐๐๐	๒,๐๐๐
๕	เหรียญเงินลงยาองค์พระทองคำ	๒,๐๐๐	๒,๐๐๐
๖	เหรียญเงินลงยาพื้นแดง-ขอบน้ำเงิน	๒,๕๐๐	๕๐๐
๗	เหรียญเงินลงยาพื้นแดง-ขอบเขียว	๒,๕๐๐	๕๐๐
๘	เหรียญเงินลงยาพื้นฟ้า-ขอบน้ำเงิน	๒,๕๐๐	๕๐๐
๙	เหรียญเงินลงยาพื้นเขียว-ขอบน้ำเงิน	๒,๕๐๐	๕๐๐
๑๐	เหรียญเงินลงยาพื้นขาว-ขอบน้ำเงิน	๒,๕๐๐	๕๐๐
๑๑	เหรียญเงินบริสุทธิ์	๒,๕๐๐	๔๐๐

(เหรียญทุกเหรียญมีโค้ด และหมายเลขกำกับทุกองค์)

การสั่งจอง

- ผู้สั่งจองต้องจ่ายเงินเต็มจำนวนในวันสั่งจอง
- สั่งจองได้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๙ ถึงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

สถานที่สั่งจอง

- มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร โทร. ๒๘๑-๑๐๘๕
- สำนักงานกลางวัดหัวลำโพง โทร. ๒๓๓๔๗๕๖, ๒๒๓๑๕๓๔
- ร้านทองกาญจนาศิลป์ บางลำภู โทร. ๒๒๙๑๑๒๐
- ร้านทองสุวรรณศิลป์ บางลำภู โทร. ๒๘๑๘๐๒๙, ๒๘๑๑๖๒๙
- ศิริสโตร์ สามแยกหมอมี่ โทร. ๒๒๑๕๗๙๑, ๒๒๔๐๙๔๐
- เรืองสุรัตน์ พันธุ์ทิพย์พลาซ่า โทร. ๒๕๔๗๓๒๗, ๒๕๕๔๐๓๓
- นิยม เกียรติมณี ชมรมพระเครื่องวงเวียนใหญ่ โทร. ๔๖๕๒๕๙๙
- บารมีราชสีมา ห้างบางลำภู โทร. ๙๕๒๕๔๘๔-๕
- ชมรมเอกลักษณ์แห่งกรุงสยาม ๒๑ ถนนท่าพระจันทร์ ข้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โทร. ๒๒๑๓๘๑๖
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี โทร. ๐๓๔-๕๑๑๕๘๑ โทรสาร ๐๓๔-๕๑๔๖๘๘

การรับวัตถุมงคล

รับวัตถุมงคลตามสถานที่สั่งจองตั้งแต่วันที่ ๑-๓๐ ธันวาคม ๒๕๓๙ พันกำหนดถือว่าสละสิทธิ์

เหรียญพระรูปเหมือน สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

รายการวัตถุมงคลที่วัดจัดสร้าง

(ขนาดเหรียญเท่าของจริง)

รุ่น เฉลิมพระเกียรติ

Copyright by Mahidol University